

การพัฒนารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการ
ตนเองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา หมู่บ้านคลองคู อำเภอเมือง
จังหวัดพิษณุโลก

โดย

พลตรี สุชาติ แดงประไพ
ผู้ทรงคุณวุฒิกองบัญชาการกองทัพไทย

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 59
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2559 – 2560

บทคัดย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน
กรณีศึกษา หมู่บ้านคลองคู อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัย พลตรี สุชาติ แดงประไพ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** 59

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นสังคม
วัตถุนิยม เน้นการตอบสนองความต้องการทางด้านวัตถุ และเงิน เป็นหลัก การดำรงชีวิตประจำวันมีค่า
ครองชีพที่สูงขึ้นความเห็นแก่ตัวจึงมากขึ้นในสังคม การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันน้อยลง หวัง
พึ่งพิงผู้อื่นจนลืมนพัฒนาตนเอง ทำให้ขาดหลักการพึ่งตนเอง การพัฒนาในปัจจุบันจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้อง
ส่งเสริมการพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
พระราชทานให้กับสังคมไทย การส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงอย่างจริงจังและปฏิบัติได้ผลจริง เป็นสังคมที่สามารถพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนในที่สุด

ซึ่งจากการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในพื้นที่ บ.คลองคู ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง
จ.พิษณุโลก โดยได้มีการดำเนินงานจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา
นพค.๓๔ สนม.๓ นทพ. เพื่อถวายเป็นความจงรักภักดีแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และเป็นการชี้แนะ
แนวทางตามพระราชดำริ เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวฯ ให้แก่เกษตรกร เยาวชน นักเรียน และประชาชน ในชุมชนพื้นที่เป้าหมายของหน่วยฯ ตลอด
ถึงกำลังพลครอบครัวของหน่วยฯ โดยได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ เป็นต้นมาได้มีการปรับปรุง
พัฒนามาอย่างต่อเนื่องและได้ดำเนินการเปิดศูนย์ฯ เมื่อ ๒๔ พ.ค.๕๔ เพื่อให้เป็นศูนย์ที่ใช้ประโยชน์กับ
ประชาชน อย่างแท้จริงและยั่งยืน โดยได้เน้นการดำเนินกิจกรรมในลักษณะผสมผสานทั้งการปลูกพืช
ปลอดสารพิษ การปลูกพืชผักสวนครัว ไม้สวน ไม้ผล การเลี้ยงสัตว์ การทำป่าชุมชน การส่งเสริมอาชีพ
และอื่นๆ ดดยใช้หลักการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์การ
เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ เพื่อทำให้เกิดกระบวนการความร่วมมือจากชุมชนในการดำเนินชีวิตแบบ
เศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คุณภาพชีวิตสมบูรณ์ ชุมชนเข้มแข็ง โดยภายใน
ชุมชนมีการสร้างระบบบริหารจัดการน้ำ การผสมผสานระหว่างเกษตรกรรม ปศุสัตว์ และประมง
การรวมกลุ่มเพื่อใช้วัตถุดิบภายในชุมชน ตลอดจนมีการจัดตั้งกลุ่มทุนของตนเอง ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมาย
ของการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมองไปถึงในอนาคตชุมชน
เหล่านี้ก็อาจจะเกิดปัญหาขึ้นได้ เมื่อคนรุ่นใหม่ในชุมชนอาจไม่สามารถสืบทอดแนวทางเดิมไว้ได้ จะทำ
ให้เกิดภูมิคุ้มกันลดน้อยลงอันอาจจะทำให้สภาพความเป็นอยู่แบบพอเพียงนี้กลับไปสู่สภาพของชุมชน
อื่นๆ บางพื้นที่ ก็คือการขายที่ดินทำกิน และกลับไปสู่ความยากจนและคุณภาพชีวิตที่แย่งเหมือนเดิม

จากงานวิจัยผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป จากการพัฒนา
ชุมชนในใช้วิสัยทัศน์ “หมู่บ้านปลอดยาเสพติด ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ดำเนินวิถีตามแนวเศรษฐกิจ
พอเพียง” โดยใช้ 4 ยุทธศาสตร์ ที่จะนำพาหมู่บ้านไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติด

โดยให้หมู่บ้านมีการจัดอบรมอาสาสมัคร เฝ้าระวัง ตั้งด่านตรวจและจัดเวรยามในหมู่บ้าน ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและโทษของยาเสพติด จัดกรรมด้านกีฬาหรือกีฬาสาธิต ความสัมพันธ์ เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนมีสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและแลกเปลี่ยนปัญหาสิ่งกันและกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ส่งเสริมให้ชุมชนในหมู่บ้านมีกิจกรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อบรมให้ความรู้ ศึกษาดูงาน จัดฝึกอบรมและรับการศึกษาดูงานในที่ต่างๆ ภายในประเทศเพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาใช้กับหมู่บ้าน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาการผลิตภายใต้เกษตรอินทรีย์

จัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ในการผลิต และคิดค้นหรือนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาปรับใช้ในการป้องกันแมลงและปุ๋ยชีวภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

ควรส่งเสริมการเชื่อมโยงผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มและบุคคลในชุมชนตลอดจนการทำงานเน้นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนให้เป็นทีม เพื่อความสามัคคีในหมู่ชุมชน โดยจัดกิจกรรมทำร่วมกันหรือจัดเป็นกลุ่มเกษตรหลายๆ ด้านเพื่อจะมาใช้ในหมู่บ้านได้

คำนำ

รายงานการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา หมู่บ้านคลองคู อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก” นี้ เป็นการศึกษาดำเนินงานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ซึ่งปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ สังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นสังคมวัตถุนิยม เน้นการตอบสนองความต้องการทางด้าน วัตถุ และเงิน เป็นหลัก การดำรงชีวิตประจำวันมีค่าครองชีพที่สูงขึ้นความเห็นแก่ตัวจึงมากขึ้นในสังคม การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันน้อยลง หวังพึ่งพิงผู้อื่นจนลืมพัฒนาตนเอง ทำให้ขาดหลักการ พึ่งตนเอง การพัฒนาในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องส่งเสริมการพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานให้กับสังคมไทย การส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังและปฏิบัติได้ผลจริง เป็นสังคมที่สามารถพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนในที่สุด

พลตรี

(สุชาติ แดงประไพ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่น 59

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการ	3
วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการการวิจัย	4
คำจำกัดความ	4
บทที่ 2 เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	7
แนวคิดการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	13
แนวคิดการจัดการตนเองและการมีส่วนร่วมของชุมชน	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ	34
กรอบแนวความคิด	39
สรุป	40
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	41
วิธีการศึกษาวิจัย	41
การดำเนินการวิจัย	41
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
	43
	44
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ผล	45
ส่วนที่ 1 บริบททั่วไปและสภาพแวดล้อม เพื่อศึกษารูปแบบการประยุกต์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อจัดการตนเองอย่างยั่งยืน	45
ส่วนที่ 2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จและรูปแบบในการสร้างชนรุ่นถัดไปในการสืบทอด เจตนารมณ์ของชนรุ่นที่ผ่านมาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการประยุกต์แนวคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	56
ส่วนที่ 3 แนวทางและวิธีการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบริหาร จัดการตนเองอย่างยั่งยืน	66
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	68
บรรณานุกรม	70
ภาคผนวก	72
ผนวก ก แบบสัมภาษณ์	73
ผนวก ข ประมวลภาพกิจกรรมการดำเนินโครงการ	74
ประวัติย่อผู้วิจัย	77

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4 - 1 ตารางจำนวนประชากรในพื้นที่แยกจำแนกตามเพศ	46
4 - 2 ตารางจำนวนประชากรในพื้นที่แยกจำแนกเป็นอาชีพ	46

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2 - 1	การพัฒนาที่สมดุล SEP for SDGs	16
2 - 2	การเชื่อมโยงกับประชาคมโลก	17
2 - 3	ระหว่าง SEP และ SDGs ใน Thailand 4.0	17
2 - 4	แนวคิดพื้นฐานในการขับเคลื่อนพัฒนา	21
2 - 5	ระดับของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	28
4 - 1	แผนที่ตั้งหมู่บ้านคลองคู	45
4 - 2	แผนผังรูปแบบการบริหารชุมชน	56
4 - 3	แผนผังวิธีการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อบริหารจัดการตนเองอย่างยั่งยืน	68

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นสังคม วัตถุนิยม เน้นการตอบสนองความต้องการทางด้านวัตถุ และเงิน เป็นหลัก การดำรงชีวิตประจำวันมี ค่าครองชีพที่สูงขึ้นความเห็นแก่ตัวจึงมากขึ้นในสังคม การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันน้อยลง หวังพึ่งพิงผู้อื่นจนลืมนักพัฒนาตนเอง ทำให้ขาดหลักการพึ่งตนเอง การพัฒนาในปัจจุบันจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องส่งเสริมการพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง พระราชทานให้กับสังคมไทย การส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการของปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังและปฏิบัติได้ผลจริง เป็นสังคมที่สามารถพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนในที่สุด

โดยสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจของสังคมไทยในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อประชาชนใน ทุกระดับของสังคมไทย ที่ต้องเผชิญกับความผันผวนทางเศรษฐกิจ ค่าครองชีพที่สูงขึ้น โดยเฉพาะกลุ่ม คนที่มีรายได้น้อยไม่แน่นอน กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มแรงงาน เป็นต้น ต่างก็ได้รับผลกระทบ จากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ก่อให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิตและการดำรงชีพ อีกทั้งวิกฤติ ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้ประสบมาอย่างต่อเนื่องนั้น ยังมีผลกระทบทำให้เกิดปัญหาทาง อาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาความยากจน และปัญหาอื่นๆ ประกอบกับกระแสโลกภิวัตน์ที่ หลั่งไหลเข้ามาจากนานาประเทศทำให้สังคมไทยขาดจิตสำนึกในเรื่องของความพอดีและพอเพียง ขาด ความตระหนักถึงความเป็นคนไทย ขาดความระมัดระวังการใช้จ่าย

โดยรัฐบาลในยุคปัจจุบัน มีความต้องการปฏิรูปประเทศให้มีความเจริญ มั่งคั่ง ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ยกฐานะประเทศให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมในประชาคมโลก จึงได้มี นโยบายหลักในการปฏิรูปประเทศยกเป็นวาระแห่งชาติ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งมี เป้าหมายในการพัฒนาประเทศหลายด้านโดยสรุป คือ ทำให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และ เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วภายใน 20 ปีข้างหน้า อย่างไรก็ตาม ความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทยัง ถือเป็นโจทย์หลักของรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของชาติ สามารถทำให้ประชาชนในพื้นที่ ชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตและการบริการต่างๆ ที่สมบูรณ์ โดยได้น้อมนำปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นแนวทางในการ พัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในหลายพื้นที่ทั่วประเทศจนประสบความสำเร็จเป็นต้นแบบให้ ประชาชนอีกหลายชุมชนนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเอง แต่ก็ยังมีบางพื้นที่ดำเนินการไม่เป็น รูปธรรม ขาดความต่อเนื่อง ขาดการบริหารจัดการภายในชุมชนที่ดี ในบางพื้นที่มีปัญหารายได้ที่ดิน ทำกินและกลับมาเช่าพื้นที่ของตนเองจากกลุ่มนายทุนทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าภาพรวมประชาชนชนบทถือเป็นปัญหาหลักในการพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตและการยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ถือเป็นเรื่องท้าทายแนวทางการพัฒนาของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งจากการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในพื้นที่ บ.คลองคู ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก โดยได้มีการดำเนินงานจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา นพค.๓๔ สนภ.๓ นทพ. เพื่อถวายเป็นความจงรักภักดีแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และเป็น การชี้แนะแนวทางตามพระราชดำริ เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกษตรทฤษฎีใหม่ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ให้แก่เกษตรกร เยาวชน นักเรียน และประชาชน ในชุมชนพื้นที่ เป้าหมายของหน่วยฯ ตลอดถึงกำลังพลครอบครัวของหน่วยฯ โดยได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ เป็นต้นมาได้มีการปรับปรุงพัฒนามาอย่างต่อเนื่องและได้ดำเนินการเปิดศูนย์ฯ เมื่อ ๒๔ พ.ค.๕๔ เพื่อให้เป็นศูนย์ที่ใช้ประโยชน์กับประชาชน อย่างแท้จริงและยั่งยืน โดยได้เน้นการดำเนินกิจกรรมใน ลักษณะผสมผสานทั้งการปลูกพืชปลอดสารพิษ การปลูกพันธุ์ผักสวนครัว ไม้สวน ไม้ผล การเลี้ยงสัตว์ การทำป่าชุมชน การส่งเสริมอาชีพ และอื่นๆ ดดยใช้หลักการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ สูงสุด การดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ เพื่อทำให้เกิดกระบวนการความ ร่วมมือจากชุมชนในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คุณภาพชีวิตสมบูรณ์ ชุมชนเข้มแข็ง โดยภายในชุมชนมีการสร้างระบบบริหารจัดการน้ำ การ ผสมผสานระหว่างเกษตรกรรม ปศุสัตว์ และประมง การรวมกลุ่มเพื่อใช้วัตถุดิบภายในชุมชน ตลอดจนมีการจัดตั้งกลุ่มทุนของตนเอง ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของการดำเนินการตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมองไปถึงในอนาคตชุมชนเหล่านี้ก็อาจจะเกิดปัญหาขึ้นได้ เมื่อ คนรุ่นใหม่ในชุมชนอาจไม่สามารถสืบทอดแนวทางเดิมไว้ได้ จะทำให้เกิดภูมิคุ้มกันลดน้อยลงอัน อาจจะทำให้สภาพความเป็นอยู่แบบพอเพียงนี้กลับไปสู่สภาพของชุมชนอื่นๆ บางพื้นที่ ก็คือการขาย ที่ดินทำกิน และกลับไปสู่ความยากจนและคุณภาพชีวิตที่แย่งลง

จากที่กล่าวมาในข้างต้นนั้นปัญหาในปัจจุบันนี้ ภายในชุมชนดังกล่าว ประชาชนซึ่งเป็น หลักในการพัฒนาชุมชนยังสามารถที่จะดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่เมื่อถึงยุค หน้าของคนรุ่นใหม่ปัญหาอาจเกิดขึ้น และทำให้ชุมชนกลับไปสู่ความยากจน ซึ่งการพัฒนาชนบทตาม แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ตอบโจทย์ ยุทธศาสตร์ 20 ปีของรัฐบาล ไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย ผู้วิจัยมีความสนใจ ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษารูปแบบการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการ จัดการตนเองของหมู่บ้านคลองคู ม.4 ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก เพื่อเป็นแนวทางในการดำรง สภาพของชุมชน ให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในปัจจุบันและอนาคตต่อไป ซึ่งแนวทางนี้จะป็นต้นแบบของชุมชนอื่น ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทเพื่อขยายไปสู่ ชุมชนอื่นๆ ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททั่วไปและรูปแบบการประยุกต์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อ จัดการตนเองอย่างยั่งยืน ของหมู่บ้านคลองคู อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จ และศึกษาแนวทางในการสร้างชนรุ่นถัดไป ในการสืบทอดเจตนารมณ์ของชนรุ่นที่ผ่านมาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการประยุกต์แนวความคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. เพื่อเสนอแนวทางและวิธีการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบริหารจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. ศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการสร้างผู้นำ การสร้างปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งการศึกษาความเป็นอยู่และปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ ในการสร้างผู้นำ และการสร้างแนวทางการพัฒนาให้กับชุมชนเข้มแข็งต่อไป

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เป็นพื้นที่ บ.คลองคู ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก ในการศึกษาเพื่อใช้เป็นต้นแบบ

3. จะใช้ข้อมูลและเวลาศึกษา พ.ย.59 – พ.ค.60

วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยมีรายชื่อผู้ที่สัมภาษณ์ต่อไปนี้

1. นาย ธวัช สิงหเดช	นายยก อบต.ท่าโพธิ์
2. นาย บุญมี คำหมอน	ผู้ใหญ่บ้านคลองคู
3. นาย เชิด กลมพุก	กำนันตำบล
4. นาย สงคราม นาคท่าโพธิ์	ปราชญ์ชาวบ้าน
5. นาย เชื้อ โตพันปี	ปราชญ์ชาวบ้าน
6. นาย นงนุช อภิวัดนาวา	ประธานกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน
7. นาย กำนตอง วงษ์สวรรค์	ประธานกลุ่มทำไข่เค็ม
8. นาย มาลี กันจุก	ขยายเศรษฐกิจพอเพียง
9. นาย สุรชาติ พ่วงท่าโก	ขยายเศรษฐกิจพอเพียง
10. นาย ทองดี ก้อนคง	ผู้ใช้แก๊สชีวภาพ

รูปแบบการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองของหมู่บ้านคลองคู หมู่4 ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนและได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสร้างและพัฒนาแบบการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเอง
2. การประเมินและตรวจสอบรูปแบบการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อให้ได้แนวทางการศึกษาบริบททั่วไปและรูปแบบการประยุกต์ ประชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อจัดการตนเองอย่างยั่งยืน ของหมู่บ้านคลองคู อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการประยุกต์ประชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. ให้ได้แนวทางในการสร้างชนรุ่นถัดไป ในการสืบทอดเจตนารมย์ของชนรุ่นที่ผ่านมา เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการประยุกต์แนวคิดประชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. ทำให้เกิดแนวทางและวิธีการประยุกต์ประชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบริหารจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

คำจำกัดความ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น เกี่ยวกับการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการประยุกต์ประชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดการตนเองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา หมู่บ้านคลองคู อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

การประยุกต์แนวคิดประชญาเศรษฐกิจพอเพียง	หมายถึง	การพัฒนาแนวทางในการจัดการ การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนโดยการน้อมนำแนวคิดการพัฒนาแนวทางในการจัดการ การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนโดยการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ บนพื้นฐานของความพอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันในตนเอง และตั้ง อยู่บนพื้นฐานของเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้และไม่เบียดเบียนกัน
การจัดการตนเองอย่างยั่งยืน	หมายถึง	ชุมชนท้องถิ่นมีการจัดการและการตัดสินใจ จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชน บนฐานคิดที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเสมอภาคเท่าเทียม อยู่บนพื้นฐานของความเป็นเจ้าของทรัพยากร เพื่อให้เกิดความตระหนักและสำนึกถึงความสำคัญของทรัพยากรต่างๆในชุมชน จนกระทั่งเกิดความยั่งยืนในการจัดการทรัพยากรในชุมชน นำไปสู่ความผาสุก มั่งคั่ง มั่นคง
การพัฒนา	หมายถึง	การคิดค้น และการประมวลข้อเสนอเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เป็นระบบย่อยของโครงสร้าง การบริหารจัดการท้องถิ่น โดยมีหน้าที่ของระบบย่อยอันจะนำไปสู่ความสมดุลของการนำไปปฏิบัติ
รูปแบบการบริหารจัดการ	หมายถึง	ระบบและกลไกที่มีการประสานความร่วมมือ

การตรวจสอบความเหมาะสม	หมายถึง	<p>ท้องถิ่นที่ดี ทั้งจากภายในและภายนอกองค์การในการตรวจสอบกำกับดูแล และการประเมินคุณภาพโดยมีมาตรฐาน ดัชนี และเกณฑ์เป็นตัววัดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการและการบริการประชาชน เพื่อให้เป็นไปตามหลักการ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี</p> <p>การตรวจสอบที่จะเน้นไปที่ผลที่เกิดขึ้น หรือ ประเมินประสิทธิผลและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีที่อยู่ ภายใต้กฎระเบียบ ขั้นตอนการดำเนินงานและวิธีปฏิบัติงาน</p>
การประเมินรูปแบบ	หมายถึง	<p>การควบคุมการบริหารราชการที่เป็นกลไกที่ถูกต้องแบบและพัฒนาขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างให้เกิดความรับผิดชอบในการดำเนินงานขององค์กร</p>
การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดี	หมายถึง	<p>การบริหารจัดการของบ้านเมืองที่เกิดจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยทำงานภายใต้หลักความเป็นธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบต่อ ตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของภาครัฐ ทั้งนี้หากการบริหารงานผิดพลาดหรือไร้ประสิทธิภาพ รัฐบาลจะต้องแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงระบบการทำงานที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนต่อไป</p>

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา หมู่บ้านคลองคู อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างนวัตกรรมทางสังคม

แนวคิดการจัดการตนเองและการมีส่วนร่วมของชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

กรอบแนวความคิด

สรุป

แนวคิดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้พระราชทานความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง (สมบัติ กุสุมาวดี, 2551: 86 – 88) ว่าเป้นปรัชญาซึ่งถึงการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ในการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ได้มีความพยายามของคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการอธิบายความหมายเพิ่มเติมขององค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป ไม่สุด โต้่งเกินไป ขณะเดียวกันความพอดีนั้นก็จะต้องเป็นไปในลักษณะที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเช่น การ

ผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ รู้ว่าสิ่งใดควรจ่ายออกไปและสิ่งใดควรรักษาไว้ โดยใช้การประมาณ ทั้งประมาณตนและประมาณสถานการณ์ ประมาณตนให้รู้ว่าตนเองต้องการอะไร มีความจำเป็นสำหรับตนมากแค่ไหน และในสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ต้องทำอะไรถึงจะพอเพียงกับตนเอง ซึ่งการประมาณตนเองและสถานการณ์ เพื่อวิเคราะห์ว่าความพอดีของตนนั้น ที่ว่าไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไปอยู่ที่ระดับใด หลายครั้งจากกระแสพระราชดำริส กล่าวถึงสถานการณ์รอบด้านในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจถึงระดับความพอดีของบุคคล องค์กร หรือสังคม เพราะฉะนั้นถ้าหากถามว่าความพอประมาณคือพอประมาณขนาดไหน ก็ต้องใช้การประมาณปัจจัยต่างๆ รอบด้านทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุผลให้ทราบถึง “ความพอประมาณ” ในระดับพอประมาณนั้นๆ

2. ความมีเหตุผล หมายถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไป อย่างมีเหตุผล โดยใช้ความเป็นกลางเที่ยงตรงปราศจากอคติ เพราะการวิเคราะห์วิจารณ์ใดๆ ที่ได้ชื่อ ว่ามีเหตุผลแล้วนั้น สำคัญอย่างยิ่งต้องใช้ความเป็นกลาง ความไม่มีอคติ แล้วจะสามารถพิจารณาเหตุผลได้รอบด้าน และมีการตัดสินใจอย่างรอบคอบที่สุด ความมีเหตุผล ความเป็นกลาง การปราศจากอคตินั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดีคอยถ่วงน้ำหนัก ไม่ให้เอียงไปทางด้านใดด้านหนึ่ง ทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมถึงความเสี่ยงที่จะมีขึ้น

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล เตรียมความพร้อมในทุกๆ ด้าน เราจะเห็นถึงการคล้องเกี่ยวกันอยู่ของทั้งสามห่วง กล่าวคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลก็เป็นส่วนหนึ่งสร้างให้เกิดภูมิคุ้มกัน ในขณะที่เดียวกันการมีภูมิคุ้มกันที่ดีก็เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ความพอประมาณ สามารถประมาณได้อย่างเหมาะสม เพราะไม่ประมาทมีการเตรียมพร้อมตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงต่างๆ อยู่เสมอ เช่นเดียวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อย่างเช่น ความมีสติรู้และความสงบภายในใจอยู่เสมอ ก็ทำให้เกิดพุทธิปัญญา วิจารณ์ญาณ ในการพิจารณาปัจจัยต่างๆ เพื่อตัดสินใจระดับความพอเพียงได้ หลายครั้งที่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชดำริถึงความสามัคคี ให้ยึดเหนี่ยวไว้ในยามสังคมมีความเปลี่ยนแปลง ความสามัคคี คือ ภูมิคุ้มกันหนึ่งที่จะช่วยให้รับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องมีเงื่อนไข 2 เงื่อนไข คือ อาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

4. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ การเรียนรู้อย่างรอบด้าน คือ การเรียนรู้ตั้งแต่รู้เข้าใจและประยุกต์ หรือบูรณาการ ใช้รู้ คือ รู้ในหลักวิชาตามที่ได้ศึกษามาเป็นอย่างดี จากนั้นจึงนำมาพิจารณาให้เกิดการเข้าใจ กลายเป็นความรู้ของตนเอง และนำไปปฏิบัติประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ การปฏิบัติใช้ความรู้จนเกิดผล ก็เป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่ง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และจะเกิดเป็นองค์ความรู้ จึงถือว่าเป็นความรู้ที่สำคัญยิ่งเพราะเป็นความรู้ที่เกิดจากเมื่อใช้การเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ก็ได้ความรู้จากการใช้นั้น ๆ

5. ในส่วนของเงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วยความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตและคุณธรรมต่างๆ ที่ช่วยกำกับการดำเนินชีวิตให้อยู่ในครรลองที่เหมาะสม ไม่ว่าจะมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ

ความเสี่ยสละ เป็นต้น

สรุปจุดเน้นของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สมบัติ กุสุมาวาลี, 2551: 88 – 90) มีดังนี้

1. เน้นให้คนเข้าใจหลักพื้นฐานทางสังคมว่า “ความเปลี่ยนแปลง” คือ ความจริงแท้ทางสังคม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจะลักษณะของสังคม ดังนั้น คนในสังคมจึงต้องรู้จักมองโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างเป็นระบบ ต้องไม่มองโลกอย่างหยุดนิ่งตายตัว ต้องเข้าใจว่าทุกอย่างล้วนอยู่ภายใต้พลังพลวัตการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีตรรกะของเหตุและผลที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

2. เน้นการสร้างความพร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือเมื่อมองโลกในเชิงพลวัตแล้ว คนก็ต้องหันกลับมาถามทบทวนตนเองว่าเตรียมพร้อมตนเอง ครอบครัว ชุมชนองค์กร และประเทศชาติ ให้สามารถรองรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร หากพิจารณาจากคำนิยามข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ไม่ได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ประเด็นสำคัญกลับอยู่ที่ว่าจะปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เท่าทันและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสเหล่านั้นอย่างไร

3. เน้นการสร้างความสุข มั่นคง และความยั่งยืนระยะยาว กล่าวคือ ในการที่จะปรับตัวให้พร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลงได้ หลักสำคัญในการเตรียมความพร้อมนี้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะไม่มองเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า หรือการเอาตัวรอดในระยะสั้นๆ หรือการแก้ปัญหาให้แต่ตัวเองเอาตัวรอดได้ แต่ไปสร้างความเสียหายให้กับภาคส่วนอื่น หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นเรื่องของการมองการณ์ไกล การเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งและการมีชีวิตที่ดีร่วมกันในระยะยาว

4. เน้นความพอดี พอประมาณ รู้จักตัวเอง รู้จักบริบท ในการที่จะทำให้สังคม ชุมชนองค์กรมีความสุขอยู่ยั่งยืนระยะยาว คนในสังคมจะต้อง “รู้เรา รู้เขา” คือ รู้จักตนเอง รู้จักรากเหง้า ประวัติศาสตร์ ศึกษายภาพ ความสามารถ จุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง และรู้จักวิเคราะห์ บริบท/สภาพแวดล้อมแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน รวมทั้งรู้จักทำความเข้าใจสังคม/ชุมชน/องค์กร ในส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และเมื่อพิจารณา “ตัวเราและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง” อย่างรอบด้านแล้ว หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นให้เราได้รู้จัก “ความพอประมาณ” และ “ความพอดี” กล่าวคือ รู้จักประมาณและประเมินตนเองว่า “ความพอดี พอเหมาะ พอสมควร” สำหรับ สังคม/ชุมชน/องค์กรของเราควรจะมีอยู่ ณ จุดใด สิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง คือ การทำอะไรที่สุดโต่งทั้งในทางบวกและทางลบ เช่น การทำอะไรที่เกินความสามารถเกินศักยภาพและขีดรากเหง้าทางสังคม หรือการทำอะไรที่ต่ำกว่าความสามารถศักยภาพและความเป็นจริงของตนเอง เป็นต้น

5. เน้นการมีความรู้ และความมีคุณธรรม คนที่จะรู้จักตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อมและรู้จักการประมาณตนเองนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้และมีธรรมะอยู่ในจิตใจ เงื่อนไขสำคัญที่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยึดถือว่าเป็นหัวใจสำคัญ คือ การที่คนในสังคม/ชุมชน/องค์กร จะต้องใช้ชีวิตและทำงานอยู่บนพื้นฐานของความรู้ การมีสติปัญญา และการหมั่นเรียนรู้ แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มากกว่าการใช้แต่อารมณ์ ความรู้สึกและอคติเดิม ๆ ในการตัดสินใจ รวมทั้งคนในสังคม/ชุมชน/องค์กรจะต้องมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานของจิตใจ เช่น มีความ پاکเพียร อุทิศหาหะมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต มีสัมมาอาชีวะ มีธรรมะในจิตใจ มีความสามัคคี เป็นต้น

6. เน้นการพึ่งตนเอง การพึ่งพิงอิงกัน และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เป้าประสงค์

สำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือ ทำให้คน ครอบครัว ชุมชน องค์กร สังคม สามารถที่จะยืนหยัดบนขาของตนเอง แม้ “การพึ่งตนเองได้” คือ หัวใจสำคัญ แต่การ พึ่งตนเองได้ มิได้หมายความว่า จะใช้ชีวิตแบบปัจเจกชนนิยม ตัวใครตัวมัน ตัดขาดความสัมพันธ์จากโลกภายนอก หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริม “การพึ่งตนเองแบบยั่งยืน” กล่าวคือ การสร้างความสัมพันธ์ ร่วมมือ ช่วยเหลือ แบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ส่งเสริมให้คนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน (Self – interest) เป็นที่ตั้ง แต่ให้คุณค่าอย่างยิ่งกับการสร้างวิสัยทัศน์และค่านิยมของคนให้รู้จักรับผิดชอบและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (Collective – interest) เพราะประโยชน์ส่วนรวม คือ สิ่งที่จะสร้างความสงบสันติ และความผาสุกของทุกคนในสังคมระยะยาว

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชดำรัสแก่ชาวไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา และถูกพูดถึงอย่างชัดเจนในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2540 เพื่อเป็นแนวทาง การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

เศรษฐกิจพอเพียงมี บทบาทต่อการกำหนดอุดมการณ์การพัฒนาของประเทศ โดยปัญญาชนในสังคมไทยหลายท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็น อย่างเช่น ศ.นพ.ประเวศ วะสี, ศ.เสนห์ จามริก, ศ.อภิชัย พันธเสน, และศ.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา โดยเชื่อมโยงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเคยถูกเสนอมาก่อนหน้าโดยองค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนหนึ่งนับตั้งแต่พุทธทศวรรษ 2520 และได้ช่วยให้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในสังคมไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่นๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และได้จัดทำเป็นบทความเรื่อง "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" และได้นำความกราบบังคลทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2542 โดยทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำบทความที่ทรงแก้ไขแล้วไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตลอดจนประชาชนโดยทั่วไป เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าถึงทางสายกลางของชีวิตและเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎี ของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่าง สังคมระดับท้องถิ่นและตลอดระดับสากล จุดเด่นของแนวปรัชญานี้คือ แนวทางที่สมดุล โดยชาติสามารถทันสมัย และก้าวสู่ความเป็นสากลได้ โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์และการอยู่ร่วมกันของทุกคนในสังคม

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมี ความสำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทย ต้องประสบปัญหาภาวะทางเศรษฐกิจและต้องการรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพ เพื่อที่จะยืนหยัดในการไม่พึ่งพาผู้อื่น และพัฒนานโยบายที่สำคัญเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมี พระราชดำริว่า มันไม่ได้มีความจำเป็นที่เราจะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ พระองค์ได้ทรงอธิบายว่า ความพอเพียงและการพึ่งตนเอง คือ ทางสายกลางที่จะป้องกันการเปลี่ยนแปลงความไม่มั่นคงของประเทศได้ เศรษฐกิจพอเพียงเชื่อว่าจะสามารถปรับเปลี่ยน

โครงสร้างทางสังคมของชุมชนให้ดีขึ้นโดยมี ปัจจัย 2 อย่างคือปัจจัยที่ 1 การผลิตจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างปริมาณผลผลิตและการบริโภ� และปัจจัยที่ 2 ชุมชนจะต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรของตนเอง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นคือ

1. เศรษฐกิจพอเพียงสามารถที่จะคงไว้ซึ่งขนาดของประชากรที่ได้สัดส่วน
2. ใช้เทคโนโลยี ได้อย่างเหมาะสม

วรเดช จันทรศร (2554: 16) อธิบายสรุป เศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า การดำรงชีวิตอยู่บนทางสายกลางตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งสอนให้รู้จักมองให้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง มีความพึงพอใจในตนเอง ในสถานภาพที่เป็นอยู่อย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสังคม ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ใช้ความรู้ อย่างรอบคอบ ใช้คุณธรรมในการวางแผนดำเนินชีวิต การตัดสินใจ และการกระทำ ทั้งนี้ราษฎรอวสุประเวศ วะสี (2550 : 4-6) ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค สิ่งเหล่านี้หลายคนอาจคิดเอาเอง พูดเอาเอง และกลัวไปเองทั้งนั้น ซึ่งคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึงพอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายมาก
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำ มาหากินได้ เช่น การเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง เช่น เศรษฐกิจของจังหวัดตราด ขณะนี้ไม่กระทบกระเทือนจากฟองสบู่แตก ไม่มีคนตกงาน เพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่ออาชีพการทำสวนผลไม้ ทำการประมง และการท่องเที่ยว
7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่รูบวาบ เดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงานไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ประชาชนมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงสุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ตัดยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล ความสมดุลคือความเป็นปกติและยั่งยืน ซึ่งเราอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่นๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ หรือเศรษฐกิจศีลธรรม

แก่นเกษตร 44 ฉบับพิเศษ 1 : (2559) จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 ที่เกิดขึ้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อประชาชนเกือบทุกระดับของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มียาได้น้อยที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด วิกฤตการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพสำคัญของประเทศไทย เกษตรกรต้องมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น จากการที่ปัจจัยการผลิตมีราคา

สูงขึ้นรวมทั้งปัจจัยเสี่ยงอื่นๆ เช่น ภัยธรรมชาติ การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช ทำให้ผลผลิตเสียหาย ผลผลิตมีราคาต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตต้องกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนทั้งในระบบและนอกระบบ ส่งผลให้เกษตรกรมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น รัฐบาลจึงมีนโยบายเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาของประชาชนในภาคเกษตรกรรม ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2559) ที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ในประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดความอยู่ดีมีสุข โดยการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ซึ่งจะเน้นการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลาง เน้นพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพาปัจจัยจากภายนอก และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้การเปลี่ยนแปลง

อภิชัย พันธเสน (2539) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลาง ที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เป็นเพียงการประหยัด แต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ได้แม้ในโลก โลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงปรับปรุงพระราชทาน เป็นที่มาของนิยาม “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านช่องทางต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย “พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน” บนเงื่อนไข “ความรู้ และคุณธรรม”

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจัดได้ว่าเป็น “ข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง” ทั้งนี้เนื่องจากในพระราชดำรัสหนึ่งได้ให้คำอธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียงว่า “คือความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น”

แนวคิดการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างนวัตกรรมทางสังคม

แนวคิด "หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ที่ได้พระราชทานไว้ กว่า 40 ปีที่ผ่านมา เพื่อให้พสกนิกรชาวไทย นำไปเป็นแนวทางการพัฒนาตนเองและครอบครัว ให้มีภูมิคุ้มกันที่มั่นคง ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งล้วนมุ่งให้พสกนิกรทุกหมู่เหล่าดำรงตนเป็น "คนดี" ทั้งคิดดี พูดดี ทำดี ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม สุจริต มีวินัย และมีความสามัคคีปรองดองกัน เพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นมั่นคงตลอดไป

สำหรับคุณธรรมด้าน "พอเพียง" นั้น หมายถึง ความพอเพียงในการดำรงชีวิต แบบ "ทางสายกลาง" มีเหตุมีผล ใช้ความรู้ในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ มีความพอประมาณ พอดี ไม่เบียดเบียนตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม ไม่ประมาท สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง โดยรัฐบาลได้อัญเชิญ "หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP)" มาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ (20 ปี) รวมทั้ง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) โดยมุ่งเน้นที่จะ

น้อมนำไปสู่การปฏิบัติ การพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างเป็นรูปธรรม ในทุกระดับ ด้วยการสร้างกลไกการขับเคลื่อน ซึ่งบูรณาการหลายหน่วยงาน ยกตัวอย่างเช่น "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์" ในระยะ 20 ปีข้างหน้า ต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ของประชาชนและสวัสดิการเป็นหลัก การดูแลผู้ที่มีรายได้น้อยและผู้ที่อยู่ในสังคมสูงวัย ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศทั้งหมดนี้และในอนาคต จำเป็นต้องมีทั้งมาตรการเร่งด่วน และแผนระยะสั้น "1 ปี" ที่จะต้องเชื่อมโยง สอดคล้อง ต่อยอด ครอบคลุม เป็นการปฏิรูปประเทศในอีก 20 ปีข้างหน้า โดยนำเอกลักษณ์ที่แตกต่างของแต่ละพื้นที่มาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ทันสมัย ให้มีการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน เพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนได้อย่างทั่วถึง เพิ่มมูลค่าให้สินค้า สร้างรายได้ให้กับประเทศ และวางแนวทางการพัฒนาประเทศในอนาคตไปสู่ "ไทยแลนด์ 4.0" ตามนโยบายรัฐบาลที่ต้องการสร้างความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน พร้อมทั้งเดินหน้าประเทศไทยตามแนวทางประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ตามหลักสากล ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นแนวทางในการพัฒนา ที่นำไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างไรนั้น สิ่งสำคัญก็คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ และการสร้างความเข้มแข็งจากภายในก่อน จากนั้นจึงจะประสานเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจโลก รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก กล่าวคือให้เริ่มต้นจากการพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง และรวมกันเป็นกลุ่มอย่างมีพลัง จากนั้นต้องเติมองค์ความรู้ให้กับประชาชน ในการสร้างการรับรู้ เข้าใจถึงปัญหาที่ผ่านมา เข้าใจถึงแนวทางของการพัฒนาในวันข้างหน้า และมีการเติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยลักษณะของ "คนไทย 4.0" ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือ เมื่อไม่พอก็ต้องเติม เมื่อพอก็ต้องรู้จักหยุด เมื่อเกินก็ต้องรู้จักแบ่งปัน จึงจะช่วยให้การเปลี่ยนผ่านไปสู่ "ไทยแลนด์ 4.0" ผ่านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสร้างความเข้มแข็งไปด้วยกัน ทุกคนมีโอกาสรับประโยชน์จากการที่เราสร้างมันขึ้นมา ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ก้าวออกไปอย่างยั่งยืนเคียงบ่าเคียงไหล่เติบโตไปด้วยกัน

นโยบาย "ไทยแลนด์ 4.0" จะเป็นกลไกสำคัญในปฏิรูปประเทศ ที่มีเป้าหมายชัดเจน คือการนำพาประเทศให้พ้นกับดัก 3 เรื่องด้วยกันก็คือ (1) กับดักรายได้ปานกลาง (2) กับดักความเหลื่อมล้ำ และ (3) กับดักความไม่สมดุล ผ่านโมเดลขับเคลื่อนสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ด้วย 3 เครื่องยนต์ใหม่ก็คือ (1) สร้างความมั่นคงโดยการ "ระเบิดจากข้างใน" (2) สร้างความมั่งคั่ง โดยการส่งเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน และ (3) สร้างความยั่งยืน โดยการพัฒนาที่รักษาสมดุล ในด้านมิติเศรษฐกิจและสังคม โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมด้วยหรือที่เขาเรียกว่า "การพัฒนาสีเขียว" กล่าวโดยสรุปก็คือ ให้เริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นของประชาชนที่สุดก่อน ได้แก่ การสาธารณสุข การดูแลตนเองขั้นต้น เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลให้ตนเองไม่เจ็บป่วย มีสุขภาพที่แข็งแรง เมื่อประชาชนมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงแล้ว ก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชน ทั้งนี้ โดยต้องไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ และเกิดประโยชน์สูงสุด

(Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน 2559 : 9 - 15)
Thailand 4.0 เป็นโมเดลที่ได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาประเทศ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสหลักปรัชญา "เศรษฐกิจ

พอเพียง” ครั้งแรกในงานพระราชทานปริญญาบัตร ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคมพ.ศ. 2517 ไว้ความตอนหนึ่งว่า

“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนเป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกฐานะทางเศรษฐกิจขั้นได้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศ และของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ได้ ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากแหลมเหลวในที่สุด ”

Thailand 4.0 น้อมนำพระราชดำริข้างต้นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และถอดรหัสออกมาเป็น 2 ยุทธศาสตร์สำคัญคือ

1. การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน (Strength from Within)
2. การเชื่อมโยงกับประชาคมโลก (Connect to the World)

หากการสร้างความเข้มแข็งจากภายในคือ Competitiveness การเชื่อมโยงกับโลกภายนอกก็คือ Connectivity ซึ่งทั้งการสร้าง ความเข้มแข็งจากภายใน และการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก เป็น 2 ปัจจัยที่จะต้องดำเนินควบคู่กันในการสร้างความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนให้กับประเทศ

การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน Thailand 4.0 เน้นการปรับเปลี่ยนใน 4 ทิศทางคือ

1. จากการผลิตภาคเกษตรสู่ การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในประเทศ
2. จากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ สู่ การผลิตสินค้าเชิงนวัตกรรม
3. จากการเงินทุนและทุนทางกายภาพ สู่ การเน้นทุนมนุษย์และเทคโนโลยี
4. จากการกระจุกของความมั่งคั่งและโอกาส สู่ การกระจายของความมั่งคั่งและโอกาส

การปรับเปลี่ยนใน 4 ทิศทางดังกล่าว จะเกิดขึ้นได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเน้น “การพัฒนาที่สมดุล” ใน 4 มิติ อันประกอบด้วย

1. ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (Economic Wealth)
2. ความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม (Social Well-beings)
3. การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม (Environmental Wellness)
4. การยกระดับศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์ (Human Wisdom)

การพัฒนาที่สมดุลใน 4 มิติของ Thailand 4.0 ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ สอดรับกับ 17 เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ของสหประชาชาติ ได้อย่างแนบแน่นและลงตัว

แผนภาพที่ 1 การพัฒนาที่สมดุล SEP for SDGs

การเชื่อมโยงกับประชาคมโลก เมื่อโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศเกิดความเข้มแข็งก็จะเกิดการพัฒนาศีดความสามารถ และมีภูมิคุ้มกันที่เพียงพอเมื่อเผชิญกับโอกาสและภัยคุกคามจากโลกภายนอก

ในการเชื่อมโยงกับโลกภายในมี 3 ระดับ คือ การเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศ (จากชุมชนสู่จังหวัดและกลุ่มจังหวัด) การเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจภูมิภาค (อาเซียน) และการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก

ภาพที่ 2 รูป การเชื่อมโยงกับประชาคมโลก

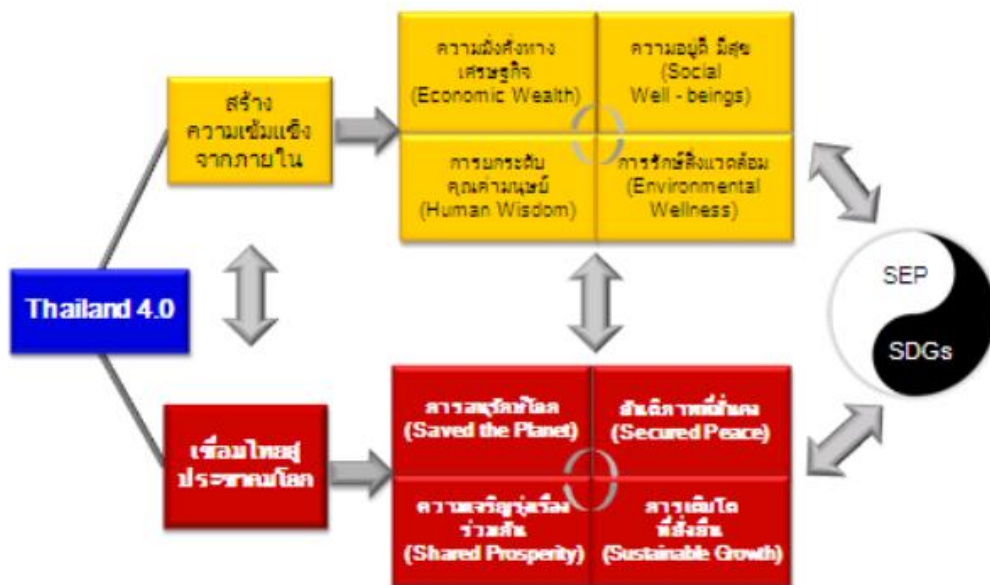

เพื่อให้อยู่กับประชาคมโลกอย่างเป็นปกติสุข ในการขับเคลื่อน Thailand 4.0 รัฐบาลจึงได้นำมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเชื่อมโยงประเทศไทยกับประชาคมโลก โดยเน้นใน 4 มิติสำคัญคือ

1. การอนุรักษ์โลก (Saved the Planet)
2. การสร้างสันติภาพที่มั่นคง (Secured Peace)
3. การเติบโตที่ยั่งยืน (Sustainable Growth)
4. การสร้างความเจริญรุ่งเรืองร่วมกัน (Shared Prosperity)

อาจกล่าวได้ว่า แก่นยุทธศาสตร์ Thailand 4.0 ว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายในและการเชื่อมโยงประเทศไทยกับประชาคมโลกนั้น ตั้งอยู่บนฐานความคิดจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ

ภาพที่ 3 ระหว่าง SEP และ SDGs ใน Thailand 4.0

กลไกขับเคลื่อนประเทศชุดใหม่ภายใต้ Thailand 4.0 มีเป้าหมายเพื่อหลุดพ้น 3 ก้นดัก โดยปรับเปลี่ยนกลไกการขับเคลื่อนการเติบโตชุดใหม่ (New Growth Engines) เพื่อเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ “ประเทศในโลกรุ่นที่หนึ่ง ” ภายในปี พ.ศ.2575 ดังนี้

1. หลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง ด้วยการสร้างความมั่งคั่งผ่าน กลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ (Competitive Growth Engines) เพื่อก้าวสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยเปลี่ยนจาก “ทำมากได้น้อย” เป็น “ทำน้อยได้มาก” ซึ่งประกอบไปด้วย

- 1.1 การยกระดับขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา
- 1.2 การสร้างคลัสเตอร์ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม
- 1.3 การบ่มเพาะผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยี การออกแบบและความคิดสร้างสรรค์
- 1.4 การพัฒนาวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม
- 1.5 การพัฒนาทักษะและงานใหม่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต
- 1.6 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจ
- 1.7 การบริหารจัดการสมัยใหม่ ที่พร้อมดำเนินการทั้งในแพลตฟอร์ม ในโลกจริง และโลกดิจิทัล
- 1.8 กิจกรรมร่วมทุนรัฐและเอกชนในโครงการขนาดใหญ่
- 1.9 ฯลฯ

2. หลุดพ้นจากกับดักความเหลื่อมล้ำ ด้วยการสร้างความมั่นคงผ่าน กลไกการกระจายรายได้ โอกาสและความมั่งคั่งอย่างเท่าเทียม (Inclusive Growth Engine) โดยเน้นการปรับเปลี่ยนจากความมั่งคั่งที่กระจุกเป็นความมั่งคั่งที่กระจาย ด้วยหลักคิดที่ว่า “เราจะเดินหน้าไปด้วยกัน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ประกอบไปด้วย

- 2.1 การยกระดับ Digital Skill Literacy, ICT Literacy, Information Literacy และ Media Literacy ของคนไทย
- 2.2 การสร้างคลัสเตอร์เศรษฐกิจระดับกลุ่มจังหวัด และจังหวัด
- 2.3 การพัฒนา Innovation Hubs ให้กระจายในระดับภูมิภาค
- 2.4 การสร้างเศรษฐกิจระดับฐานรากในชุมชน
- 2.5 การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม
- 2.6 การส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก
- 2.7 การยกระดับขีดความสามารถ การเสริมสร้างทักษะและการเติมเต็มศักยภาพของประชาชนให้ทันกับพลวัตจากภายนอก
- 2.8 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบประชารัฐ
- 2.9 การจ่ายภาษีให้แก่ผู้มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดแบบมีเงื่อนไข
- 2.10 ฯลฯ

3. หลุดพ้นจากกับดักความไม่สมดุล ด้วยการสร้างความยั่งยืนผ่านกลไกการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Growth Engine) ปรับเปลี่ยนจากการพัฒนาที่ไม่สมดุลสู่ “การพัฒนาที่สมดุล” ประกอบไปด้วย

- 3.1 การมุ่งเน้นธุรกิจ การผลิต และการใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 3.2 การมุ่งเน้นการใช้พลังงานทดแทน

- 3.3 การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ และเมืองที่น่าอยู่
- 3.4 การปรับแนวคิดจากเดิมที่คำนึงถึงความได้เปรียบเรื่องต้นทุน (Cost Advantage) เป็นหลัก มาสู่การคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้จากการลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นทั้งระบบ (Lost Advantage)
- 3.5 การส่งเสริมให้ภาคเอกชนเป็นองค์กรที่ “คิดดีทำดี” (Doing Good, Doing Well)
- 3.6 ฯลฯ

(สำนักงานขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2557 : 1 – 5) ความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานไว้ เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เน้นการพึ่งพาตนเอง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาและการบริหารจัดการในภาคส่วนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม จึงมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในแนวทางและวิธีการต่างๆ แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละหน่วยงานแต่ละพื้นที่ ในลักษณะที่ต่างคนต่างทำ ขาดการบูรณาการในการปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ส่งผลให้มีความเข้าใจและการปฏิบัติที่หลากหลาย สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการ การขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการบูรณาการ การปฏิบัติงานร่วมกัน และส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๐) เป็นแผนระยะ ๔ ปี ที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำขึ้น เพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติให้สามารถบรรลุเป้าหมายและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง มีความสอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาที่สำคัญและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 คือการสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็ง เพื่อเตรียมความพร้อมของ คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน เพื่อเสริมสร้างทุนทางปัญญาอย่างยั่งยืน มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ควบคู่กับการเสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในระดับชุมชน รวมทั้งเรื่องการบริหารจัดการน้ำและที่ดินเพื่อสนับสนุนความมั่นคงด้านอาหารและการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ในยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน มุ่งเตรียมคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มี

ภูมิคุ้มกันเพื่อเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างศักยภาพของคนไทยในทุกมิติ ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีสติปัญญารอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร และรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนา คนรวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน และเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตรความมั่นคงของอาหารและพลังงาน ให้มีความสำคัญด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคการเกษตรให้เข้มแข็งและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้ภาคการเกษตรเป็นฐานการผลิตอาหารและพลังงานที่มีความมั่นคง โดยการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคการเกษตร สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และสัตว์น้ำ รวมถึงเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร อาหารและพลังงาน บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สร้างสรรค์ การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานชีวภาพทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ภาคการเกษตรสามารถพึ่งพาตนเองได้และเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ได้อย่างมั่นคง

แนวคิดพื้นฐานในการขับเคลื่อนพัฒนา

ภาพที่ 4 แนวคิดพื้นฐานในการขับเคลื่อนพัฒนา

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม และความสมดุลในชีวิต ครอบครัว ชุมชน และประเทศ

2. การพัฒนาเชิงพื้นที่ (area - based approach) คือ การบริหารจัดการที่ลงไปทำกระบวนการในพื้นที่เป้าหมาย การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของทุกหน่วยงาน และชุมชนให้ “ระเบิดจากข้างใน” ร่วมกันเรียนรู้และสร้างความเข้าใจในสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางแก้ด้วยตนเองก่อน

3. การ “ทำตามลำดับขั้น” คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางธรรมชาติ ได้แก่ การปรับปรุงแหล่งน้ำ ดิน ปัจจัยการผลิตด้านการประกอบอาชีพ และการบริหารจัดการ ในลักษณะกลุ่ม/กองทุน โดยจัดสรรผลประโยชน์ให้ทั่วถึงเป็นธรรม โดย เริ่มจากความพอเพียง ดังนี้

3.1 ระดับครัวเรือน ให้ชาว บ้านมีอาหารกินตลอดปี ลดรายจ่าย ไม่กู้หนี้ยืมสินเพิ่ม การสร้างรายได้ภาคเกษตร ได้แก่ พืชหลังนา ประมง ปศุสัตว์ และนอกภาคเกษตร ได้แก่ หัตถกรรม

3.2 ระดับชุมชน รวมกลุ่มและแบ่งปันการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อลดต้นทุนการผลิต สร้างรายได้ โดยการเพิ่มผลผลิต โครงสร้างพื้นฐานการผลิตระดับชุมชน เช่น โรงสีข้าว ลานตากข้าว ระบบประปาชุมชน ฯลฯ

3.3 ระดับพื้นที่และภูมิภาค ศูนย์กลางวิสาหกิจชุมชน เห็นแผนการผลิต การแปรรูป และการตลาด ระบบการขนส่ง เพื่อสนับสนุนระบบการผลิตระดับครัวเรือนและชุมชน (Supply chain)

3.4 ระดับประเทศ กำหนดเป็นนโยบาย ระเบียบกฎหมายเพื่อเอื้อต่อการทำงาน การกำกับดูแล การสนับสนุนงบประมาณ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับความต้องการของเครือข่ายในแต่ละภูมิภาค

4. บูรณาการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและภาคส่วนอื่น การร่วมคิด ร่วมวางแผนร่วมลงมือปฏิบัติ โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรไม่แสวงหากำไร สถาบันการเงิน/แหล่งทุน ให้มาร่วมแก้ไขปัญหในเรื่องใหญ่ที่ทุกคนในพื้นที่เห็นว่าต้องแก้ไข และจะสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของคนในพื้นที่ ในลักษณะทำไป ปรับไป เรียนรู้ไป เพื่อพัฒนารูปแบบและกลไกการทำงานที่เอื้อต่อการแก้ปัญหา

5. การจัดการความรู้และพัฒนาคน มีหมวดหมู่การจัดเก็บฐานข้อมูล และความรู้ ประกอบด้วย อาชีพ ปัจจัยการผลิต ทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐานการผลิต การบริหารจัดการ โดยการรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และสกัดความรู้จากการพัฒนาพื้นที่ จัดทำเป็นระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (DSSI) และคลังความรู้ ใช้นแนวทาง/เทคนิคการทำงานรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นเพื่อถ่ายทอดให้แก่บุคคลทุกระดับ และการฝึกอบรมที่ได้มาตรฐาน

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน ในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๐) มียุทธศาสตร์ คือ “บูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของทุกภาคส่วน” โดยมียุทธศาสตร์ที่ต้องบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกันรวม ๗ ด้าน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1. ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท เน้นพื้นที่ (Area Approach) เป็นหลัก โดยบูรณาการการทำงานในพื้นที่เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร ประชากรชุมชนหรือหมู่บ้านต่างๆ ซึ่งจะดำเนินการร่วมกันทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคชุมชน และภาควิชาการ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ประชาชนในพื้นที่ทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของตนเอง โดยใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น บัญชีครัวเรือน ข้อมูลชุมชน ข้อมูลน้ำ และความต้องการการใช้น้ำ เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนชุมชน หรือแผนพัฒนาเชิงพื้นที่และกำหนดพื้นที่เป้าหมายโดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นกลุ่ม มีเป้าหมายรวมอยู่ที่ ๒๕% ของหมู่บ้านในประเทศ มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

ยุทธศาสตร์ที่ 2. ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาค

การศึกษา มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังให้เด็ก เยาวชนและประชาชน มีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง การพัฒนาแบบอย่างที่เป็นเลิศ การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาก่อพัฒนาหลักสูตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาชีพครู การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย และสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 3. ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ บริการ การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และผู้ประกอบการรายย่อย มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้ธุรกิจภาคเอกชน อุตสาหกรรม และผู้ประกอบการรายย่อย ดำเนินธุรกิจตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการพัฒนาเครื่องมือสนับสนุน การสร้างความรู้ความเข้าใจ การสร้างภาคีเครือข่ายให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนให้ภาคธุรกิจเอกชน อุตสาหกรรม และผู้ประกอบการที่มีความพร้อมในการเข้าไปมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการพัฒนาในชุมชนต่างๆ ตามบริบทของแต่ละพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 4. ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการต่างประเทศ มุ่งเผยแพร่องค์ความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้แก่ประเทศต่างๆ มีความเข้าใจในหลักปรัชญานี้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปปรับใช้ในประเทศนั้นๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 5. เพิ่มบทบาทการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก เพื่อเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาธารณชนในวงกว้าง มุ่งให้หน่วยงานการประชาสัมพันธ์และสื่อสารมวลชน สามารถประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อส่งเสริมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ภาคปฏิบัติ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผลการพัฒนาหรือการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของทุกยุทธศาสตร์และของภาคส่วนต่างๆ ให้สาธารณชนได้รับทราบในวงกว้าง

ยุทธศาสตร์ที่ 6. การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมั่นคงมุ่งบูรณาการการขับเคลื่อนระหว่างกองทัพกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาให้ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ตามแนวบริเวณชายแดน ซึ่งมีผลต่อความมั่นคง เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นมีรายได้เพิ่มขึ้น มีรายจ่ายลดลง อันจะนำมาซึ่งความมีเสถียรภาพด้านความมั่นคงในภาพรวมของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 7. สร้างกลไกการบริหารจัดการ ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ภาคปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกด้าน มีการบูรณาการการปฏิบัติร่วมกัน โดยมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการร่วมขึ้นในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อขับเคลื่อนการบูรณาการการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดย เป็นศูนย์กลางการประสานติดตาม และส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ มีการเชื่อมโยงและสนับสนุนกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และข้อมูลระหว่างกัน

(สำนักงานขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2560) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ยังได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 – 11 เพื่อ

เสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน

หลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) จะมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปีที่จะสามารถต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีหลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ ดังนี้

1. ยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาส และมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ และมีเสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรม

2. ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคอนให้ มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคอนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

3. ยึด “วิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ” มาเป็นกรอบของวิสัยทัศน์ประเทศไทยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ” โดยที่วิสัยทัศน์ดังกล่าวสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ ได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณาภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่นมีความมั่นคงทางสังคม ท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรม และความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงาน อาหารและน้ำ ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม ระหว่างประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ประเทศไทยไม่เป็นภาระของโลกและสามารถเกื้อกูลประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจดีกว่า

4. ยึด “เป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579” ที่เป็นเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปีแรกและเป้าหมายในระดับย่อยลงมา โดยที่ เป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่างๆ มีความสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายที่ยั่งยืน (SDGs) ทั้งนี้ เป้าหมายประเทศไทยในปี 2579 ซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกันนั้นพิจารณาจากทั้งประเด็นหลักและลักษณะของการพัฒนา ลักษณะฐานการผลิตและบริการสำคัญของประเทศ ลักษณะของคนไทยและสังคมไทยที่พึงปรารถนา และกลุ่มเป้าหมายในสังคมไทย โดยกำหนดไว้ดังนี้ “เศรษฐกิจและสังคมไทยมีการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนบนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นธรรมมีความเหลื่อมล้ำน้อย คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่มี

วินัยดีและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต มีความรู้ มีทักษะและทัศนคติที่เป็นค่านิยมที่ดี มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีความเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ มีจิตสาธารณะและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก ประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีนานาชาติ ระบบเศรษฐกิจตั้งอยู่บนฐานของการใช้นวัตกรรมนำดิจิทัล สามารถแข่งขันในการผลิตได้และค้าขายเป็น มีความเป็นสังคมประกอบการ มีฐานการผลิตและบริการที่มีคุณภาพ และรูปแบบที่โดดเด่น เป็นที่ต้องการในตลาดโลกเป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญ เช่น การให้บริการคุณภาพทั้งด้านการเงิน ระบบโลจิสติกส์ บริการด้านสุขภาพ และท่องเที่ยวคุณภาพ เป็นครัวโลกของอาหารคุณภาพและปลอดภัย เป็นฐานอุตสาหกรรมและบริการอัจฉริยะที่เป็นอุตสาหกรรมแห่งอนาคตที่ใช้นวัตกรรม มนุษย์ทักษะสูงและเทคโนโลยีอัจฉริยะ มาต่อยอดฐานการผลิตและบริการที่มีศักยภาพในปัจจุบันและพัฒนาฐานการผลิตและบริการใหม่ๆ เพื่อนำประเทศไทยไปสู่การมีระบบเศรษฐกิจ สังคม และประชาชนที่มีความเป็นอัจฉริยะ”

5. ยึด “หลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม” แผนพัฒนา ฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการสร้างเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีความครอบคลุมทั่วถึงเพื่อเพิ่มขยายฐานกลุ่มประชากรชั้นกลางให้กว้างขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ โอกาสทางสังคม และรายได้ของกลุ่มประชากรรายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 ให้สูงขึ้น นอกจากนี้ การเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญา และพัฒนานวัตกรรมนับเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในระยะต่อไปสำหรับทุกภาคส่วนในสังคมไทยโดยที่ เส้นทางพัฒนาที่มุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วนั้นกำหนดเป้าหมายทั้งในด้านรายได้ ความเป็นธรรม การลดความเหลื่อมล้ำและขยายฐานคนชั้นกลาง การสร้างสังคมที่มีคุณภาพและมีธรรมาภิบาล และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

6. ยึด “หลักการนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน 5 ปีที่ต่อยอดไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายระยะยาว” จากการศึกษาที่เป็นกลไกเชื่อมต่อในลำดับแรกที่จะกำกับและส่งเสริมแนวทางการพัฒนาและเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีให้เกิดการปฏิบัติในทุกระดับและในแต่ละด้านอย่างสอดคล้องกัน แผนพัฒนา ฉบับที่ 20 จึงให้ความสำคัญกับการใช้กลไกประชารัฐที่เป็นการรวมพลังขับเคลื่อนจากทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน และการกำหนดประเด็นบูรณาการของการพัฒนาที่มีลำดับ ความสำคัญสูง และได้กำหนดในระดับแผนงาน/โครงการสำคัญที่จะตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่มีความครอบคลุมหลากหลายมิติมากกว่าในแผนพัฒนา ฉบับที่ผ่านๆ มา ในการกำหนดเป้าหมายได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับเป้าหมายระยะยาวของยุทธศาสตร์ชาติ และการเป็นกรอบกำกับเป้าหมายและตัวชี้วัดในระดับย่อยลงมาที่จะต้องถูกส่งต่อและกำกับให้สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างมีผลสัมฤทธิ์ภายใต้กรอบการจัดสรรงบประมาณ การติดตามและประเมินผลการใช้เงินงบประมาณแผ่นดินและการติดตามประเมินผลการปฏิบัติราชการรวมทั้งการพัฒนา ระบบราชการที่สอดคล้องเป็นสาระเดียวกันหรือเสริมหนุนซึ่งกันและกัน แผนพัฒนา ฉบับที่ 12 จึงกำหนดประเด็นบูรณาการเพื่อการพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางสำคัญประกอบการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน รวบรวม และกำหนดแผนงาน/โครงการสำคัญในระดับปฏิบัติ และกำหนดจุดเน้นในการพัฒนาเชิงพื้นที่ในระดับสาขาการผลิตและบริการและจังหวัดที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในด้านต่างๆ

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนนั้น เป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง ซึ่งเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความ

พอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะมาพลังกันในรูปแบบหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สุวีถีการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยอาจจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชนชุมชนพอเพียง ประกอบด้วย บุคคลและครอบครัวต่างๆ ที่ใฝ่หาความก้าวหน้าบนพื้นฐานของปรัชญาแห่งความพอเพียง คือ มีความรู้ และคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตจนสามารถพึ่งตนเองได้

บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานภาพ ภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสถานภาพในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคนส่วนรวม และความก้าวหน้าของชุมชนอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยสติปัญญา ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังต้องอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อสัตย์สุจริต อดกลั้นต่อการกระทบกระทั่ง ขยันหมั่นเพียร มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชน ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จนกระทั่งสามารถพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่างๆ

การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนนั้น จึงเรียกได้ว่าเป็นการใช้หลักปรัชญาในขอบเขตที่กว้างขึ้นกว่าในระดับบุคคลและครอบครัว ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ และร่วมใจ จากคนจำนวนมากขึ้น เพื่อจะร่วมกันทำสิ่งต่างๆ ที่เกิดประโยชน์แก่คนกลุ่มอื่นในชุมชนด้วย มิได้สร้างประโยชน์ให้แต่ตนเองหรือครอบครัวเพียงอย่างเดียว

ณัฐพงษ์ ทองภักดี (2550: 11) กล่าวถึง การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับพฤติกรรมของบุคคลว่า พฤติกรรมอย่างเดียวกัน ถ้าทำภายใต้เงื่อนไขเดียวกันอาจมีความพอเพียง แต่ถ้าทำภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกันอาจไม่เพียงพอ การจะทำความเข้าใจจึงไม่สามารถประเมินเพียงการมองพฤติกรรมปลายทางได้ แต่ควรมองถึงปลายทางที่ตัดสินใจภายใต้เงื่อนไขและในสภาพแวดล้อม ในขณะที่มองว่าเป็นตามองค์ประกอบของความพอเพียงหรือไม่ พฤติกรรมนั้นมีความเสี่ยงเพียงใด และสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงหรือยั่งยืนหรือไม่ ดังนั้นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ความเข้าใจผิดคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของภาคเกษตรเท่านั้น ปรัชญานี้ไม่สามารถใช้ได้กับการบริหารในภาคอื่นๆ เช่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาครัฐวิสาหกิจ เหตุที่คนจำนวนมากคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของภาคเกษตรก็เนื่องจากว่า ความสนใจในการประยุกต์ใช้ในระยะแรกได้เริ่มต้นอย่างจริงจังในภาคเกษตรกรรมก่อน เนื่องจากภาคเกษตรยังขาดความสามารถในการพัฒนาและขาดหลักการบริหารอย่างสูง นอกจากนี้ภาคเกษตรยังเป็นภาคที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้คนส่วนใหญ่จึงเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมเมืองหรือภาคการเกษตรที่อาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง แท้จริงแล้วการมีพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและบริหารในทุกภาคส่วนและทุกสาขาอาชีพได้เป็นอย่างดี ไม่จำเป็นจะต้องเป็นในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548: 40-41) กล่าวว่า เราสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชนและระดับรัฐ ได้ดังนี้

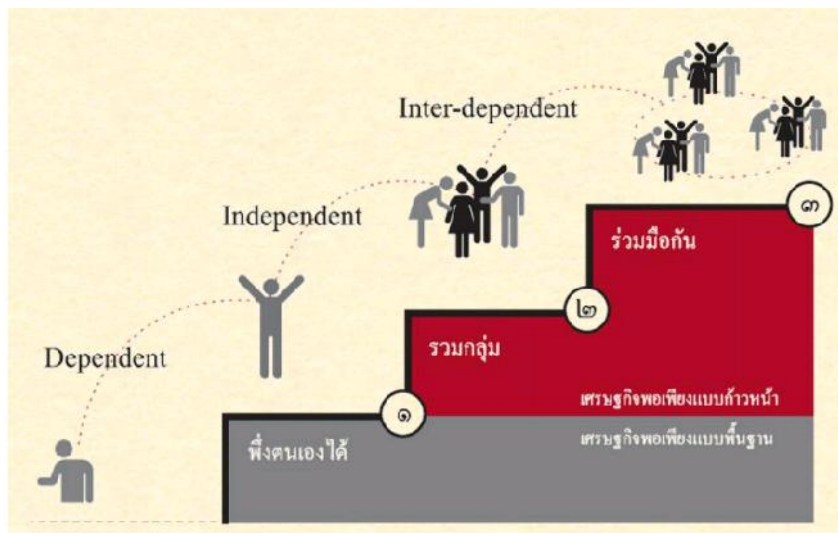
1. ในระดับปัจเจกบุคคลและครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้และดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำให้เกิดความพอใจในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง พยายามพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถอยู่อย่างพอเพียงได้ในทุกสถานการณ์

2. ความพึงพอใจในระดับชุมชน เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกมีระดับความเพียงพอในระดับครอบครัวเป็นพื้นฐานแล้ว สมาชิกสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในทางปฏิบัติไปสู่ระดับชุมชนได้ รวมกลุ่มเพื่อส่วนรวมโดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านและความสามารถที่ตนมีอยู่ เป็นพื้นฐานประกอบการดำเนินชีวิตที่มีความช่วยเหลือแบ่งปันกัน จนเป็นพื้นฐานให้เกิดการรวมกลุ่มในสังคมสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกันต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวมในการดำเนินชีวิตที่สมดุลอย่างแท้จริง

3. ความพอเพียงในระดับรัฐหรือระดับประเทศเป็นเศรษฐกิจแบบก้าวหน้าเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่งที่มีความพอเพียง มาร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ตลอดจนร่วมมือพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ด้วยหลักการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด รู้แจ้งเห็นจริงด้วยเหตุผลที่ว่า พื้นฐานของประเทศเป็นอย่างไร ก็สามารถวางนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาความก้าวหน้าได้โดยไม่คิดว่าการพัฒนาไม่ยั่งยืน ดังนั้นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มจากการมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร และมีหลักการสำคัญอะไรบ้างที่จะนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตลอดจนถึงประโยชน์จากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ จึงจะเกิดความสนใจที่จะทดลองนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต สรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่การพึ่งตนเอง โดยอาศัยความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี บนหลักความรู้และหลักคุณธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลอย่างยั่งยืน

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550: 83–91) อธิบายถึงระดับของปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่เลี้ยงตนเองบนพื้นฐานของความประหยัดและการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เรียกว่า เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่มีการรวมตัวกัน เพื่อร่วมกันดำเนินงาน มีการสร้างเครือข่ายโดยประสานความร่วมมือกับภายนอกเรียกว่า เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงสามารถจำแนกได้เป็น 3 ระดับดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5 ระดับของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่หนึ่ง (Dependent) เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว มีลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองสามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐานได้ เช่น ความต้องการในปัจจุบันของตนเองและครอบครัวมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกลมเกลียวและมีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ

2. เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง (Independent) เป็นเศรษฐกิจพอเพียง แบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคลหรือครอบครัวมีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิตการตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิและเอกชน

3. เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สาม (Inter-dependent) เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงในระดับเครือข่าย คือ เมื่อกลุ่มหรือองค์กรมีความพอเพียงในระดับที่สองแล้วก็จะร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างเครือข่าย มีการติดต่อร่วมมือกับธนาคารและบริษัทต่างๆ ทั้งในด้านการลงทุน ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการจำหน่าย ด้านการบริหารจัดการเพื่อการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านสวัสดิการการศึกษา ด้านสังคมและศาสนาให้ได้รับประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย

การจำแนกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่เริ่มต้นจากหลักของการพึ่งตนเอง โดยเปลี่ยนจากการพึ่งพาตนเองไม่ได้หรือต้องคอยอาศัยผู้อื่นอยู่ตลอดเวลาเป็นการพัฒนาตนเองให้มีความเข้มแข็งเป็นอิสระแล้วจึงค่อยๆ พัฒนาขึ้นมาเป็นการแลกเปลี่ยน การรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน จนนำไปสู่การพึ่งพิงช่วยเหลือกัน และสงเคราะห์เกื้อกูลร่วมมือกัน

แนวคิดการจัดการตนเองและการมีส่วนร่วมของชุมชน

สุขภาพคนไทย (2557 : 92) ในช่วงเวลาตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 จนถึงปัจจุบัน พลวัตของนโยบายด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งกระแสโลก มีผลต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยเฉพาะกระบวนการทัศน์และโครงการพัฒนา ทั้งของรัฐและของหน่วยงานองค์กรอื่นๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมานั้นมีความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าของชุมชนท้องถิ่นไทยอย่างแยกไม่ออก การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ในปัจจุบัน ก็อาจนับได้ว่าเป็นคลื่นลูกล่าสุดในกระแสวิวัฒนาการนี้

การศึกษาเศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีตตั้งแต่ก่อนเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองชี้ให้เห็นว่า ชุมชนท้องถิ่นส่วนมากมีความเป็นอิสระและค่อนข้างเบ็ดเสร็จในตัวเอง ไม่เฉพาะในด้านเศรษฐกิจเท่านั้นแต่ในด้านสังคม สุขภาพ ศาสนา และการปกครองดูแลเองด้วย แต่ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่าชุมชนท้องถิ่นในประวัติศาสตร์เป็นสังคมที่โดดเดี่ยวและเป็นอิสระจากอำนาจรัฐ แต่หมายความว่าชุมชนท้องถิ่นในอดีตอยู่ห่างไกลจากอิทธิพลของอำนาจรัฐ ทำให้อำนาจรัฐไม่มีผลโดยตรงต่อวิถีชีวิตของผู้คนมากนัก ชุมชนท้องถิ่นต้องพึ่งตนเองในทุกด้าน ส่วนการติดต่อกับชุมชนท้องถิ่นอื่นนั้น เกิดขึ้นเป็นปกติธรรมดาอยู่แล้ว โดยเฉพาะการติดต่อแลกเปลี่ยนผลผลิตแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยและเป็นเครือข่ายกันในท้องถิ่น เงินและตลาดมีบทบาทน้อยหรือแทบไม่มีบทบาทเลย ระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นในอดีตจึงเป็นแบบเบ็ดเสร็จ แม้ว่าในเวลาต่อมาทุนนิยมจะเริ่มคืบคลานเข้าไป แต่จนถึงช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองใน พ.ศ.2475 และแม้ในช่วง 1-2 ทศวรรษหลังจากนั้น ชุมชนชนบทไทยส่วนใหญ่ก็ยังไม่ได้ถูกดึงเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมของโลกสมัยใหม่อย่างเต็มตัว

หลังสงครามโลกครั้งที่สองสถานการณ์เปลี่ยนไปในด้านหนึ่ง ความสูญเสียอันเกิดจากสงครามทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องฟื้นฟูประเทศ และในการฟื้นฟูนั้นรัฐในฐานะเป็นองค์อธิปัตย์ก็อ้างความชอบธรรมที่จะเป็นผู้จัดการ อย่างน้อยก็ในด้านนโยบายและการสนับสนุนอื่นๆ ผ่านกลไกของรัฐในหลายระดับ อีกด้านหนึ่ง สถานการณ์สงครามที่ปรากฏชัดในช่วงหลังสงคราม ทำให้ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้นำค่ายเสรีนิยม พยายามขยายอิทธิพลเข้าไปในภูมิภาคต่างๆ ของโลก รวมถึงภูมิภาคเซียอาคเนย์ที่ไทยก็เป็นส่วนหนึ่งด้วย เพื่อยันกับอิทธิพลของค่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งที่สำคัญมากอย่างหนึ่งในยุคสงครามเย็นคือการช่วงชิงมวลชน เครื่องมือของรัฐในเรื่องนี้คือการพัฒนา ดังนั้นนโยบายและโครงการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อท้องถิ่นชนบทจึงเกิดขึ้นจำนวนมาก และดำเนินต่อมาอย่างเข้มข้นตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา

การพัฒนาภายใต้อุดมการณ์ช่วงชิงมวลชนในยุคสงครามเย็นนี้ ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาที่รัฐเป็นผู้ริเริ่มในการออกแบบและจัดการให้ โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นฝ่ายรับเพราะรัฐอ้างความชอบธรรมที่มีอำนาจเหนือชุมชนท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็เห็นว่าหากไม่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นดีขึ้น รัฐก็จะสูญเสียความชอบธรรมและเปลืองเปล่าต่อฝ่ายตรงข้าม รูปธรรมของการพัฒนาในช่วงนี้สะท้อนให้เห็นได้ชัดจากการตั้งหน่วยงานระดับกรมขึ้นในกระทรวงมหาดไทยในช่วงหลัง พ.ศ.2500 เพื่อรองรับกิจการด้านนี้โดยเฉพาะคือ กรมการพัฒนาชุมชน และสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท

สมคิด บางโม (2542 : 61) มีความเห็นว่า การจัดการ หมายถึง ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ ขององค์การ และนอกองค์ การเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพจากความหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการจัดการองค์การมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. การจัดการเป็นศิลปะในการใช้คนทำงาน

2. การจัดการต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน คือ คน เงิน และวัสดุ อุปกรณ์

3. การจัดการเป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล

การจัดการมิใช่เป็นการทำเพื่อให้งานเสร็จสิ้นไป แต่เพียงอย่างเดียวในภาวะปัจจุบัน ซึ่งวิทยาการก้าวหน้าการจัดการจึงจำเป็นต้องใช้ หลักวิชาการเข้ามาช่วยมิใช่ประสบการณ์ แต่เพียงอย่างเดียว การศึกษาวิชาการจัดการมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับงานย่อมจะเกิดคุณค่าหลายประการ คือ

1. คุณค่าในด้านการประหยัด หมายถึง จะทำให้การใช้จ่ายเงินทุนเกิดประโยชน์สูงสุดได้กำไรหรือผลตอบแทนสูงสุด ประหยัดทั้งคน เงิน วัสดุ สิ่งของ และเวลา

2. คุณค่าในด้านประสิทธิผล การทำงานให้ลุล่วงไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือที่ คาดหวังไว้ เรียกว่าการจัดการนั้นมีประสิทธิภาพ แต่ผลสำเร็จของงานดังกล่าวนี้ อาจไม่ประหยัดหรือไม่มีประสิทธิภาพได้ หากไม่ใช้หลักวิชาการเข้ามาช่วยในการจัดการ

3. คุณค่าในด้านประสิทธิภาพ หมายถึง การทำงานได้ สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และให้ได้รับประโยชน์สูงสุดโดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด

4. คุณค่าด้านความเป็นธรรมการจัดการงานหากปฏิบัติ ตามความพอใจของผู้จัดการ โดยมิได้ยึดหลักเกณฑ์ และทฤษฎีต่างๆ เป็นหลักย่อมจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น โดยมีได้ตั้งใจทำให้ขวัญในการทำงานของคนในหน่วยงานไม่มี ซึ่งจะส่งผลไปถึงคุณภาพของงานที่ปฏิบัติด้วย

5. คุณค่าในเกียรติยศชื่อเสียงผู้จัดการที่ดีมีประสิทธิภาพในทุกสาขาและในทุกระดับ ย่อมจะเป็นผู้ได้รับการยกย่องสรรเสริญตรงข้ามกับผู้จัดการที่บริหารงานตามใจตนเอง ปราศจากหลักเกณฑ์เล่นพวกพ้อง ดังนั้น การศึกษาวิชาการบริหารและการจัดการจะช่วยให้มี ความเข้าใจลึกซึ้งมองเห็นลู่ทางที่จะบริหารงานให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม

จากความหมายของการจัดการสรุปได้ว่าการจัดการจำเป็นต้องมี ทรัพยากรอันเป็นปัจจัยพื้นฐานทางการจัดการ โดยทั่วไปถือว่าทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสำคัญของการจัดการมี อยู่ 4 ประการ ซึ่งรู้จักกันในนามของ 4 M ได้ แก่ คน (Man) เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมขององค์การนั้นๆ เงิน (Money) ใช้สำหรับเป็นค่าจ้างและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ วัสดุสิ่งของ (Materials) อุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องมือต่างๆ รวมทั้งอาคารสถานที่ และการบริหารจัดการ (Management)

ธงชัย สันติ วงษ์ (2543) กล่าวว่า “การบริหาร” (administration) มี รากศัพท์มาจากภาษาละติน “administratae” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยความสะดวก (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่างๆ ส่วน “การจัดการ” (management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (profits) หรือกำไรสูงสุด (maximum profits) สำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณชน ถือเป็นวัตถุประสงค์รองหรือเป็นผลพลอยได้ (by product) การบริหาร บางครั้งเรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงานภาคเอกชน หมายถึงของหน่วยงาน และ/หรือ บุคคล) ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น 1. การบริหารนโยบาย (policy) 2. การบริหารอำนาจหน้าที่ (authority) 3. การบริหารคุณธรรม (morality) 4. การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (society) 5. การวางแผน (planning) 6. การจัดองค์การ (organizing) 7. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (staffing) 8. การ

อำนาจการ (directing) 9. การประสานงาน (coordinating) 10. การรายงาน (reporting) และ 11. การงบประมาณ (budgeting) เช่นนี้ เป็นการนำ “กระบวนการบริหาร” หรือ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า แพมส์ - โปสคอร์บ (PAMS - POSDCORB) แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย อาจให้ความหมายได้อีกว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับ คน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น 1. การบริหารคน (man) 2. การบริหารเงิน (money) 3. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (material) 4. การบริหารงานทั่วไป (management) 5. การบริหารการให้บริการประชาชน (market) 6. การบริหารคุณธรรม (morality) 7. การบริหารข้อมูลข่าวสาร (message) 8. การบริหารเวลา (minute) 9. การบริหารการวัดผล (measurement) เป็น “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า 9M นอกจากนี้แล้วยังอาจนำปัจจัยอื่นมาใช้เป็นแนวทางในการให้ความหมายได้อีก เป็นต้นว่า 4M ซึ่งประกอบด้วย การบริหารคน (man) การบริหารเงิน (money) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (material) และการบริหารงานทั่วไป (management) และ 5 P ซึ่งประกอบด้วย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด ประสานงาน และประชาสัมพันธ์

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543 : 69-72) ได้ให้ความหมายการพึ่งตนเอง (self-reliance) หมายถึง ความสามารถในการดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระมั่นคงสมบูรณ์ การพึ่งตนเองได้ มีได้ทั้งระดับปัจเจกชนและชุมชน คำว่า “ปัจเจกชนพึ่งตนเอง” หมายถึง การที่บุคคลสามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ เช่น สามารถแยกตัวออกมาต่างหากจากพ่อแม่ มีความมั่นคงในชีวิต ตัดสินใจเรื่อง สำคัญๆ ได้ หรือสามารถขอคำแนะนำของผู้อื่นมาประกอบการตัดสินใจของตน แนวคิดการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท 5 ด้านคือ

1. การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี (technological self-reliance) หมายถึงการมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยี ทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องจักรกล และเทคโนโลยีทางสังคม เช่น การวางโครงการ การจัดการมนุษยสัมพันธ์ เป็นการรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ การบำรุงรักษาให้คงสภาพดีอยู่เสมอ เพื่อใช้งานเทคโนโลยี ซึ่งหมายรวมถึงของสมัยใหม่และของดั้งเดิมของท้องถิ่นที่เรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (folk-wisdom) ด้วย

2. การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (economic self-reliance) หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงสมบูรณ์พูนสุขพอสมควรและให้เกิดความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน จุดสมดุลอยู่สูงพอสมควรถึงขั้นสมบูรณ์พูนสุขดังกล่าว

3. การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ (natural resource self-reliance) ซึ่งหมายถึงสิ่งใดๆ ที่มีอยู่โดยธรรมชาติ ในชุมชนหรือสามารถหามาได้จากธรรมชาติ มีความสามารถในการใช้ประโยชน์ และรักษาธรรมชาติให้ดำรงอยู่ไม่เสื่อมสลายไป

4. การพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ (psychological self-reliance) หมายถึง การที่ สภาวะจิตใจที่ กล้าแข็งพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ การพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นในการปกครองตนเอง ในการป้องกันกิลเลสตันหา ไม่ให้โลก โกรธ หลง หรืออยากได้ อยากมี จนเกินความสามารถของตนเอง

5. การพึ่งตนเองได้ทางสังคม (social self-reliance) หมายถึง สภาวะการณ์ที่กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งมี ความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่

หรืออาจขอความช่วยเหลือจากภายนอกได้ เป็นกลุ่มที่มีความรู้ ความสามารถระดับหนึ่ง ติดต่อกัน สัมพันธ์กันด้วยดีสม่ำเสมอ

วิล ไวซากร (2538) การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น มิใช่จะเป็นเพียงการสร้างสภาพภูมิใจในการที่ได้มีโอกาสเข้ามาร่วมงาน และสร้างควมสามัคคีในชุมชนเท่านั้นแต่จะเป็นส่วนช่วยให้โครงการพัฒนาของรัฐมีความหมายประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องตามความต้องการของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นกลไกที่ช่วยให้ชุมชนสามารถดูแลและควบคุมการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ชุมชนต้องการ

วันชัย วัฒนศัพท์ (2546) การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศนปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ยินยอมปฏิบัติตาม (compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ

Keith (1972) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotion Involment) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจให้กระทำให้บรรลุจุด มุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

Erwin (1976,36) “การมีส่วนร่วมของประชาชน” คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการ ที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

Cohen and Uphoff (1977) ได้จัดลำดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วยการได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเสนอแนะ การประชุมชี้แจง การระดมความคิด ตลอดจนกำหนดกิจกรรมและวางแผนปฏิบัติ 2) การมีส่วนร่วมในกาตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วยทรัพยากรการบริหาร และการประสานความร่วมมือ 4) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การได้รับผลการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประกอบด้วยการออกแบบและวิธีการประเมินผล การได้รับบทบาทในการประเมินผล การได้รับรู้รายงานการประเมินผล

World Health Organization (1981) ได้เสนอว่ารูปแบบที่แท้จริงหรือสมบูรณ์นั้นจะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน ในส่วนนี้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามประเมินผลและประการสำคัญ คือ การตัดสินใจ 2) การดำเนินกิจกรรม ในส่วนนี้ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมการเงินและการบริหาร 3) การใช้ประโยชน์ เป็นส่วนที่ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในส่วนนี้ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคมหรือวัตถุก็ได้

White (1982) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 3 มิติ มิติที่หนึ่ง คือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละเวลาในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน ทั้งยังได้เพิ่มเติมอีกว่า สาเหตุสำคัญของการมีส่วนร่วมในประการที่ 4 ที่ควรนำมาพิจารณา คือการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานที่ทำไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

สมบัติ กุสุมาวลี (อ้างอิงในศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชญาวิทยา กรมราชทัณฑ์ 2550:35) ได้ทำการศึกษาเรื่อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาระสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เชื่อมโยงและสังเคราะห์ กับการพัฒนาองค์กร มีกรณีศึกษาขององค์กรภาครัฐคือ กรมราชทัณฑ์เป็นกรณีตัวอย่างซึ่งผู้ศึกษาได้สรุปวิเคราะห์จุดเด่นของกรมราชทัณฑ์ในแง่ของการพัฒนาองค์กรตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. การมององค์กรในเชิงพลวัตและปรับองค์กรให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง กรมราชทัณฑ์มีความโดดเด่นในแง่ของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์กร ผู้นำขององค์กรมีความพยายามที่ชัดเจนในอันที่จะดำเนินการตามแนวทางของการพัฒนาองค์กร (OD interventions) เพื่อปรับเปลี่ยนองค์กรให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกอิทธิพลกรมราชทัณฑ์ได้พูดถึงแนวคิด “เปลี่ยนก่อนที่จะถูกปรับให้เปลี่ยน” กล่าวคือต้องมีกระบวนการวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้อง (Environmental scanning) และวิเคราะห์ถึงแนวโน้มของพลังต่างๆ (Driving forces) ที่จะมากดดันการทำงานและอาจก่อให้เกิดปัญหาในอนาคตของกรมราชทัณฑ์ ดังนั้นแทนที่จะรอให้เกิดปัญหาแล้วค่อยถูกสั่งการหรือถูกบีบบังคับให้ต้องปรับปรุงแก้ไข กรมราชทัณฑ์จึงดำเนินการพัฒนาเปลี่ยนแปลงองค์กรเสียก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้น

2. การดำเนินการเปลี่ยนแปลงดำเนินไปอย่างมีหลักการ กล่าวคือ ได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแก่นกลางสำคัญในการดำเนินการ ดังจะเห็นได้จากแนวทางการดำเนินงานที่ต้องการให้กรมราชทัณฑ์เป็น “องค์กรแห่งความพอเพียง” การดำเนินการเช่นนี้ถือเป็นการความพยายามที่จะน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพื้นฐานหรือ “รากฐาน” ของการบริหารจัดการองค์กรและเป็น “หลักยึดเหนี่ยว ” หรือ “ เข็มทิศ ” สำหรับผู้บริหารและบุคลากรทุกระดับขององค์กร

3. กระบวนการดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไปและเน้นมิติการพัฒนามนุษย์ (Humanistic change process) การดำเนินการพัฒนาสู่การเป็น “ องค์กรแห่งความพอเพียง ” ของกรมราชทัณฑ์เป็นกระบวนการ ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาองค์กรแบบคลาสสิก คือไม่ใช่กระบวนการเปลี่ยนแปลงแบบ “ สั่งการจากข้างบน เร่งรัดให้เกิด ในปริมาณที่มากอย่างรวดเร็ว ” ถึงแม้ว่าแนวคิดการพัฒนาองค์กรส่วนใหญ่จะเกิดจากวิสัยทัศน์ของผู้บริหารระดับสูง แต่การดำเนินการกลับเป็นรูปแบบที่ไม่เร่งรัด ค่อยเป็นค่อยไป ค่อยๆ สอดแทรกและพัฒนาปรับเปลี่ยนวิถีคิด ความเข้าใจ พฤติกรรม ปรับแนวทางการปฏิบัติ จนตกผลึกทั่วทั้งองค์กร คือ ทั้งคน(ข้าราชการ) และองค์กร(เรือนจำ) มีความรู้ ความเข้าใจ มีการ “ปรับวิถีชีวิต” ของคนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของบุคลากรและผู้ต้องขัง ให้รู้จักดำรงชีวิตอย่างพอประมาณและสมเหตุสมผล นั่นคือมีความพร้อมแล้วจึงสำแดงตนออกมา (ระเบิดจากข้างใน) หรือมีการให้รางวัลการเป็น “ องค์กรแห่งความพอเพียง ”

4. กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีทิศทางและเน้นผลสัมฤทธิ์ในด้านหนึ่ง แม้กระบวนการเปลี่ยนแปลงของกรมราชทัณฑ์จะสอดคล้องกับการพัฒนาองค์กรแนวคลาสสิก ซึ่งเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของคนในองค์กร (Humanity- participatory process) แต่การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ก็มิได้เป็นกระบวนการที่ไร้จุดหมายปลายทางหรือ เป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไปแบบไม่หวังผลสัมฤทธิ์ (ตามยถากรรม) กรมราชทัณฑ์ กลับมีจุดเด่นอยู่ที่การมีความพยายามที่จะนำเอานวัตกรรมการบริหารจัดการสมัยใหม่ เช่น การจัดการความรู้ Balanced Scorecard HR Scorcard ฯลฯ มาเป็นเครื่องมือให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย (Result based participation) ได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. มีการสร้างภูมิคุ้มกันภัยที่ดีให้กับองค์กรอย่างต่อเนื่อง กรมราชทัณฑ์เป็นองค์กรที่เน้นในเรื่องของการพัฒนาบุคลากร การจัดการความรู้ และการสร้างความสัมพันธ์กับ ภาคส่วนภายนอก เช่น องค์กรเอกชน ฯลฯ อย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการดำเนินการเพื่อเตรียมพร้อมหน่วยงานและสร้างพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับอนาคต ในนามของการสร้าง “ทุนมนุษย์” “ทุนความรู้” “ทุนเครือข่ายทางสังคม” ถือเป็น การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในระยะยาวขององค์กร

6. การประยุกต์หลักการบริหารจัดการองค์กรเชิงธรรมาภิบาล (Good Corporate Governance) โดยการสร้างมาตรฐานความโปร่งใส การเปิดเรือนจำสู่สังคม ทำให้กรมราชทัณฑ์เป็นที่ยอมรับ เชื่อถือไว้วางใจของสังคมมากขึ้นเป็นอย่างมาก

ณดา จันทร์สม (2555) เรื่อง “ธุรกิจกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” พบว่าการบริหารธุรกิจในปัจจุบันเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงที่สูงขึ้น ทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร การสร้างความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ (Corporate Sustainability) เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนที่ได้รับความสนใจและมีความสำคัญมากขึ้นในการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจสมัยใหม่ การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดเพื่อการตัดสินใจสำหรับองค์กรธุรกิจที่จะนำไปสู่ความสมดุลและยั่งยืนได้ เนื่องจากการยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ธุรกิจมีการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอันควบคู่กันไปในการตัดสินใจ ไม่ใช่มองเพียงผล ประกอบการระดมทุนที่มีหลักยึดดังกล่าว จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการตัดสินใจในการบริหารจัดการของผู้บริหารและผู้ถือหุ้นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดการยอมรับและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความเป็นธุรกิจที่ยั่งยืน

ดุจเดือน พันธุนาวิน (2550) ท างานวิจัยชื่อ “หลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล : ทฤษฎีและผลวิจัย เพื่อสร้างดัชนีในแนวจิตพฤติกรรมศาสตร์” ชี้ว่านักจิตพฤติกรรมศาสตร์ที่ศึกษาสาเหตุและผลต่างๆ ของพฤติกรรมหลากหลายของมนุษย์ ได้วิเคราะห์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและข้อ เสนอแนะของผู้สนองพระราชประสงค์ พบว่าถ้านำไปใช้ในระดับบุคคลแล้วปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะระบุดึงสาเหตุหลายประการทางจิตที่จะนำไปสู่พฤติกรรมพอเพียง พอประมาณทางด้านต่างๆ พฤติกรรมเหล่านี้ เป็นตัวสร้างความเข้มแข็งของบุคคล กลุ่มคนและสังคม นำไปสู่ผลลัพธ์ที่น่าปรารถนา คือ ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป โดยงานวิจัยได้แสดงวิธีคิดดัชนีแนวจิตพฤติกรรมศาสตร์ โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการ 3 ประการ คือ 1) การกำหนดและการสร้างดัชนีเรื่องชีวิต 2) การกำหนดบทบาทของดัชนีประเภทต่างๆ 3) การทำวิจัยเพื่อพิสูจน์ดัชนีเหตุและดัชนีผล

เกียรติดา เหมพิพัฒน์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 349 คน ของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาทั้ง 6 ด้านพบว่า ในระดับความคิดเห็นค่อนข้างสูง คือ ด้านการนำไปประยุกต์ โดยส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ คณะที่ศึกษา และสาขาที่จบปริญญาตรี

เสวียน ประทุมทอง (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในบ้านศรีเจริญ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย และพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครอบครัว ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นด้านการลด ละเลิกอบายมุขเป็นลำดับแรก มี ค่าเฉลี่ย 3.37 รองลงมาคือ ด้านบ้านเรือนน่าอยู่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 และมีความคิดเห็นด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นลำดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าชุมชนมีระดับความคิดเห็นในด้านการยกย่องเชิดชูคนดีมีคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 รองลงมาคือด้านการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32

เพ็ญมณี พลธานี (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเขตพื้นที่ ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินตามโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจและการควบคุมตรวจสอบ แก้ไขปัญหาเป็นลำดับแรกมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีความแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน

ชนิษฐา กาญจนรังษิณนท์ และคณะ (2554) เรื่อง โครงการวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า 1. การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ผู้ให้ข้อมูลทุกระดับได้รับความสุขให้กับตนเองและครอบครัว มีความสุขมากพอที่จะไม่ต้องการอะไรเพื่อตัวเองและครอบครัวอีก มีความภูมิใจและเต็มใจ “ให้” หรือ “แบ่งปัน” ผู้อื่น 2. ส่วนใหญ่ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ให้ความรู้ ความคิด และแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและคุณค่าหรือคุณประโยชน์แก่คนในชุมชน ซึ่งคุณค่าที่ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มภูมิใจที่ได้ให้คือ ผลผลิต และบริการที่ผลิตหรือทำขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 3. สิ่งที่ชุมชนทำแล้วเป็นการทำประโยชน์สำหรับคนในชุมชน คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนให้เป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การทำกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน รวมทั้งกิจกรรมที่จะทำให้คนในชุมชนสามารถดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้สะดวกขึ้น 4. สิ่งที่กลุ่มองค์กรให้ คือ ความรู้และผลผลิตที่ ทำให้คนในสังคมมีสุขภาพที่ดี ส่วนประโยชน์ที่ ทำให้กับสังคม คือการเพิ่มคุณค่าในการผลิต

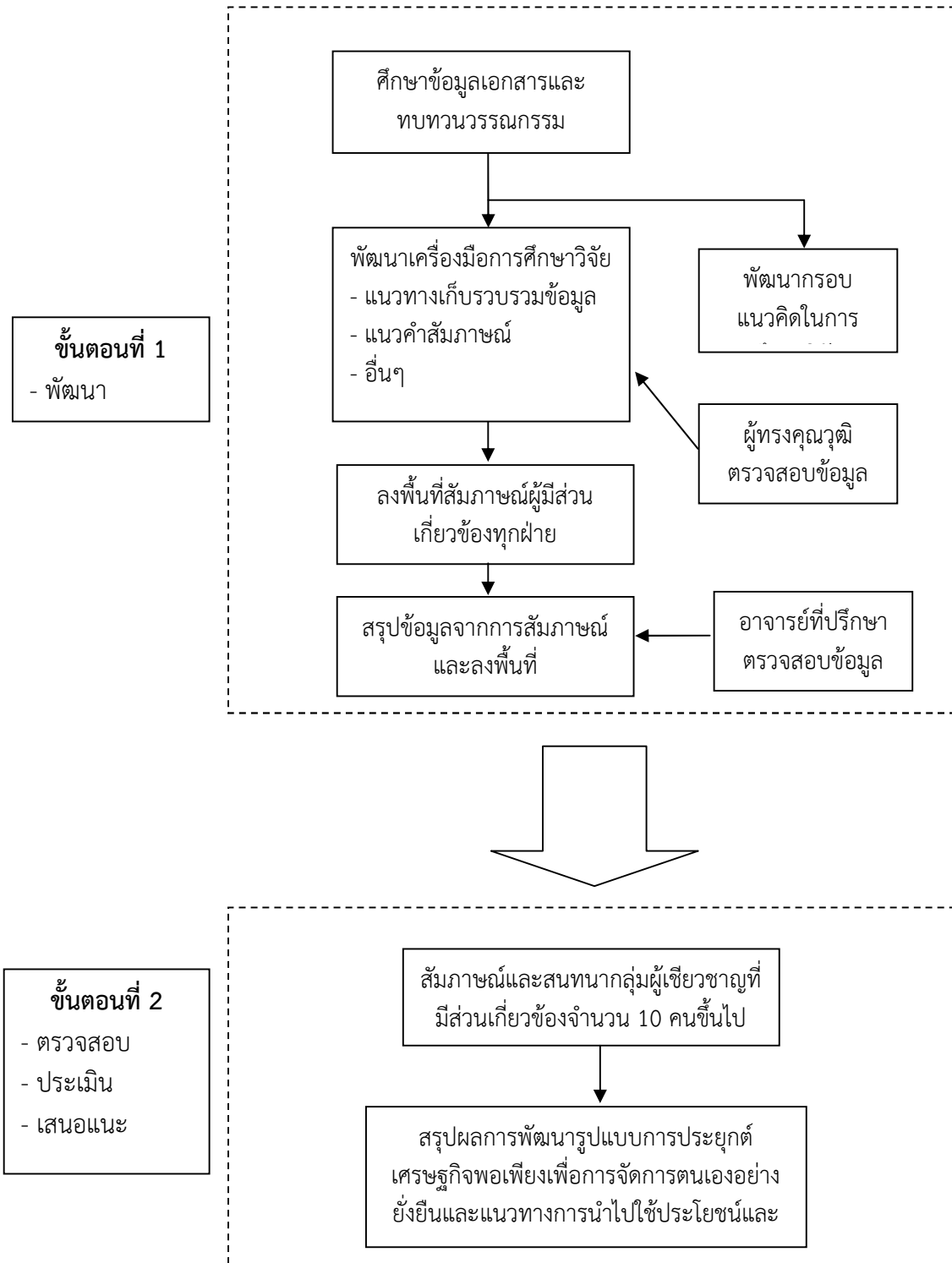
ด้วยการไม่ใช้สารเคมี ส่วนประโยชน์ที่ทำให้กับชุมชน คือ การทำให้สมาชิกของกลุ่มองค์กรมีอาชีพรายได้ และความสุขจากการทำอาชีพดังกล่าวรวมทั้งการฟื้นฟูกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

5. สิ่งที่ต้องการของรัฐให้ คือ บุคลากรหรือข้าราชการที่ดี หน่วยงานการที่ให้บริการที่ปรารถนาดี ต่อประชาชนผู้รับบริการ และความรู้ด้านการปฏิบัติงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถือเป็นประโยชน์ที่ ทำต่อสังคมด้วย

เฉลิมศรี จอกทอง และคณะ (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง โครงการการเชื่อมโยง เครือข่ายเพื่อประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครอบครัวและชุมชน : กรณี ศึกษา บ้านชำเลือด ตำบลกรรณ อำเภอยะแยง และบ้านลำโพง ตำบลพุดซา อำเภอมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่าชุมชนมีการยอมรับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตประมาณร้อยละ 90 ส่วนชุมชนบ้านลำโพงมีการยอมรับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประมาณร้อยละ 15 มี กระบวนการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงคือมีความพอประมาณรู้จักแยกระหว่างความจำเป็นกับความต้องการ มีข้อมูล ความรู้ประกอบทำทุกอย่างแบบค่อยเป็นค่อยไป ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาผสมผสานกับความรู้สากลใน การทำการเกษตรแบบพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งชุมชนมีระบบสังคมที่มีความ เกี่ยวข้องกันประกอบกับมีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต แต่การนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นบางครอบครัวที่มีการถ่ายทอดการทำหัตถกรรมพื้นบ้านกลุ่ม ผู้สูงอายุในชุมชนบ้านลำโพง มีการทำเครื่องจักรสาน การทำเครื่องปั้นดินเผา โดยจะมีการรวมกลุ่มกัน ในครอบครัวที่มีการทำหัตถกรรมเหมือนกัน และคนส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนการดำเนินชีวิตไปพึ่งพา ภาคอุตสาหกรรม เพราะไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง อีกส่วนหนึ่งขายทิ้งเพราะดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากเกิดปัญหาดินเค็มระบบสังคมมี ความแตกแยกจนเกิดความอ่อนแอในชุมชน และขาดผู้นำ ชุมชนที่เข้มแข็ง

กรอบแนวความคิด

สำหรับกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน ได้กำหนดกรอบแนวความคิด ดังนี้

สรุป

จากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน พบว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเชิงคุณภาพโดยการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา หมู่บ้านคลองคู อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยมีการกำหนดรูปแบบการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองของหมู่บ้าน คลองคู หมู่ 4 ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยแบ่งขั้นตอนการดังต่อไปนี้

วิธีการศึกษาวิจัย

วิธีการศึกษาวิจัยจะดำเนินการศึกษาวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. การสร้างและพัฒนาารูปแบบการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเอง
2. การประเมินและตรวจสอบารูปแบบการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

การดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูลด้านพื้นที่สำหรับการวิจัย การวิจัยครั้งนี้คัดเลือกชุมชนหมู่บ้านคลองคู ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตก ของที่ว่าการอำเภอมืองพิษณุโลก ประมาณ 12 กิโลเมตร โดยจำนวนพื้นที่ของหมู่บ้านคลองคู มีพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 1,544 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 1,295 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย จำนวน 249 ไร่ อาณาเขต ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านโป่งหม้อข้าว ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านหัวกระตี่ ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอมืองพิษณุโลก ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านโนนไร่ ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอมืองพิษณุโลก ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านโป่งหม้อข้าว ตำบลท่านางงาม อำเภอมืองพิษณุโลก

2. แหล่งข้อมูลด้านบุคคล (Key Informants) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง โดยวิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) และได้เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth-interview) พร้อมทั้งวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 10 คน ดังต่อไปนี้

1. นาย ธวัช สิงหเดช	นายก อบต.ท่าโพธิ์
2. นาย บุญมี คำหมอน	ผู้ใหญ่บ้านคลองคู
3. นาย เขิต กลมพุก	กำนันตำบล
4. นาย สงคราม นาคท่าโพธิ์	ปราชญ์ชาวบ้าน
5. นาย เชื้อ โดพันปี	ปราชญ์ชาวบ้าน

6. นาย นงนุช อภิวัดนาวา	ประธานกลุ่มศูนย์ข่าวชุมชน
7. นาย ก้านตอง วงษ์สุวรรณค์	ประธานกลุ่มทำไข่เค็ม
8. นาย มาลี กันจุก	ขยายเศรษฐกิจพอเพียง
9. นาย สุรชาติ พ่วงท่าโก	ขยายเศรษฐกิจพอเพียง
10. นาย ทองดี ก้อนคง	ผู้ใช้แก๊สชีวภาพ

3. แหล่งข้อมูลด้านเอกสาร (Documentary Sources) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ข้อเท็จจริง เอกสารวิชาการ งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ และบทความเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9-12 ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง ทฤษฎีใหม่ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ในระดับต่างๆ การมีส่วนร่วมทุนชุมชน รูปแบบการพัฒนาชุมชนในประเทศและต่างประเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์เอกสาร โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษานโยบาย รูปแบบและผลการนำนโยบายเรื่องการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในแต่ละประเด็นเปิดกว้างให้แสดงความเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและลึกพอที่จะนำมาสรุปประมวลผลได้ นำไปสู่การพัฒนาแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งได้

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีรูปแบบการสนทนากลุ่มที่โดยกำหนดประเด็นสำคัญตาม กรอบแนวคิดการวิจัย เกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชน การมีส่วนร่วม ศักยภาพของทุนชุมชน และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน ปัจจัยปัญหาและอุปสรรค

4. แบบสังเกต ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ด้านการกระทำ สังเกตวิถีการดำเนินชีวิตผู้คนในชุมชน ลักษณะครอบครัว ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน การย้ายถิ่นฐาน ประวัติความเป็นมาของชุมชน และลักษณะโครงสร้างที่อยู่อาศัย ส่วนที่ 2 แบบแผนการกระทำหรือกิจกรรม การครอบครองทรัพยากรในชุมชน กระบวนการผลิตการแลกเปลี่ยนและการบริโภค ระบบเศรษฐกิจครัวเรือน ส่วนที่ 3 ด้านการให้คุณค่า หรือความหมาย ได้แก่ ภูมิปัญญา การเรียนรู้ เพื่อนบ้าน ส่วนที่ 4 ด้านความสัมพันธ์ ได้แก่ ผู้นำความขัดแย้ง ผู้มีอำนาจหรือกลุ่มอิทธิพล การรวมกลุ่ม/สหกรณ์ สถาบันสำคัญ ส่วนที่ 5 องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม สภาพภูมิประเทศและการตั้งถิ่นฐานในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ออกแบบวิธีการเก็บข้อมูลที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์และมีความน่าเชื่อถือ โดยมีวิธีการดังนี้

1. ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data) ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ

ชุมชนโดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารเฉพาะในส่วนที่มีการเชื่อมโยงถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ที่เป็นเอกสารวิชาการหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการ วารสาร ภาคนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศรวมถึงการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และอินเทอร์เน็ต

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ข้อมูลที่เกี่ยวกับแนวคิด และรูปแบบ และหลักการบริหารจัดการชุมชน นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) โดย เก็บข้อมูลจาก 1)

3. การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีผู้เข้าร่วมในวงสนทนา ได้แก่ ผู้รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน ผู้แทนหน่วยงานเอกชน ผู้แทนอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน ผู้แทนอาสาพัฒนาชุมชน ครู ผู้แทนเยาวชน ผู้ประกอบการค้า ผู้สูงอายุ ประชาชนชาวบ้าน และผู้แทนกลุ่มสตรี ประธานกองทุนหมู่บ้าน ตามแนวทางการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. เก็บข้อมูลการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในการศึกษา ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์รายบุคคล การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งกรณีศึกษาในชุมชนเป้าหมาย และได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ผู้ศึกษาได้ดำเนินการนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เป็นหลักโดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่เป็นเอกสาร ใช้วิเคราะห์เนื้อหา เพื่อทราบถึงบริบทประเด็นที่ศึกษาและกำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกประเด็นในแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวิธีการศึกษาวิจัย
3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และอภิปรายกลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดระเบียบข้อมูล ตีความและสรุปผลการศึกษา เพื่อสนับสนุนข้อมูลจากการสำรวจ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ผลการพัฒนารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ผลการพัฒนารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านคลองคู อำเภอบางเลน จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย ๓ ส่วน คือการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิต การวิเคราะห์ผลการพัฒนารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 1 บริบททั่วไปและสภาพแวดล้อม เพื่อศึกษารูปแบบการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

หมู่บ้านคลองคู สันนิษฐานว่า เริ่มตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 110 ปี ชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพจากภาคกลางตอนล่าง เช่น จังหวัดนครปฐม ได้แก่ อำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน เป็นต้น ประชากรเริ่มแรกมีประมาณ 5-6 หลังคาเรือน เข้ามาตั้งรกรากและประกอบอาชีพกสิกรรม ทำนา ทำไร่

ชื่อ หมู่บ้านคลองคู มาจากการที่มีหมู่บ้านมีร่องน้ำ และคูคลองล้อมรอบหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงได้เรียก “หมู่บ้านคลองคู” มาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

แผนภาพที่ 6 แผนที่ตั้งหมู่บ้านคลองคู

เดิมทีหมู่บ้าน
ชุมชนอยู่ 2 กลุ่ม
บ้านคลองคู กลุ่ม
บ้านยาง โดยมี

สิปโท โต๊ะ เสือแพร ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในช่วงนั้นแต่เนื่องจากพื้นที่การ

คลองคู มี
กลุ่มแรกชื่อ
ที่ 2 ชื่อกลุ่ม

ปกครองนั้นกว้างขวางมาก ดูแลไม่ทั่วถึงกลุ่มบ้านยางจึงแยกหมู่บ้านไปเป็นหมู่ที่ 5 บ้านยาง แล้วให้บ้านคลองคูเป็นหมู่ที่ 4 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จนถึงทุกวันนี้

อาณาเขตที่ตั้งของหมู่บ้าน

ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านโป่งหม้อข้าว หมู่ที่ 4 ตำบลท่านางงาม
อำเภอบางระกำ หมู่ที่ 7 ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง
ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านหัวกระทิง หมู่ที่ 10 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านโนไร่ หมู่ที่ 11 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ โป่งหม้อข้าว หมู่ที่ 4 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง

- ลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้าน

พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมไม่ถึง โดยมีหนอง บึง หรือลุ่มน้ำขังกระจายอยู่ทั่วไป ลักษณะดินตะกอนที่ทับถม มีทั้งดินร่วน ดินร่วนปนทรายแป้ง ดินร่วนเหนียวปนทรายแห้ง จนถึงดินเหนียว โดยมีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 1,544.75 ไร่ โดยแบ่งเป็นที่ดินภาคการเกษตร 1,480 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย 64 ไร่ ซึ่งมีเอกสารสิทธิ์ที่ดินส่วนใหญ่ ประเภทโฉนดที่ดิน

มีประชากร 469 คน 135 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ย 212,610 บาท/ครัวเรือน/ปี หรือเฉลี่ย 64,684 บาท/คน/ปี โดยจำแนกเป็น

- จำแนกตามเพศ

ลำดับ	รายการ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
1	ชาย	218	46
2	หญิง	251	54
	รวม	469	100

- จำแนกตามอาชีพ

ลำดับ	รายการ	จำนวน (ประชากร)	คิดเป็นร้อยละ
1	ทำนา	84	62
2	ทำสวน	72	53
3	ปลูกผักสวนครัว	25	18
4	ปศุสัตว์	65	48
5	รับจ้าง	38	28
6	ค้าขาย	9	6
7	รับราชการ	3	2

- ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศเป็นแบบร้อนชื้น ประกอบด้วย 3 ฤดู ฤดูร้อน ช่วงเดือน มีนาคม - มิถุนายน เดือนที่ร้อนที่สุด คือ เมษายน อุณหภูมิโดยเฉลี่ยในพื้นที่ 41 องศาเซลเซียส ฤดูฝน ช่วงเดือน กรกฎาคม - ตุลาคม เดือน สิงหาคม ที่ฝนตกมีปริมาณสูงสุดเฉลี่ยอยู่ที่ 1,009 มิลลิเมตร ฤดูหนาว ช่วงเดือน พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ เดือน ธันวาคม อุณหภูมิต่ำสุดอยู่ที่ 16 องศาเซลเซียส

- เส้นทางคมนาคมและการสื่อสาร

หมู่บ้านมีถนนลาดยางสายหลักตัดผ่าน คือ ถนนสายพิษณุโลก-บางระกำ มีระยะทางจากอำเภอเมือง มาจนกระทั่งถึงหมู่บ้านรวม 12 กิโลเมตร และจากหมู่บ้านไปยังอำเภอบางระกำ 7 กิโลเมตร ถนนเส้นในหมู่บ้านเชื่อมไปยัง ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ คือ ถนนสายบ้านคลองคู-โป่งหม้อข้าว ซึ่งเป็นถนนลาดยางเส้นหลักเส้นเดียวที่ผ่านไปยังตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำได้ ซึ่งการเดินทางภายในหมู่บ้านจะใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลในการเดินทางโดยไม่มีรถประจำทางวิ่งผ่าน ถนนสายหลักคือสายพิษณุโลกบางระกำจะมีรถประจำทางหลายสายวิ่งตลอดวัน

- ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ ยกใต้ถุนสูง บ้านครึ่งไม้ ครึ่งตึก และบ้านชั้นเดียวการตั้งบ้านเรือนจะสร้างบ้านกลุ่มหรือเครือญาติ บริเวณบ้านจะเป็นที่โล่ง และใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ บางหลังคาเรือนมียุ้งข้าวไว้เก็บข้างเปลือก

- ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน

อาคาร/ศาลาอเนกประสงค์

1. อาคารประสงค์ SML
2. ลานคอนกรีตอเนกประสงค์ SML

หอกระจายข่าว

1. เสียงตามสาย ตั้ง ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
2. หอกระจายข่าว ตั้ง ณ ที่บ้านของสมาชิก อบต.คุณาธิป

ระบบน้ำอุปโภคบริโภค : ประปาหมู่บ้าน 1 แห่ง

สถานพยาบาล : ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) 1 แห่ง

ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ : จำนวน 135 ครัวเรือน

- สภาพทางเศรษฐกิจ

หมู่บ้านคลองคูประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวนผลไม้ เช่น มะม่วง กล้วย มะพร้าว พืชผักเช่น ถั่ว พริก มะระ มะเขือ พริก แตงกวา เป็นต้น บ้านคลองคูเป็นหมู่บ้านที่มีเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ประชากรส่วนใหญ่ประสบปัญหาราคาสินค้าผลิต ปัญหาด้านการตลาด ขาดตลาดที่จะมารองรับผลผลิตที่แน่นอน ในการรับซื้อผลผลิตและด้วยปัญหาเหล่านี้ทำให้ประชาชนที่ทำการเกษตรเป็นหนี้ ธ.ก.ส. เสียส่วนใหญ่ ซึ่งทางชุมชนได้มีการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่องโดยมีปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการ ที่สนับสนุนในการแก้ไขปัญหาจึงมีการพัฒนาและจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาและมีกองทุนในหมู่บ้านที่คอยช่วยเหลือมาโดยตลอด

กลุ่มกิจกรรม/อาชีพ จำนวน 6 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ สมาชิก 28 คน มีเงินทุน 114,068 บาท
2. กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพสมาชิก 96 คน มีเงินทุน 440,200 บาท
3. กลุ่มโรงสีข้าวชุมชน สมาชิก 84 คน เงินทุน 104,998 บาท
4. กลุ่มผลิตข้าวพันธุ์ดี สมาชิก 30 คน เงินทุน 290,000 บาท
5. กลุ่มปลูกผักสวนครัว สมาชิก 25 คน เงินทุน 159,195 บาท
6. กลุ่มแปรรูปไข่เค็มและกล้วย สมาชิก 16 คน เงินทุน 72,000บาท

- สถาบันการเงินของหมู่บ้าน

เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2541 จุดกำเนิดการก่อตั้งเนื่องจากชาวบ้าน ไม่มีกลุ่มอยู่ตัวใครตัวมัน มีปัญหาหนี้นอกระบบ ซึ่งมีดอกเบี้ยอัตราที่สูง ชาวบ้านที่ใช้ที่ดินเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันก็ถูกยึดไปเป็นของนายทุน ต่อมาในช่วงที่เปลี่ยนถ่ายผู้นำ จึงมีการประชามติ โดยมีการออมทรัพย์กันเกิดขึ้น โดยการเริ่มจากสมาชิก 53 ราย ได้เงินฝากจำนวน 3,300 บาท ในปี พ.ศ.2541 ได้จัดทำระเบียบขึ้น สมาชิกต้องเสียค่าธรรมเนียม 50 บาท ต้องฝากขั้นต่ำ 20-500 บาท/เดือน (อาจจะฝากพิเศษครั้งละไม่ต่ำกว่ายอดที่กำหนดได้ ต่อมาในปี พ.ศ.2542-43 เงินฝากสะสมเพิ่มจำนวนมากขึ้นถึง 35,000 บาท จึงมีความคิดในการหมุนเวียนเงิน โดยให้สมาชิกกู้ยืมใช้สมาชิกค้ำประกันกันเอง ชาวบ้านเริ่มเห็นว่ามิประโยชน์ สมาชิกเพิ่มขึ้นและมีเงินฝากเพิ่มขึ้น ปี พ.ศ.2544 ได้มีโครงการเงินล้านของ รัฐบาลในยุคนั้น เข้ามาเพื่อที่จะแก้ไขปัญหานี้ นอกระบบ ปัญหาหนี้นอกระบบจึงน้อยลง และมีเงินฝากมากถึง 10 ล้านบาทและมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 562 ราย ในปี พ.ศ.2555-56 และในช่วง พ.ศ.2556-60 สมาชิกได้มีการถอนเงินและปิดบัญชีมากขึ้น เงินฝากจึงเหลือเพียง 7 ล้านบาท เนื่องจากผลผลิตและราคาข้าวตกต่ำขายขาดทุน ในปัจจุบันหมู่บ้านคลองคูมีเงินทุนหมุนเวียน 1.5 ล้านบาทเศษ ซึ่งมีสมาชิก 517 คน มีธนาคารเพื่อเกษตรกรและสหกรณ์คอยให้คำแนะนำการบริหารจัดการ มีการรูปแบบการฝากเงิน 2 แบบคือ กรณีเป็นสมาชิกให้ลงทะเบียนเงินหุ้น (ฝากหุ้น) กู้เงินได้กับกรณีไม่เป็นสมาชิกให้ฝากเงิน สามารถฝากถอนได้แต่จะกู้เงินไม่ได้ และทำให้เกิดกองทุนต่างๆ ตามมาเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาด้านการเงินของชุมชน 4 กองทุนดังนี้

1. กองทุนออมทรัพย์สัจจะเพื่อการผลิต สมาชิก 464 คน เงินทุน 8,941,510 บาท
2. กองทุนหมู่บ้าน สมาชิก 184 คน เงินทุน 1,246,600 บาท
3. กองทุนออมทรัพย์วันละบาท สมาชิก 51 คน เงินทุน 24,650 บาท
4. กองทุนแก้ไขปัญหาค่าความยากจน สมาชิก 28 คน เงินทุน 310,000 บาท

จากศึกษา สัมภาษณ์และสังเกตชุมชน พบว่า บ.คลองคู เป็น หมู่ที่ 4 ที่อยู่ใน ตำบล ท่าโพธิ์ ซึ่งเป็น 1 ใน 11 หมู่บ้าน และอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ซึ่งในปัจจุบันอาจจะมีมูลค่าของที่ดินค่อนข้างสูงที่ยังไม่มีการขายพื้นที่ให้กับนายทุน หรือ ข้าราชการของมหาวิทยาลัยแต่อย่างใด มีเพียงแต่หมู่บ้านรอบๆพื้นที่หมู่บ้านคลองคู 400-500 ครอบครัวยุคใหม่ที่ขายให้กับกลุ่มนายทุนไปแล้ว โดยบางส่วนที่ได้ขายนั้นก็ยอมไปซื้อที่ทำกินใหม่ในต่างอำเภอที่ห่างออกไป 20-30 กม. แต่ในส่วนของ บ.คลองคู ไม่มีการขายแต่อย่างใดเนื่องจากมีพื้นที่ไกลจากถนนใหญ่และราคาค่อนข้างต่ำไม่คุ้มค่าที่จะขายอีกทั้งมีกลุ่มผู้นำที่เข้มแข็ง และแรงจูงใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เกิดเป็นวิถีชุมชนแบบพึ่งตนเองได้ หากในอนาคตในมุมมองของกลุ่มคนดังกล่าวนี้ คิดว่าคนรุ่นลูกบางส่วน มีโอกาสที่ขาย เพราะที่ดินราคาประมาณไร่ละ 1 ล้านบาท โดยมีเหตุผล ต้องการเงินก้อนใหญ่ ไว้ใช้จ่าย มีความซื่อสัตย์และไม่ผูกพันกับวิถีชุมชนมองว่าคนรุ่นพ่อแม่ (รุ่นปัจจุบัน) ซึ่งมีอายุเฉลี่ย 45-50 ปี มีความมั่นคงไม่ยั่งยืน มีความยากจน ไม่มีเงินเก็บจำนวนมาก มีความลำบากและเหนื่อยยาก ผลตอบแทนต่ำ ในส่วนของคนรุ่นปัจจุบัน (อายุเฉลี่ย 45-60 ปี) ที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ไม่ขาย เนื่องจากผูกพันในวิถีแบบชุมชนพอเพียงมีความสุข รายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิตและต้องการอยู่ในชุมชนที่อยู่มาตั้งแต่เกิด ซึ่งในมุมมองของชาวชุมชนในการแก้ไขปัญหาในด้านความคิดของกลุ่มคนรุ่นลูกนั้น ต้องสร้างแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยฝึกให้คนรุ่นลูกเห็นและตระหนักถึงความสำคัญ ขยันและอดทน เพื่อยกระดับอาชีพเกษตรกรรมให้กับคนรุ่นลูกอยากเป็นเกษตรกรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีความภูมิใจ

และถือว่าเรามีเกียรติมีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นภายในชุมชนของเราเอง โดยที่ไม่ต้องออกไปภายนอกชุมชนและเป็นลูกจ้างนายทุน ซึ่งท้ายที่สุดก็ไม่มีเงินเก็บ แล้วเมื่อเวลาผ่านไปก็ต้องกลับมายังชุมชนในที่สุดนั่นเอง เพื่อให้คนรุ่นปัจจุบันเห็นว่า อยู่ได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ มีรายได้ที่เพียงพอและให้ยึดคำว่า ชยัน ทำแต่พอประมาณ และอดทน

- ปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตบ้านคลองคู

โดยจากการสัมภาษณ์และจับกลุ่มสนทนาด้านปัญหาต่างๆ จากกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งเป็นคณะกรรมการและชาวบ้านของหมู่บ้านคลองคู แบ่งเป็นปัญหาต่างๆ ดังนี้

1. ปัญหาสภาพพื้นที่ในการเพาะปลูก เนื่องจากชาวบ้านไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสภาพที่ดินทำการเพาะปลูก จึงทำให้มีการลองผิดลองถูกในการเพาะปลูก

2. ปัญหาที่ดินทำกิน อันเนื่องมาจากเช่าที่ดินไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง ซึ่งเกิดจาก 2 พวก ได้แก่ พวกที่อพยพถิ่นฐานจากเดิมมาปักหลักอยู่ที่บ้านคลองคู กับพวกชายที่ดินเปลี่ยนมือให้กับนายทุนหรือพวกชุมชนเดียวกัน

3. ขาดแหล่งเงินทุนในการผลิต สืบเนื่องจากชาวบ้านไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ทางรัฐบาลส่งเสริมให้ เพราะต้องใช้หลักฐานเอกสารและหลักทรัพย์ในการค้ำ ซึ่งเป็นการยุ่งยากในการกู้เงินเพื่อจะมาทำการเพาะปลูกทางการเกษตร

4. ขาดความรู้ในเชิงเกษตร จากการที่ชาวบ้านในชุมชนไม่รู้เรื่องในการเพาะปลูก ปศุสัตว์ ทำให้เกิดการลองผิดลองถูกในการเพาะปลูกในพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา

5. ปัญหาละทิ้งที่ทำกิน เนื่องจากสภาพแวดล้อม สภาพอากาศ ตลอดจนการทำกรเพาะปลูกที่ผิดพลาด ทำให้ต้องละทิ้งถิ่นฐานไปหางานทำในเมือง

6. หนี้สินในและนอกระบบค่อนข้างมาก เป็นผลมาจากการการลงทุนที่ผิดพลาดการใช้เงินฟุ่มเฟือยใช้เงินเกินตัวเกินความจำเป็น ตลอดจนขาดความรู้ทางด้านกฎหมายเป็นผลทำให้มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นโดยที่รู้และไม่รู้ตัว

7. ว่างงานขาดอาชีพเสริม เมื่อหมดหน้าฤดูเพาะปลูกชาวบ้านในชุมชนก็จะว่างงานเป็นผลทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา ซึ่งชาวบ้านต้องอาชีพเสริมเพื่อที่จะมีรายได้จากการว่างในช่วงเพาะปลูก

8. ต้นทุนการเพาะปลูกสูง จากสภาวะปัจจุบันการเพาะปลูกในชุมชนพึ่งพานวัตกรรมและเทคโนโลยีในการเพาะปลูกมากขึ้น ทำให้ต้นทุนการเพาะปลูกสูงเกินความจำเป็นของการเพาะปลูกในแบบปกติ

9. การขาดตลาดและการต่อยอดของการเพาะปลูก ชาวบ้านเมื่อเพาะปลูกได้ผลผลิตแล้วไม่รู้ว่าจะไปขายตลาดที่ไหน ส่วนใหญ่จะขายตลาดแถวบ้านหรือไม่ก็มีคนมารับซื้อทำให้เกิดการกดราคาผลผลิตให้ต่ำกว่าท้องตลาด ทำให้เกิดการเสียเปรียบด้านราคาของเกษตรกร

10. ปัญหายาเสพติด ชุมชนอ่อนแอทำให้ยาเสพติดระบาดเข้าสู่ชุมชน

11. ปัญหาการปลูกฝังของชนรุ่นหลัง เนื่องจากเยาวชนรุ่นหลังมีสังคมทางการศึกษาที่สูงขึ้นประกอบการสภาวะแวดล้อมต่างๆ ของสังคมในปัจจุบันทำให้เยาวชนรุ่นหลังเกิดกระบวนการในการคิดที่ไม่สืบสานการทำงานแบบชนรุ่นก่อน ทำให้เกิดสภาวะความต่อเนื่องของภาคการเกษตร เป็นผลทำให้ภาคการเกษตรหยุดชะงัก ซึ่งเป็นปัญหาที่ร้ายแรงต่อการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนารูปแบบจัดการตนเองให้ยั่งยืน

12. ปัญหาการขาดความเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียง จากการสำรวจพบว่าชาวบ้านในชุมชน ขาดความเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียงโดยคิดว่า ปรัชญานี้ทำแค่พอมีพอกินไม่เกิดให้ร่ำรวยและพัฒนาต่อไปได้ ซึ่งชาวบ้านในชุมชนบางส่วนที่เข้าใจก็จะทำในครัวเรือนเองไม่เผยแพร่หรือบอกต่อ เนื่องจากชาวบ้านไม่มีความอดทนพอในการที่จะเห็นผล จึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา

13. ปัญหาการขาดจิตสำนึกของคนในพื้นที่ ผลสำรวจพบว่าคนในพื้นที่ขาดจิตสำนึกในการรักษาของที่ตัวเองมีอยู่ เช่นที่ดินทำกิน ภูมิปัญญาในการเพาะปลูก ตลอดจนการรักบ้านเกิดถิ่นฐานทำให้เกิดการละทิ้งถิ่นฐานของตนเองไปทำให้เกิดปัญหาเช่น การทิ้งที่ดินทำกิน การขายที่ดินเพื่อไปอยู่ที่อื่น จนไปถึงในเรื่องการปลูกฝังความคิดที่ผิดๆ ให้ชนรุ่นหลัง

14. ปัญหาสถานะสังคมในปัจจุบัน เนื่องจากสถานะสังคมในปัจจุบันมีสิ่งเร่งเร้าให้เกิดกิเลสทางวัตถุและจิตใจค่อนข้างมาก ซึ่งสิ่งพวกนี้จะมาสู่ชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยสิ่งที่เข้ามามีทั้งดีและไม่ดีเหมาะสมและไม่เหมาะสมกับชุมชน จึงทำให้เกิดปัญหาตามมาหลายอย่างเช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาภาวะต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาการขโมยและอาชญากรรม เป็นต้น

จึงทำให้ชาวชุมชน กลุ่มผู้นำในชุมชนนั้นมีวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น โดยมีการประชุมกลุ่มชาวบ้าน มีการสอบถามข้อคิดเห็นแล้วนำผลมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาชุมชนไปในทางที่ดีขึ้น ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของชุมชนคือ

“หมู่บ้านปลอดภัยปลอดยาเสพติด เกษตรอินทรีย์ ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง”

โดยใช้ 4 ยุทธศาสตร์ไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความคุ้มกันและป้องกัน ปัญหายาเสพติด

โดยให้หมู่บ้านมีการจัดอบรมอาสาสมัคร เฝ้าระวัง ตั้งด่านตรวจและจัดเวรยามในหมู่บ้าน ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและโทษของยาเสพติด จัดกรรมด้านกีฬาหรือกีฬาสานความสัมพันธ์ เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนมีสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและแลกเปลี่ยนปัญหาสิ่งกันและกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ส่งเสริมให้ชุมชนในหมู่บ้านมีกิจกรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อบรมให้ความรู้ ศึกษาดูงาน จัดฝึกอบรมและรับการศึกษาดูงานในที่ต่างๆ ภายในประเทศเพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับพัฒนาใช้กับหมู่บ้าน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพภายใต้เกษตรอินทรีย์

จัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ในการผลิตและคิดค้นหรือนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาปรับใช้ในการป้องกันแมลงและปุ๋ยชีวภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

ควรส่งเสริมการเชื่อมโยงผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มและบุคคลในชุมชนตลอดจนการทำงานเน้นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนให้เป็นทีม เพื่อความสมานฉันท์ในกลุ่มชุมชน โดยจัดกิจกรรมทำร่วมกันหรือจัดเป็นกลุ่มเกษตรหลายๆ ด้านเพื่อจะมาใช้ในหมู่บ้านได้

- การวิเคราะห์ปัจจัยภายในหรือสภาพแวดล้อมภายใน

จะทำให้หมู่บ้านทราบถึงความสามารถหรือความเป็นตัวตนของหมู่บ้าน ในการจัดเวทีประชุมหมู่บ้าน ได้วิเคราะห์ด้วยเทคนิคSWOT ดังต่อไปนี้

จุดเด่นของหมู่บ้าน

1. เป็นหมู่บ้านเข้มแข็งมีความสามัคคี ซึ่งลักษณะหมู่บ้านมีประชารน้อยจึงทำให้การเข้าถึงและการรวมตัวของหมู่บ้านมีร่วมมือมาก

2. มีระบบการจัดการน้ำที่ดี
3. มีการผู้นำกลุ่มที่มีศักยภาพ

จุดด้อยของหมู่บ้าน

1. ประชาชนยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากไม่แน่ใจในการดำเนินการในเรื่องใดๆ ว่าจะสำเร็จหรือไม่ ทำให้ไม่เกิดข้อโต้แย้งหรือถกปัญหาหรือผลที่จะตามมาในการกระทำ

2 ยึดติดการทำกรเกษตรแบบดั้งเดิม สืบเนื่องจากวิถีแบบชาวบ้านเดิมๆ ยังยึดติดกับหลักเดิมอยู่ไม่มีการพัฒนาในการที่จะนำเอาเทคโนโลยีจากภายนอกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับการเกษตรที่ตนทำอยู่ได้

- การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกหรือสภาพแวดล้อมภายนอก ที่จะทำให้หมู่บ้านทราบถึงโอกาสและอุปสรรคการทำงานของหมู่บ้าน

โอกาสของหมู่บ้าน

1. ได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านต้นแบบ ตามโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบและพัฒนาศึกษาเรียนรู้ของสถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน มหาวิทยาลัยนเรศวร

2. การคมนาคมสะดวก ไม่ไกลตัวอำเภอและจังหวัด
3. ใกล้แหล่งจำหน่ายพืชผลการเกษตร

อุปสรรคของหมู่บ้าน

1. งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ มีอย่างจำกัด
2. ต้นทุนการผลิตภาคการเกษตรและค่าครองชีพสูง

จากการวิเคราะห์จากสภาพปัญหาต่างๆ รวมถึงโอกาสจนถึงอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทางหมู่บ้านจึงมีแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาและดูแลชุมชนโดยมีแนวทางดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ด้านการบริหารจัดการ

ในชุมชนบ้านคลองคูมีการปกครองรูปแบบตามที่กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดจัดตั้งขึ้น โดยมีผู้นำชุมชนในหมู่บ้านดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้

ผู้ใหญ่บ้าน	นายบุญมี คำหมอน
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	นายโหนก แต่งบาง
	นางสาว กาญจนา ทับหุ่น
สมาชิก อบต.	นาย คุณาธิป มาตหมาย
	น.ส.ชลอม โตพันธ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ	นายสงคราม นาคท่าโพธิ์
	นายประมวล คำหมอน

มีหลักการปกครอง ในด้านการบริหารจัดการนั้นมีการปกครองเป็นคุ้ม 6 คุ้ม ซึ่งมีผู้ดูแลและเป็นประธานคุ้ม ให้การกำกับดูแลเพื่อให้มีความเรียบร้อย

ประธานคุ้มบ้านที่	1. นางก้านทอง วงศ์สุวรรณค์	ชื่อคุ้ม เมตตา
	2. นายสมชาย พ่วงท่าโก	ชื่อคุ้ม กรุณา
	3. นายมนตรี นาคทอง	ชื่อคุ้ม มุฑิตา
	4. นายสุรชาติ พ่วงท่าโก	ชื่อคุ้ม อุเบกขา
	5. นายยงนุช อภิวัฒน์นาวา	ชื่อคุ้ม ฉันทะ
	6. นายบรรจง บุญคง	ชื่อคุ้ม วิริยะ

มีการประชุมชมแก้ไขประเด็นปัญหาต่างๆในทุกๆด้าน ประชุมประจำเดือนโดยมีกลุ่มกรรมการหมู่บ้านและกรรมการกลุ่มอาชีพต่างๆและกระจายข่าวสารทางสารสนเทศและหอกระจายข่าวในห้วงเวลาเช้าและเย็น

- ด้านการจัดการความสงบ

ได้มีการจัดตั้งด่านตรวจและจัดเวรยามดูแลความเรียบร้อยของชุมชนโดยจัดตั้งอบรมอาสาสมัคร ตำสับประรด มีการเฝ้าระวังสอดส่องและป้องกันการระบาดยาเสพติด

- ด้านสาธารณสุข

มีการตรวจความเสี่ยงต่อโรคทุกเดือน โดยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมารกินและส่งเสริมให้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

- ด้านเศรษฐกิจ

ส่งเสริมกิจกรรมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีการเกษตร และจัดตั้งเครือข่ายครัวเรือน เศรษฐกิจพอเพียง ระดมเงินออมในกลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มอาชีพอื่นๆ เพื่อมีอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มนายทุนที่จะเข้ามาแทรกแซงราคากลไกของชุมชน

- ด้านวัฒนธรรมและประเพณี

ชาวชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธในเรื่องของจารีตประเพณีจึงไม่แตกต่างอะไรมากนักกับพื้นที่ในตำบลเดียวกัน ซึ่งประเพณีส่วนใหญ่ก็จะมีการทำบุญกลางบ้าน การบวชนาคหมู่ การแข่งขันเรือยาว และก่อเจดีย์ทรายนั่นเอง

- ด้านการพัฒนา

ชุมชนมีการประชุมกำหนดแผนพัฒนา 3 ปี เพื่อในส่วนราชการในพื้นที่เข้ามาพัฒนาการปรับปรุงภูมิทัศน์ของหมู่บ้าน อาทิการปลูกต้นไม้กินได้ตามแนวถนนหรือ ตามรั้วบ้าน รวมถึงการปลูกผักและพืชสวนครัวภายในพื้นที่ข้างบ้าน ลดการเผาทำลายวัชพืชต่างๆเพื่อลดมลภาวะและผลกระทบต่อหน้าดิน

- ด้านสวัสดิการและสังคม

ชาวชุมชนมุ่งเน้นสังคมภายในชุมชนโดยการนำผลกำไรออมทรัพย์มาเป็นทุนการศึกษาในกับบุตร หลานในชุมชน รวมถึงจัดตั้งกองทุนพัฒนาหมู่บ้านเพื่อช่วยเหลือชาวชุมชนที่มีความเดือดร้อนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เมื่อชาวชุมชนได้มีแนวทางหลักการปกครองชุมชนแล้วนั้นสิ่งที่จะขาดไม่ได้คือการมีกฎข้อบังคับเพื่อให้ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามไม่เหมาะสมได้ทราบถึงความผิดและบทลงโทษตามมติของชุมชน ชาวชุมชนจึงออกกฎระเบียบเป็นเด็ดขาดดังนี้

1. ผู้ใดยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด งดปล่อยเงินกู้กองทุนต่างๆ/ทำทัณฑ์บน/ตัดน้ำตัดไฟ/ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดี
 2. ผู้ใดทำลายทรัพย์สินสาธารณะในหมู่บ้าน ปรับไม่เกิน 100 บาท/ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ
 3. ครวเรือนใดทิ้งขยะในมีทางสาธารณะ ปรับไม่เกิน 200 บาท/ทำทัณฑ์บน
 4. ผู้ใดใช้ไฟฟ้าสัตว์น้ำสาธารณะ ปรับไม่เกิน 200 บาท/ทำทัณฑ์บน/ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ
 5. ผู้ใดลักขโมยทรัพย์สินของส่วน/สาธารณะ ปรับ 2,000 บาท /ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ
 6. ผู้ใดขับรถเสียงดัง เตือรื้อนรำคาญให้ตักเตือน
 7. ผู้ใดยิงปืนในหมู่บ้านให้ทำทัณฑ์บน/ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ
 8. ผู้ใดเมาสุรา อาละวาด ให้ทำทัณฑ์บน/ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- กระบวนการที่ทำให้ประชาชนเลียนแบบ แก้ไขปัญหาต่างๆ

1. ประชุมประชาคมโดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อธิบาย
2. พบประพุดคุยโดยผู้นำ / ผู้ที่ประสบความสำเร็จจากต้นแบบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงออกไปพูดคุยอธิบายและโน้มน้าวให้เกิดการปฏิบัติตาม
3. ผู้นำทำเป็นต้นแบบ / โดยผู้นำต้องเริ่มต้นเป็นผู้ทำเป็นแบบอย่างให้เห็น
4. ค้นหาสมาชิกต้นแบบ ซึ่งเป็นสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถโดดเด่น มีความเข้าใจ และมีอุดมการณ์มุ่งมั่นในการใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต
5. ยกย่องประชาสัมพันธ์บุคคลที่ดำเนินตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนเกิดความสำเร็จ ในที่ประชุมหมู่บ้านและมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แนวทางในการปฏิบัติ
6. จัดตั้งกลุ่มชุมชนเข้มแข็ง จากบุคคลที่เป็นต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้าน เพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มทุนและในเรื่องด้านการตลาด
7. ส่งเสริมสนับสนุนองค์ความรู้ในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเมื่อมีบุคคลหรือกลุ่มที่เริ่มดำเนินการจนสำเร็จแล้ว จะต้องมีการส่งเสริมองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อให้เกิดการต่อยอดการดำเนินกิจกรรม ผลักดัน และส่งเสริมอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืน

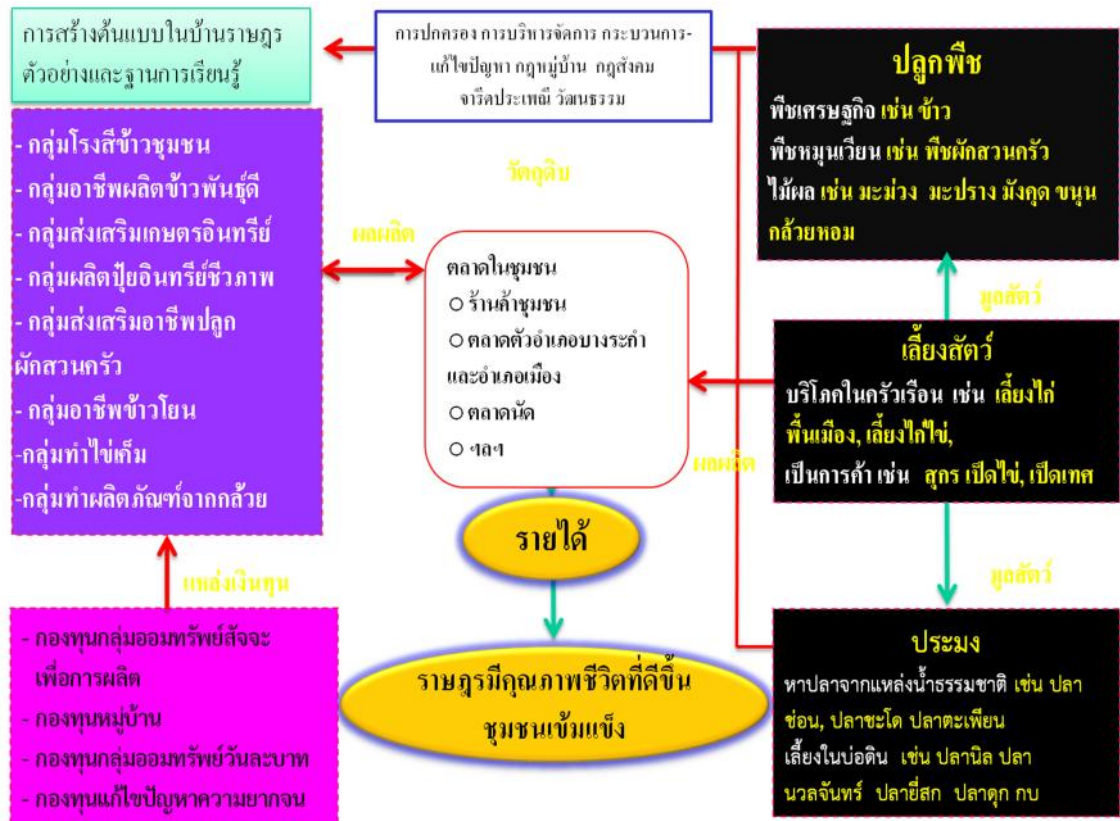
การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ

ในการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่หมู่บ้านคลองคูสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นเพื่อให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งตลอดที่ผ่านหมู่บ้านคลองคูได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการในพื้นที่ดังนี้

1. สำนักงานพัฒนาชุมชน สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ สนับสนุนและติดตามความก้าวหน้าและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง
2. อำเภอเมือง สนับสนุนด้านวิชาการ การบริหารองค์กร การให้ความช่วยเหลือในการบริหารจัดการการปกครองชุมชน
3. สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง สนับสนุนงานด้านวิชาการ ด้านการเกษตร การจัดตั้งศูนย์ข้าว จนได้รับรางวัลที่ 1 ในระดับจังหวัด

4. ศูนย์วิจัยข้าวพิษณุโลก ส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาศูนย์ข้าวพันธุ์ดี โดยเป็นเครือข่ายของศูนย์ได้รับรางวัลที่ 1 ของจังหวัด
5. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ส่งเสริมด้านวิชาการ การเลี้ยงไก่ไข่และเป็ด
6. หน่วยงานทหารและตำรวจในพื้นที่ สนับสนุนการฝึกการป้องกันยาเสพติด
7. ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน ตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์
8. มหาวิทยาลัยนเรศวร สนับสนุนด้านวิชาการ อบรมสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และ นำนิสิตนักศึกษามาดูงานทุกปี
9. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมด้านวิชาการในการ ส่งเสริมอาชีพระยะสั้นและกิจกรรมลดรายจ่าย การทำบัญชีครัวเรือน
10. สำนักงานสาธารณสุข ให้ความรู้ ส่งเสริม จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสุขภาพประจำหมู่บ้าน
11. อบต.ท่าโพธิ์ สนับสนุนงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานทุกๆปี
12. สำนักงานประมง สนับสนุนด้านการเลี้ยงปลาและกบ
13. ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตำบลท่าโพธิ์ สนับสนุนการป้องกันยาเสพติดและจัดกีฬาต่างๆ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพให้กับคนในชุมชนและห่างไกลจากยาเสพติด

แผนภาพที่ 7 ภาพแผนผังรูปแบบการบริหารชุมชน

จากการศึกษาบริบททั่วไปของหมู่บ้านคลอง ที่มีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องภายใต้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ มีการนำทฤษฎีมาประยุกต์ในชีวิตประจำวัน ที่เริ่มกิจกรรมในครัวเรือนในรูปแบบการเกษตร ปศุสัตว์ และประมง ซึ่งในการดำรงชีวิตในชุมชนมีแบบแผนการปกครอง รวมถึงการนำจารีตประเพณีมาประกอบ ในการดำรงชีวิตชุมชนในแบบที่เรียบง่าย จนพัฒนาสร้างต้นแบบการเรียนรู้ให้กับคนอื่นๆ ซึ่งจะเป็นลักษณะการเลียนแบบ โดยในชุมชนก็มีกลุ่มต่างๆรองรับผลผลิตที่จะสร้างนำไปสร้างมูลค่า มีกลุ่มกองทุนที่ให้การดูแลเรื่องการเงิน การใช้พื้นที่ตลาดในชุมชนเป็นที่รองรับการจำหน่ายผลผลิต ทำให้ชาวชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตของชาวชุมชนดีขึ้น

ส่วนที่ 2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จและรูปแบบในการสร้างชนรุ่นถัดไป ในการสืบทอดเจตนารมณ์ของชนรุ่นที่ผ่านมาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการประยุกต์แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อความเป็นอยู่ในชุมชนที่ดีขึ้น การน้อมนำหลักปรัชญามาประยุกต์ใช้ในชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญของชาวบ้านคลองคู ที่จะนำมาสู่ความสำเร็จ ซึ่งชาวบ้านคลองคู มีผู้นำและชาวบ้านที่มีความรู้หลายด้านที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหา

จากการดำเนินชีวิตหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากระดับบุคคลจนถึงกลุ่มที่เข้มแข็งโดยปกติแล้ว คนในชุมชนมีการใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายใช้ชีวิตแบบชนบท พออยู่ พอกิน ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สร้างหนี้สิน มีความรู้จักกัน มีประเพณีที่งดงาม มีความสุขมีภูมิคุ้มกันทางสังคมอย่างแน่นแฟ้น และรู้จักการเผยแพร่ ซึ่งถือว่าวิถีชีวิตและจารีตประเพณี แบบคนไทยที่งดงาม การประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตรกรรมมีความเข้าใจด้วยประสบการณ์ที่สร้างสรรค์จากรุ่นพ่อรุ่นแม่ มีความชำนาญในงานเกษตร อยู่แล้วเมื่อมีบางส่วนใช้เกษตรแบบผสมผสานแล้วได้ผลจึงเกิดกระบวนการเรียนแบบสร้างกลุ่มอาชีพ สร้างเครือข่ายเกิดเป็นการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ในที่สุด

ในมุมมองของกลุ่มชาวชุมชนถึงความยั่งยืนของการดำรงชีวิตตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เรืองรายได้ ความเป็นอยู่ ทุกคนนั้นพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า หลักการเศรษฐกิจพอเพียงนั้นทำได้และได้ผลอย่างยั่งยืน แต่อาจจะต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ เพราะกว่าจะได้ผลนั้นต้องใช้เวลาน้อย 5 ปี ขึ้นไป ซึ่งในช่วงระหว่าง 5 ปี ที่ทำ ประชาชนต้องหารายได้เสริม เพื่อหารายได้รายวันเพื่อให้ตัวเองมีความใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยพบว่า การทำแนวทางอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ในประเด็นด้านการเกษตร) กิจกรรมที่ดำเนินการควรมีการเกษตรทฤษฎีใหม่ ผสมผสานและพึ่งพากันได้ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเกษตร (ทำนา หรือ ทำสวนผสมผสาน) กิจกรรมปศุสัตว์ กิจกรรมประมง กิจกรรมลดต้นทุนการผลิต กิจกรรมประหยัดพลังงานและกิจกรรมอื่นนั้น หากดำเนินการแล้วจะประสบความสำเร็จ ต้องใช้ระยะเวลา 10 ปี ขึ้นไป โดยในช่วงแรกที่ดำเนินการ 1-5 ปี แรกนั้นประชาชนต้องลงแรง มีพื้นที่เหมาะสม มีน้ำเพียงพอ ปลูกไม้ยืนต้นและไม้ผล และปลูกไม้กินได้ ซึ่งไม่เหล่านี้กว่าจะออกผลต้องใช้เวลานานใช้ระยะเวลา (ซึ่งห้วงนั้นประชาชนถ้าไม่มีอาชีพอื่น ๆ คู่ขนาน ก็จะไม่มียาได้เข้ามาในการดำรงชีพและอาจจะเกิดความไม่แน่ใจและสุดท้ายก็จะไม่ประสบความสำเร็จแล้วล้มเหลวในที่สุด แต่กระนั้น หากเกิน 5 ปี พอจะอยู่ได้ จะเริ่มให้ผลเริ่มมีรายได้ตลอดปี แต่ยังมีปัญหาในเรื่องผลผลิตที่มีมากเกินไป หรือ ปัญหาในบางปีที่ไม่ออกผลเลยเนื่องจากสภาพอากาศที่ไม่เหมาะสม ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ต้นมะพร้าว ถ้าอากาศหนาวก็ไม่ออกผลเลย แต่หากดำเนินการมาจนถึง 10 ปีแล้ว มักจะยั่งยืนและเริ่มเก็บดอกผลที่ดำเนินการได้หมดและส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยหักค่าใช้จ่ายแล้ว ประมาณ 250,000-300,000 บาท ทุกรายได้ โดยจะมีอาชีพการทำนาแบ่งเป็นข้าวไว้กิน ข้าวเปลือกไว้เป็นพันธุ์และไว้จำหน่าย แล้วมีกิจกรรมเกษตร ปศุสัตว์ ประมง ไร่เป็นรายได้ตลอดทั้งปีและขายได้ทั้งปีและทั้งหมดจะมีการนำไปจำหน่ายเอง

จึงทำให้เกิดกระบวนการที่ดำเนินชีวิตที่เรียนกันแบบค่อยเป็นค่อยไปตั้งแต่มีการชักชวนแนะนำในเรื่องง่ายๆจนเกิดเป็นวิถีของชุมชนภายใต้กฎระเบียบของชุมชนและกระบวนการเลียนแบบช่วยเหลือความโอ้อ้อมเอื้ออารีต่อกันและมีความสัมพันธ์ที่ดีจนเป็นวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามได้ในที่สุดดังนี้

1. การรณรงค์การปลูกพืชผสมผสานควบคู่กับการทำนา
2. การปลูกพืชสวนครัว เช่น กระเพรา, มะกรูด, มะนาว และยี่งอกได้เพื่อลดรายจ่าย
3. การทำเกษตรโดยใช้ปุ๋ยทางธรรมชาติเพิ่มขึ้น
4. การปล่อยปลาลงสู่ธรรมชาติ
5. การเลี้ยงสัตว์ปีกใช้บริโภคหรือบริโภคไข่

6. การลดต้นทุนการผลิตตั้งแต่การทำปุ๋ยหมัก,การทำน้ำส้มควันไม้,การทำสารชีวภาพ,การทำปุ๋ยอินทรีย์แทนสารเคมี
7. การทำบัญชีครัวเรือนและการทำบัญชีเกษตร
8. การออมหนึ่งส่วนและใช้จ่ายสามส่วน
9. การทำผักปลอดสารพิษและข้าวปลอดสารพิษ
10. การจัดตั้งกลุ่มกองทุนและกลุ่มอาชีพต่างๆ
11. การให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำและร่วมกัน แก้ปัญหาโดยผ่านการประชุมและการประชาคม
12. การจัดแกนนำและปราชญ์ออกไปหาความรู้ศึกษาดูงาน
13. การสร้างแนวคิดและแผนในการพัฒนาชุมชนเอง

จากการศึกษาจากกระบวนการที่เกิดขึ้นนั้น สามารถพัฒนาไปสู่การสร้างต้นแบบในบ้านราษฎรตัวอย่างจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้หลักการมีที่อยู่อาศัยมีกิจกรรมและชวนการเรียนรู้ในงานด้านน้ำ,งานเกษตร,งานปศุสัตว์ และงานประมง มีกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตทั้งหมด มีกิจกรรมประหยัดพลังงาน มีสภาพแวดล้อมที่สมดุลและเกื้อกูลกัน ทั้งพื้นที่และมีการบริหารจัดการช่วยทั้งการตลาดอย่างครบวงจร มีผู้ที่ทำกิจกรรมหลากหลายซึ่งได้ศึกษาจากบุคคลคลตัวอย่างที่มีการทำแล้วประสบผลสำเร็จ โดยที่ คนแรก ลุงสงคราม นาคโพธิ์ ปัจจุบันมีอายุ 74 ปี ซึ่งชาวชุมชนได้ ยกย่องให้ลุงเป็นปราชญ์ในด้านการทำไร่ผสมผสานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มต้นที่ลุงเป็นลูกชานา ยากจน ย้อนไปเมื่อปี พ.ศ.2528 ได้กู้เงินมาซื้อที่ดิน 12 ไร่ มาปรับพื้นที่ทำสวนผักกะหล่ำปี ถั่ว แตงกวา ขุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงหมูและไก่ฟาร์ม (ยืมเงินจากนายทุนและต้องขายไข่ให้กับนายทุน) ต่อมาปี พ.ศ.2533 มีการปลูกสวน โดยเริ่มเอากล้วยหอมมาปลูก (ได้รับการสนับสนุนหน่อกล้วยจากกรมพัฒนาชุมชน) ที่เชิญชวนเกษตรกรกรเข้าโครงการเอาต้นกล้า มะม่วงกระท้อน ขนุน ละมุด ส้มโอ เงาะโรงเรียน มะไฟ มาปลูก จนกระทั่งปี พ.ศ.2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ จึงเลิกทำกิจกรรมปศุสัตว์ทั้งหมด ในช่วง 5 ปีแรกหลังจากเกิดวิกฤตการณ์ มีความลำบากเมื่อผ่านไปแล้ว พออยู่ได้และเริ่มตั้งตัวได้หลัง 10 ปีผ่านไปแล้ว ปัจจุบันลุงสงคราม สามารถทำการเกษตรและพ้นจากความลำบากได้โดยมีรายได้ที่หักค่าใช้จ่ายแล้วพอสมควร มีทุกอย่างที่กินได้หมด ผลผลิตที่จำหน่ายก็มีพ่อค้าแม่ค้ามารับผลผลิตถึงบ้าน ซึ่งในวิถีชีวิตปัจจุบันลุงสงคราม จำหน่ายใบกระเพรา มีคนมาซื้อทุกวัน เลี้ยงปลาหลากหลายชนิด เลี้ยงไก่บ้านเพราะสามารถปล่อยเลี้ยงตามรอบๆบ้านได้เลี้ยงง่ายโตไว ทำกิจกรรมลดรายจ่ายด้วยการทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหารที่เหลือเพื่อประหยัดเงินในการซื้อปุ๋ย ทำให้ลุงสงครามมีชีวิตพออยู่พอกิน และมีแนวความคิดที่จะกันพื้นที่นาบางส่วนมาทำไร่ส่วนผสมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กันเพราะมั่นใจว่าสามารถทำได้และมีชีวิตที่ดีได้ในแนวทางนี้ ลุงสงครามกล่าวต่อไปถึงการส่งต่อแนวทางในคนรุ่นถัดไป ทั้งหมดที่มีคนรุ่นอายุและความรู้แบบตนเริ่มกลับบ้านและเริ่มทำตามแนวทางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 10 กว่าคน โดยเห็นตัวอย่างจากปราชญ์ต่างๆเชื่อว่าสามารถสานต่อแนวทางนี้ได้ โดยส่วนมาก รักบ้านเกิด มีวิถีของตน มีความสุขและรักในอาชีพที่ทำและอาชีพนี้สามารถอยู่ได้ อยู่ในชนบทในท้องถิ่นตนเองได้ทุกอย่างยั่งยืนและมีความสุขในสภาพแวดล้อม วิถีชุมชนของตนได้อย่างยั่งยืน ซึ่งตอนนี้ลุงสงครามได้ส่งมอบให้ลูกสาวและลูกเขยทำแทนเพื่อสานต่อแนวทาง มีผู้คนมาดูงาน ตั้งแต่เกษตรกร

นักเรียน นักศึกษา รวมทั้งชาวต่างประเทศที่สนใจ มากถึงเดือนละ 2-3 ครั้ง เช่นเดียวกับ ลุงเชื้อ หรือ นายเชื้อ โต้พันปี ซึ่งได้รับการยกย่องเป็นปราชญ์เศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันมีอายุ 74 ปี ทำไร่อสวนผสมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีที่นา 50 ไร่ ทำไร่นาสวนผสมอีก 25 ไร่ เป็นไร่อสวนผสม 21 ไร่ และนา 4 ไร่ อยู่ในบริเวณบ้าน ลุงเชื้อกล่าวว่า อาชีพแรก คือ การทำนา ซึ่งเป็นอาชีพที่เป็นรายได้หลัก ทำปีละ 2 ครั้ง จำนวน 50 ไร่ ต่อมาได้พัฒนาบริเวณที่บ้าน เริ่มปลูกผักและไม้ผล เลียนแบบลุงสงคราม ซึ่งในช่วงแรกได้แค่พอกิน รายได้หลักก็ยังคงมาจากการทำนาที่ได้ปี 120,000 บาท ในช่วง 5 ปี ต่อมา เริ่มตั้งตัวได้จนกระทั่ง ในปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมา ภายในบ้านมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกอย่างเชื่อมโยงและผสมผสานเกื้อกูลกันทั้งหมด โดยมี พืชทางการเกษตร เช่น ไม้ผล มะม่วง ขนุน ละครุด มังคุด ทุเรียน ฯลฯ และ พืชผักสวนครัว เช่น กระเพรา พริก โหระพา ผักหวาน อีกทั้งผักสวนครัวที่ปลูกหน้าแล้ง เช่น บวบ แตงไท ถั่วฝักยาว มีที่นาของตนอีก 4 ไร่ ทำปีละ 2 ครั้ง โดยไม่ใช้สารเคมีแต่ใช้น้ำส้มควันไม้ที่มาจากการเผาเศษกิ่งไม้ในพื้นที่ แล้วใส่ในต้นไม้ ผัก และนาข้าว 2 ครั้ง มีการทำสารชีวภาพ ฉีดไล่แมลงทุกๆ 2 สัปดาห์ และทำปุ๋ยหมักใส่ไว้ในถังบ่อเกราะ นำมาจากเศษอาหาร เลี้ยงปลากินพืช รวมถึงการวางระบบน้ำหยดในพื้นที่เกษตรเพื่อลดน้ำและประหยัดเวลา ในด้านการตลาดของ ลุงเชื่อนั้น ลุงเชื้อมีการตลาดการค้าที่ดี ส่งสินค้าไปยังแม่ค้าและจำหน่ายเองเกือบทุกวันที่ตลาดนัดบางระกำ ในเวลากลางคืน ซึ่งมีรายได้จากการทำนา 12 ไร่ ได้ 5 เกวียน (5 ตัน) ตันละ 7,500 บาท โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ ต้นทุนลุงเชื้อเป็นผู้ทำเองทั้งหมด รวมถึงการมีรายได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน จากการขายไม้ผลต่างๆที่ปลูกไว้ ในการทำรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงของลุงเชื้อมีลักษณะวงจรคล้าย ลุงสงคราม เลี้ยงไก่ฟาร์ม เลี้ยงได้ 2 ปี 12 รุ่น ปลูกผลไม้ไปด้วย ต่อมาขาดทุนจากการเลี้ยงไก่จึงล้มเลิกและหันมาปลูกกล้วยและมะม่วงเป็นหลัก หลังจากนั้นจึงปลูกไม้ผลอื่นๆตามมา พอเริ่มอยู่ตัวและมีรายได้ทั้งปีซึ่งหากทำ 5 ปีต่อเนื่องก็จะเพียงพอที่เลี้ยงชีพได้ ปัจจุบันอากาศที่เปลี่ยนแปลง อาจจะทำให้ไม้ผลออกผลได้ไม่เต็มที่ เช่น มะพร้าว อากาศไม่เย็นพอก็จะไม่ออกช่อ ซึ่งเป็นมาและ 4 ปี

ปัจจุบัน ลุงเชื้อ เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ได้รับการยอมรับและมีหน่วยงานต่างๆ นักศึกษากลุ่มบุคคล เข้ามาดูงาน ซึ่งเป็นการแสดงถึงสิ่งที่ทำนั้น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แล้วได้ผลและยั่งยืน ด้วยมาจากการไม่ต้องไปหาทุนจากนายทุน หากเอาทุนจากนายทุน เมื่อผลิตได้ก็ต้องขายผลผลิตให้กับนายทุน ถ้าหากอยากได้เงินจำนวนมากก็ต้องผลิตหลายครั้ง ซึ่งนาข้าวหากปลูกเกิน 2 ครั้ง มักจะไม่ค่อยได้ผล ในครั้งที่ 3 และเมื่อข้าวเปลือกออกก็จะรีบขาย เพื่ออยากได้เงินคืนเงินกู้ ทำให้มีฐานะยากจนตลอด ตั้งแต่ทำไร่นาสวนผสม ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เคยใช้เงินของนายทุน ของ ธ.ก.ส เพราะทุกอย่างสามารถกินและพออยู่ได้ในบริเวณที่ดินของตนเอง แต่หากทำไปจนเวลาผ่านไป 10 ปีแล้ว จะสำเร็จและมีชีวิตที่ดีขึ้น เก็บเงินได้ทุกวันโดยไม่ต้องทำอะไรเพิ่มเติม ลุงเชื้อมีแนวความคิดในการส่งต่อให้ถัดไป ได้ให้ลูกชายออกจากงานที่ทำอยู่มาศึกษาเตรียมการเรียนรูไปด้วย และเชื่อว่าลูกชายจะศึกษาและเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเลี้ยงชีพตน ได้อย่างมีคุณภาพ มีความสุขอย่างแท้จริง

การสร้างกลุ่มคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้ถ่ายทอดและให้มาดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องนั้นกระบวนการถ่ายทอดไปยังคนรุ่นถัดไป ในหมู่บ้านคลองคู มีกลุ่มอายุประมาณ 38-42 ปี ที่มีความรู้ในระดับ ปวส.จนถึง ปริญญาตรี จำนวน 5-6 คน ที่ไปทำงานต่างถิ่น

ใน กรุงเทพฯ และตัวเมืองพิษณุโลก ตั้งแต่จบการศึกษาและคนรุ่นพ่อรุ่นแม่ก็ยังคงทำงานด้านเกษตรกรรมอยู่ในที่สุดคนเหล่านี้ก็กลับมาเริ่มต้นทำอาชีพเดียวกันกับพ่อแม่ แต่มีประสบการณ์จากคนเมือง มีมุมมองและวิธีคิดแบบคนเมือง รวมทั้งมีเครือข่ายของตนที่จะเป็นประโยชน์ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ต่อยอดและทำให้เกิดเป็นวิถีชุมชนและไม่หายไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป กลุ่มเหล่านี้เมื่อกลับมายังบ้านของตน ก็จะต่อยอดในสิ่งที่พ่อแม่ได้ทำมาให้ เช่นเดียวกับ นายสุรชาติ พวงตาโก อายุ 42 ปี เป็นช่างซ่อมศูนย์รถยนต์บริษัทชื่อดังในเมือง ซึ่งทำงานมานานถึง 18 ปี โดยได้เห็นลุงสงคราม ทำเศรษฐกิจพอเพียงแล้วเลี้ยงชีพได้จึงเกิดความสนใจเข้าไปศึกษาแล้วนำกลับมาเลียนแบบโดยในปี พ.ศ.2550 เริ่มเข้ามาในพื้นที่ตนเอง 2 พื้นที่ ในพื้นที่บริเวณบ้าน 4 ไร่ และพื้นที่ห่างจากบ้านอีก 3 ไร่ เริ่มแรกการเอามะนาวมาปลูกระหว่างนั้นก็มียาได้หลักจากการเป็นช่างอยู่ ต่อมาในปี พ.ศ.2557 ได้ลาออกจากงาน เนื่องจากระหว่างเป็นช่าง ต้องมาดูแลสวนที่ตนเองกำลังดำเนินการอยู่ ซึ่งดูแลไม่ไหวเพราะทำเพียงลำพังคนเดียว จึงออกมาเปิดอู่ซ่อมของตัวเองที่บ้าน ก็ใช้เวลาทำไร่สวนผสมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ไปด้วย ซึ่งทำให้มียาได้มากพอสมควร นายสุรชาติ ได้พูดถึงว่าส่วนตัวทำแล้วได้ผล ทำให้ชีวิตมีความสุขได้อยู่กับบ้านในถิ่นเกิด มีความสมบูรณ์อยู่ได้นานและมีรายได้ตลอดเวลา และมีรายจ่ายน้อยมา ซึ่งในการทำระดับบุคคลภายในหมู่บ้านถือว่าได้ผลและสำเร็จ คนรุ่นนี้สนใจและถูกเชิญชวนให้มาเป็นผู้นำรุ่นถัดไปและมีมุมมองในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน ในประเด็นที่ว่า แนวทางนี้ใช้ได้ผล ทำได้และมีรายได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้และอยู่ได้ยั่งยืนด้วยรวมทั้งมีรายจ่ายน้อยเพราะสามารถกินจากสิ่งรอบตัวในพื้นที่ของบ้านตัวเอง

ในส่วนนี้ มุมมองเรื่องคนของชุมชน ว่าการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม จึงมักไม่ประสบความสำเร็จ ต้องหาทางเพิ่มผลผลิตแต่ไม่ทำจำนวนที่มากเกินไปและต้องใช้เทคโนโลยีมาสร้างผลผลิตให้เพิ่มขึ้นโดยในด้านการตลาดนั้น รวมกลุ่มและจำหน่ายแบบการหาตลาดรองรับที่แน่นอน สร้างแบรนด์สินค้าของตนเองให้ได้และต้องแตกต่างจากที่อื่นๆ เช่น อาหารปลอดสารพิษ หรือ อาหารแปรรูปในวิถีชุมชน โดยในการผลิตของเหล่านี้ต้องใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภาพ สารไล่แมลง แบบภูมิปัญญาชาวบ้าน เน้นไม่ใช้สารเคมีโดยเด็ดขาด ซึ่งในมุมมองผู้วิจัย พบว่า กลุ่มคนเหล่านี้ยังมีความมุ่งมั่นและต้องการสร้างตัวขึ้นมาให้คนในชุมชนยอมรับ คนกลุ่มนี้มีงานหลักที่เป็นรายได้หลักของตัวเองไว้เลี้ยงชีพและมีรายได้เสริมในแต่ละวันมาเสริมอีก ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ประกอบกับมีมุมมองในการค้นคว้าและหาข้อมูลได้จากสื่อออนไลน์ อินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ให้กับตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นเมล็ดพันธุ์แบบไหน การสร้างน้ำหยด การกำหนดให้ออกผลตามที่ต้องการ กำหนดและหาตลาดก่อน จึงนำสิ่งเหล่านี้มาทำการผลิตแล้วส่งจำหน่ายในตลาด มีเครือข่ายที่ง่ายต่อการติดต่อจะสามารถชักจูงและสร้างต้นแบบและเลียนแบบคนที่ประสบความสำเร็จ และทำมาอย่างคู่ขนานในระหว่างที่ทำงานของตนเองอยู่ในกรุงเทพฯหรือในเมือง

สิ่งที่สำคัญในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ นั้น ให้ถูกวิธีการสร้างองค์ความรู้เพื่อให้ผู้ที่สนใจศึกษา จึงต้องมีการสร้างต้นแบบและฐานการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนตลอดเวลา ในการศึกษาต่อยอด ซึ่งในส่วนนี้มุมมองเรื่องคนของชุมชน ว่าการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม มักไม่ประสบความสำเร็จ ต้องหาทางเพิ่มผลผลิตแต่ไม่ทำจำนวนที่มากเกินไปและต้องใช้เทคโนโลยีมาสร้างผลผลิตให้เพิ่มขึ้น โดยในด้านการตลาดนั้น รวมกลุ่มและจำหน่ายแบบการหาตลาดรองรับที่แน่นอน สร้างแบรนด์สินค้าของตนเองให้ได้และต้องแตกต่างจากที่อื่นๆ เช่น อาหารปลอดสารพิษ หรือ อาหารแปรร

รูปในวิถีชุมชน โดยในการผลิตของเหล่านี้ต้องใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภาพ สารไล่แมลง แบบภูมิปัญญาชาวบ้าน เน้นไม่ใช้สารเคมีโดยเด็ดขาด ซึ่งในมุมมองผู้วิจัย พบว่า กลุ่มคนเหล่านี้ยังมีความมุ่งมั่นและต้องการสร้างตัวขึ้นมาให้คนในชุมชนยอมรับ คนกลุ่มนี้มีงานหลักที่เป็นรายได้หลักของตัวเองไว้เลี้ยงชีพ และมีรายได้เสริมในแต่ละวันมาเสริมอีก ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ประกอบกับมีมุมมองในการค้นคว้าและหาข้อมูลได้จากสื่อออนไลน์ อินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ให้กับตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นเมล็ดพันธุ์แบบไหน การสร้างน้ำหยด การกำหนดให้ออกผลตามที่ต้องการ กำหนดและหาตลาดก่อน จึงนำสิ่งเหล่านี้มาทำการผลิตแล้วส่งจำหน่ายในตลาด มีเครือข่ายที่ง่ายต่อการติดต่อจะสามารถชักจูงและสร้างต้นแบบคนในชุมชนสนใจและต้องการเรียนรู้และดำเนินการจึงมีการจัดทำฐานการเรียนรู้ต่างๆ เป็นต้นแบบของคนในชุมชนเพื่อศึกษาและนำไปพัฒนารูปแบบของตน โดยบางได้ดังนี้

- ฐานการเรียนรู้ที่ 1 กระเพาะทองคำ 1 ไร่ แก้งจน ปลูกในชุมชน จำนวน 102 ครอบครั
- ฐานการเรียนรู้ที่ 2 ผักสวนครัวอุดรรัฐ งานแก้งจน ปลูกในชุมชน จำนวน 38 ครอบครั
- ฐานการเรียนรู้ที่ 3 ผัก/เปิดทองคำ 1 ไร่แก้งจน มีในชุมชน จำนวน 8 ครอบครั
- ฐานการเรียนรู้ที่ 4 มะนาวทองคำ 1 ไร่แก้งจน มีในชุมชน จำนวน 28 ครอบครั
- ฐานการเรียนรู้ที่ 5 พืชผักสวนครัว 1 ไร่ แก้งจน มีในชุมชน จำนวน 112 ครอบครั
- ฐานการเรียนรู้ที่ 6 ผลไม้ทองคำ มีกินทุกวัน มีในชุมชนเกือบทุกครั
- ฐานการเรียนรู้ที่ 7 โรงสีปลอดสาร

เมื่อแต่คนสามารถทำกิจกรรมต่างๆตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามอาชีพที่ตนถนัด ซึ่งมีหลากหลายอาชีพนั้น เมื่อมีการจำหน่ายผลผลิตทำให้ผลผลิตมีหลากหลาย กลุ่มผู้นำชุมชนจึงมีแนวคิดที่จะรวมกลุ่มที่จะสร้างความเข้มแข็งอาชีพหรือกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่เพื่อจะช่วยเหลือกลุ่มผู้ทำอาชีพนั้นให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป อีกทั้งมีนายทุนต่างๆ ที่เข้ามารับซื้อผลผลิตของชุมชนในราคาที่ต่ำทำให้ชาวชุมชนมีรายได้จากผลผลิตค่อนข้างน้อย ซึ่งจะยกตัวอย่างกรณีศึกษาของบุคคลต่อไปนี้ที่เริ่มจากการเป็นชาวนา จนสร้างเป็นกลุ่มอาชีพให้กับชาวชุมชนได้

นายงนุช อภิวัฒนา อายุ 56 ปี ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวนาของชุมชน ซึ่งเป็นผู้นำริเริ่มการตั้งกลุ่มชาวนา โดยนายงนุช มีที่นาประมาณ 30 ไร่ มีการทำนาปีและนาปีละ 2 ครั้ง ซึ่งวิถีชุมชน เริ่มทำนาในหัวเดือน มิ.ย.-ก.ค. พันธุ์ข้าวที่ปลูกมี 2 พันธุ์ คือ ข้าวหอมมะลิ 105 ปลูกในนาปีและข้าว กข.47,57 ปลูกในนาปรัง มีต้นทุนเฉลี่ย/ไร่ 3,300 บาท ซึ่งจะมีค่าเตรียมดิน,เมล็ดพันธุ์ ค่าแรงงานปลูก ค่าเก็บเกี่ยว จนถึงค่าขนส่งและค่าปุ๋ย ขายได้เพียงตันละ 7,000/ไร่ หากทำ 30 ไร่จะได้ประมาณ 19 ตัน คิดเป็นเงินที่เข้ามาประมาณ 100,000 บาท ในกรณีที่ขายข้างเปลือก แต่ถ้าแปรรูปข้าวสารจะมีมูลค่าที่เพิ่มขึ้น 3 เท่าตัว ส่วนใหญ่ชาวบ้านนิยมปลูก พันธุ์ข้าว กข.41 เนื่องจากอายุการออกผลผลิตไม่ถึง 100 วัน ได้ผลผลิตจำนวนมาก ต้านทานต่อโรคได้ดี อีกทั้งตลาดและโรงสีข้าวมีความต้องการ จึงทำให้เห็นถึงความสำคัญในการรวมกลุ่มเพื่อสามารถต่อรองราคากับกลุ่มนายทุนและโรงสีเอกชนจนทำให้เกิดโรงสีข้าวชุมชนที่เกิดจากการ รณรงคให้ประชาชน(ชาวนา) ทำนาแล้วไม่เก็บข้าวไว้กิน ส่วนใหญ่ขายเป็นข้าวเปลือกหมด จึงทำประชาคมในปี พ.ศ.2550 จัดตั้งโรงสีชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา คนที่ไม่เก็บข้าวไว้กิน ต่อมาในปี พ.ศ.2558 เป็นต้นมา มีชาวนาเก็บข้าวไว้มากกว่า 80 % จึงดำเนินการมาแปรรูปข้าวสารขายแทน โดยการแปรรูปจากสมาชิกกลุ่มข้าว มีสมาชิก 28 ครอบครั

โดยการแปรรูปที่โรงสีข้าวแล้วจำหน่าย โรงสีข้าวสามารถสีข้าวได้ 3 ตัน/วัน ปัจจุบันจึงสีข้าวไว้บริโภค และจำหน่าย นอกจากนี้ยังกลุ่มยังมีการรณรงค์ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี เน้นให้ใช้ปุ๋ยธรรมชาติ และไม่ให้เผาตอซังข้าวหลังเก็บเกี่ยวที่จะสร้างมลภาวะให้กับชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่ได้ศึกษาอีกกลุ่มที่ประสบความสำเร็จอีกกลุ่มที่มีการจัดการบริหารมีกิจกรรมที่หลากหลายคือ กลุ่มแม่บ้านแปรรูป โดยมีสมาชิกในปัจจุบัน 16 คน ซึ่งเดิมนั้นกลุ่มแม่บ้านแปรรูปเริ่มก่อตั้งกลุ่มราวๆปี พ.ศ.2558 โดยทำไข่เค็ม ขึ้นมาเป็นผลิตภัณฑ์แรก เพราะในชุมชนมีเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดจำนวนมาก ประกอบกับในช่วงนั้น มีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเข้ามาฝึกวิชาชีพในชุมชนเป็นเวลานาน 3 เดือน จึงช่วยกันกันคิดค้นและแปรรูปอาหารจนเป็นที่มาของการทำไข่เค็ม ถือเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าทางการเกษตรได้เป็นอย่างดี การทำไข่เค็มเกิดขึ้นและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จนถึงราวต้นปี พ.ศ.2560 มีการพัฒนากรอเอาเข้ามาพบปะชาวบ้านและเห็นว่าในชุมชนมีกล้วยจำนวนมากจึงพยายามส่งเสริมให้นำกล้วยมาแปรรูปโดยการทำเป็นกล้วยฉาบรสหวานและรสเค็มออกจำหน่ายในร้านค้าภายในชุมชนและโรงเรียน ประมาณต้นเดือนมกราคม สมาชิกกลุ่มมีความคิดในการต่อยอดจากกล้วยฉาบธรรมดาเป็นกล้วยฉาบสอดไส้ โดยนำผลผลิตในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบในการทำไส้ เช่น มะพร้าว น้ำหอม และ สับปะรด จนทำให้เกิดกล้วยสอดไส้ รสชาติกลมกล่อมถูกใจผู้บริโภคจนมียอดสั่งอย่างต่อเนื่อง ส่วนขนมเปียะไข่เค็ม เป็นการต่อยอดจากวัตถุดิบการแตก/บวบ ของไข่เค็ม ที่พบเจอแทบทุกครั้งระหว่างดำเนินการทางกลุ่มจึงพยายาม นำไข่แดงมาแปรรูปเป็นขนมเปียะไข่เค็มที่เป็นของว่าง สามารถใช้รองรับคณะที่เข้ามาศึกษาดูงานได้และบางส่วนก็นำส่งขายในร้านค้าภายในชุมชน แต่ไม่มีกำหนดการทำที่แน่นอนเหมือนไข่เค็ม, กล้วยฉาบและกล้วยสอดไส้ ในส่วนไข่เค็มของกลุ่มแม่บ้านแปรรูปนั้น ลักษณะจะเป็นไข่เค็มพอกดินสอผองแบบเดียวกับไข่เค็มไชยา เริ่มแรกก่อตั้งกลุ่มทำไข่เค็มเดือนละ 600 ฟอง จากนั้นเมื่อมีความต้องการของลูกค้ามากขึ้นจึงขยายการผลิตมากถึงเดือนละ 12,000 ฟอง ลูกค้ามีทั้งชาวบ้านในชุมชนและกลุ่มคณะศึกษาดูงาน ซึ่งกลุ่มกลุ่มแม่บ้านจะใช้เวลาร่างนัดกันมาทำไข่เค็ม โดยมีต้นทุนการผลิตไข่สอดอยู่ที่ราคา 3.50 บาท เมื่อมาผ่านกระบวนการผลิตแล้วจัดจำหน่ายได้ในราคาใบละ 7 บาท(ปลีก) และ 6 บาท (ส่ง) สร้างรายได้ต่อเดือนราวเดือนละ 2,600 บาท สำหรับในเรื่องผลิตภัณฑ์กล้วยแปรรูปนั้น เมื่อชาวบ้านมีกล้วยน้ำว่า จะนำมาส่งให้กับกลุ่มแม่บ้านแปรรูปซึ่งจะรับซื้อในราคาหวีละ 10 บาท จากนั้นจึงจะนำมาแปรรูปเป็นสินค้ากลุ่มทั้ง กล้วยฉาบและกล้วยสอดไส้โดยมีลูกค้าประจำเป็นโรงเรียนในชุมชน สั่งสัปดาห์ละ 20-30 ถู ส่วนร้านขายของชำต่างๆก็สั่งประจำ ทำให้ผลิตภัณฑ์กล้วยแปรรูปสร้างรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้านได้ราวเดือนละ 2,500 บาท

ในด้านเป้าหมายของกลุ่มนั้น ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านแปรรูปบ้านคลองคู มีผลิตภัณฑ์ ไข่เค็มกล้วยฉาบ กล้วยสอดไส้และขนมเปียะไข่เค็ม กำลังดำเนินการขอจดทะเบียนเป็น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และจะพัฒนาผลิตภัณฑ์ในเรื่องของบรรจุภัณฑ์ โลโก้และชื่อสินค้า เพื่อขยายตลาดไปสู่ลูกค้าอื่นๆต่อไป รวมถึงมองช่องทางการจำหน่ายผ่านออนไลน์ที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน ซึ่งมียอดสั่งผลิตภัณฑ์เข้ามาเป็นระยะ ถือว่ากลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ใช้ทรัพยากรในชุมชนได้อย่างคุ้มค่ามีแนวความคิดการพัฒนาที่ดี และมีแผนการตลาดในอนาคตที่ชัดเจนเพื่อความยั่งยืนของกลุ่ม

กลุ่มผู้นำต้องเข้มแข็ง ต้องเป็นตัวอย่างและทำทุกอย่างภายในชุมชนเพื่อให้มุ่งสู่คำว่า “ชุมชนต้นแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบของชุมชนเรา” จนเกิดเป็นวิถีชีวิต วิถีชุมชน ที่มีรายได้ มี

คุณภาพชีวิตที่ดีมีครอบครัวที่อบอุ่น ประชาชนจึงจะทำตามและเลียนแบบได้ในที่สุด ต้องสอนให้ประชาชน ทำในเรื่องการตลาดให้ประสบผลสำเร็จให้ได้ จากการสังเกตและสัมภาษณ์พบว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จและสามารถเป็นปราชญ์ในแต่ละด้านนั้น จะมีลักษณะเด่นที่คล้ายกัน คือ ความขยัน อดทน ทำตามกำลัง(พอประมาณ) มีการอดออมและไม่มีรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยในชีวิตประจำวัน และทุกคนมีความสามารถที่จะจำหน่ายเป็นและทำทุกอย่างจนเป็นนิสัย มีความกระตือรือร้น และความภาคภูมิใจ ในการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เริ่มด้วย คำว่า พึ่งพาตนเองได้ อยู่ได้มีความสุขและมีภูมิคุ้มกันต่อสภาวะที่เปลี่ยนแปลงจากภายนอกได้ด้วย ซึ่งปราชญ์เหล่านี้ มีจำนวนที่น้อย หากเทียบกับประชากรทั้งชุมชนนั้น หากจะสอนให้ทุกคนจำหน่ายเป็นค้าขายเป็น รวมกลุ่มเข้มแข็งมีการตลาดการค้าผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Line Facebook หรือทางสารสนเทศอื่นๆจะทำให้คนในชุมชนเลียนแบบและทำตามจนเกิดเป็นวิถีชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยที่ต้องมีส่วนราชการ ส่วนการศึกษา ส่วนท้องถิ่น ต้องเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ สร้างองค์ความรู้ใหม่ ให้การสนับสนุนและเป็นที่ปรึกษาเพื่อให้ชาวชุมชนสามารถดำเนินชีวิตแบบมีคุณภาพที่ดีขึ้นได้

การที่ชุมชนเป็นชุมชนที่ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาจากปัญหาปัญหาหนี้สิน ในระบบและนอกระบบ ปัญหาใช้จ่ายเกินตัว ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความยากจน ปัญหาความไม่สามัคคีและอีกหลายปัญหาของชุมชน จึงเกิดการพูดคุยกันจนกระทั่งจัดการประชุมและเริ่มทำเศรษฐกิจพอเพียงจากบุคคลเป็นกลุ่มบุคคลตามอาชีพที่ถนัดและรวมเป็นกลุ่มชุมชนในที่สุดโดยมีเครื่องข่ายมีทำให้อย่างเป็นเศรษฐกิจอยู่ได้มาจากการที่ผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้นำในกลุ่มอาชีพต่างๆที่เข้มแข็ง มีกองทุนหลากหลายไม่ว่าเป็น กองทุนออมทรัพย์ กองทุนกลุ่มอาชีพเป็นเครื่องมือที่ช่วยเหลือประชาชนในกรณีฉุกเฉินเพื่อลงทุนหรือแก้ไขความเดือดร้อนโดยหากเป็นเรื่องอาชีพก็จะใช้กลุ่มอาชีพเดียวกัน 5 รายรับรองและค้ำประกัน ในวงเงิน 20,000 บาท หากจะขอกู้เพื่อแก้ไขความเดือดร้อน จะใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้เงินได้ตามราคาของหลักทรัพย์กู้ได้ 100,000 - 200,000 บาท โดยการที่จะประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหอาชีพต้องดูต้นแบบที่สำเร็จหลากหลาย ไม่ว่าจะต้นแบบของกลุ่มที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมผสมผสานแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบและทำตาม โดยมีกฎระเบียบของหมู่บ้านมาบังคับใช้ หากยังดื้อดึงก็จะใช้กฎหมายสังคมและจารีตเป็นการบังคับให้ปฏิบัติตามในสิ่งที่เป็วิถีชุมชนที่ดี ใช้เวทีของการทำประชุมประจำเดือน ประชุมกลุ่มอาชีพต่าง เพื่อที่จะรับฟังปัญหาของกลุ่มต่างๆพูดคุยพบปะและทำการประชาสัมพันธ์ รมรงค์ตลอดไม่ว่าจะเป็นปัญหาใด ที่กลุ่มพบเจอ รมรงค์ให้มีกิจกรรมลดรายจ่ายในครัวเรือน ในเรื่องการปลูกผักกินได้ ไม่ว่าจะเป็พืชผักสวนครัว หรือกิจกรรมอย่างอื่นที่สามารถลดรายจ่ายได้ เพื่อประหยัดเงินไม่ต้องเพิ่มภาระในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน อีกทั้งการรวมกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนตามห้วงของสถานการณ์และมีผลผลิตภายในชุมชนแล้วนำมาแปรรูปได้ อาทิเช่น กลุ่มทำไข่เค็ม (มาจากราษฎร 6-7 ครอบครัว) เลี้ยงเป็ดไข่ในคอกและเปิดไล่ทุ่ง ไข่ที่เหลือจากการขายนำมาแปรรูปเพิ่มมูลค่าของผลผลิต หรือจะเป็นกลุ่มกล้วย ไม่ว่าจะเป็กล้วยฉาบ กล้วยทอด ก็ดี แต่ละกิจกรรมที่ทำนั้นปัจจัยที่ขาดไม่ได้ที่จะควบคุมการใช้จ่ายอย่างสมนั้นคือการจัดทำบัญชีครัวเรือน บัญชีฟาร์มหรือบัญชีเกษตร เพื่อที่จะทำให้ทราบว่า วงรอบรายรับ รายจ่าย หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆนั้นสามารถปรับเปลี่ยนเพื่อลดรายจ่ายได้

การจะทำให้สำเร็จและประชาชนเลียนแบบกันนั้นต้องสร้างทุนของชุมชนเองจึงจะสำเร็จเพิ่มขึ้นและถือเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยเหลือและบังคับวิถีชุมชนได้ประชาชนในชนบทมักมีปัญหาต้องการเงินสด ต้องการเงินด่วน การไปกู้กับสถาบันทางการเงินมักจะไม่ได้นี้เนื่องจากต้องมีหลักทรัพย์ มีหลักเกณฑ์ที่ต้องการตรวจสอบจากสถาบันการเงิน ประชาชนมักจะไปกู้เงินนอกระบบจากนายทุน ทำให้รับภาระดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ท้ายที่สุดเมื่อไม่สามารถหาเงินชำระหนี้ให้กับกลุ่มนายทุนได้ก็ต้องเสียหลักทรัพย์ให้ไป การมีกองทุนออมทรัพย์หรือสถาบันการเงินของชุมชนถือว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยประชาชนได้ดีที่สุด (การทำสำเร็จต้องให้สถาบันทางการเงินอย่างเช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ คอยให้คำปรึกษาและดูแล) เพราะมีดอกเบี้ยค่อนข้างถูก โดยในการกู้ มีด้วยกัน 2 ลักษณะ

ลักษณะที่ 1 เป็นการกู้เพื่อสร้างอาชีพ ซึ่งคนในกลุ่มอาชีพต้องเป็นสมาชิกก็จะทราบและคุ้นเคยกัน ต้องรับรองและค้ำประกัน กันเอง มีการตรวจสอบกันเองได้เพราะอยู่ในกลุ่มอาชีพเดียวกัน

ลักษณะที่ 2 เป็นการกู้เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ผู้กู้ต้องมีหลักทรัพย์มาค้ำประกัน จึงจะกู้ได้แต่ต้องไต่เงินตามการประเมินหลักทรัพย์แต่ก็อยู่ในห้วง 100,000-200,000 บาท แต่หลักทรัพย์ต้องมากกว่ามูลค่าที่ประเมิน 4 เท่า เพื่อให้ผู้กู้ต้องนำเงินมาส่งคืนในที่สุด

ปัจจัยแห่งความสำเร็จและรูปแบบในการสร้างชุมชนรุ่นถัดไป ในการสืบทอดเจตนารมณ์ของคนรุ่นที่ผ่านมาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการประยุกต์แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะทำให้ชุมชนมีความยั่งยืน ยึดหลักการมีส่วนร่วมของราษฎรในชุมชน มุ่งไปสู่ให้ทุกคนพึ่งตนเองเป็นหลัก โดยใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจและการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน กฎของหมู่บ้านและกระบวนการสร้างสังคมแบบส่วนร่วมการเรียนรู้ จนพัฒนาไปสู่ความสำเร็จราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็งได้นั้นเริ่มจากการให้คนในชุมชนพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเองและพัฒนาครอบครัวให้มีความสุข ภายใต้กฎกติกาการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน มีการสร้างกฎระเบียบของหมู่บ้าน กฎทางสังคมโดยใช้จารีตประเพณีมาเป็นแนวทาง สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาต่ออาชีพของตน รวมถึงผู้นำชุมชน หรือ ผู้นำกลุ่มต่างๆ ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี มีแบบอย่างการใช้ชีวิตที่สามารถประพฤติตามได้อย่างสมควรและเหมาะสมและสร้างกระบวนการเรียนรู้และเลียนแบบภายในชุมชนและการศึกษาดูงานเพื่อสร้างมุมมองของประสบการณ์อันหลากหลายโดยส่งแกนนำของชุมชนเข้าร่วมโครงการ โดยอาศัยองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การพัฒนาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ยั่งยืนดังนี้

1. ผู้นำต้องเข้มแข็ง มีภาวะการเป็นผู้ผู้นำและมีจิตอาสาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง

2. มีกิจกรรมต่างๆทำร่วมกัน

3. มีการประชุมและการประชาคมในทุกด้านเพื่อสร้างให้ตัดสินใจร่วมกัน

4. มีการเผยแพร่ข่าวสารในห้วงเช้าและเย็น

5. มีการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชุมชนอย่างต่อเนื่อง

6. กองทุนชุมชนมีหลากหลายกองทุน ไม่ว่าจะเป็นกองทุนหมู่บ้าน ออมทรัพย์ หรือกองทุนอาชีพ ที่สามารถแก้ไขปัญหาภายในชุมชน

7. มีจารีตและกฎกติกาการอยู่ร่วมกันภายในชุมชน

8. การเผยแพร่องค์ความรู้ต่างๆไปสู่สาธารณะ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมและความสำเร็จที่ยั่งยืนของชุมชน

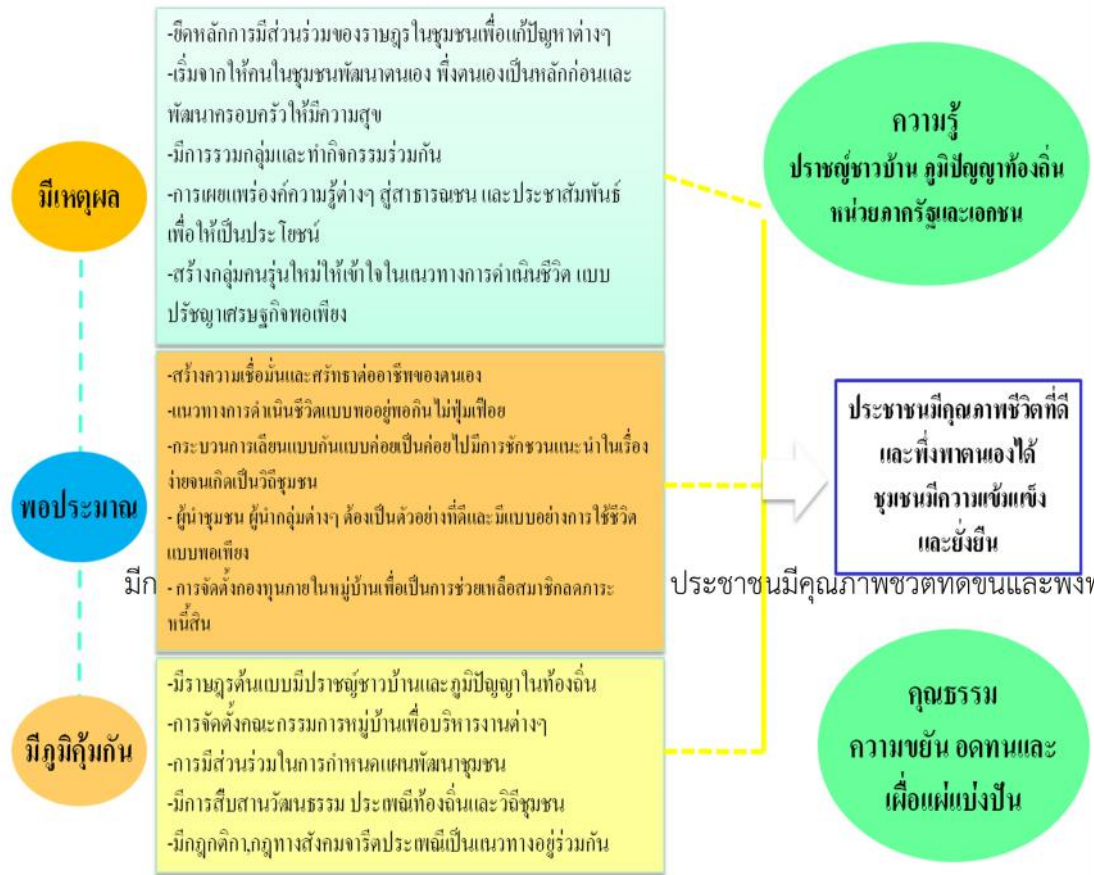
9. การสร้างความเข้มแข็งจนได้รับการยอมรับและ ภาครัฐต่างๆ ได้เข้ามาให้การศึกษาและสนับสนุน โครงการต่างๆทำให้เกิดความภาคภูมิใจและการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ยั่งยืน

จากประสบการณ์และวิถีชุมชนในปัจจุบันที่ชุมชนบ้านคลองคูดำเนินการอยู่นั้นมีการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างลงตัวและมีผลสำเร็จที่สามารถสร้างเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นเพื่อที่จะสร้างความยั่งยืนของชุมชนจากแนวทางการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบริหารจัดการตนเองอย่างยั่งยืน โดยจะต้องมีเหตุผลที่จะร่วมกันแก้ปัญหาหรือการพัฒนา ภายใต้ความพออยู่พอกิน มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งชี้แนะกระบวนการเรียนรู้ต่างๆที่สามารถทำให้ชาวชุมชนมีการพัฒนาอาชีพของตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนที่ 3 แนวทางและวิธีการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบริหารจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

ในการศึกษาข้อมูลต่างๆ ของหมู่บ้านคลองคู ในการบริหารชุมชนนั้นทำอย่างเป็นระบบ มีแบบแผน โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อที่จะจัดการบริหารชุมชนให้ยั่งยืน ต้องขึ้นภายใต้ความมีเหตุผล คือ การมีหลักการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาชุมชน โดยมีการสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมาทดแทน ใช้ความพอเพียงให้การดำรงชีวิต เลียนแบบอย่างที่ดีเพื่อเป็นแนวทางซึ่งมีผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้านเป็นต้นแบบ ใช้กฎกติกาของสังคมเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ทำให้เกิดความ เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยมีเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ องค์ความรู้จากปราชญ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนสนับสนุนอีกทั้ง ชาวชุมชนต้องดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ต้องขยันและอดทน เพื่อที่จะผ่านปัญหาต่างๆไปได้ด้วยดี

ภาพที่ 8 ภาพแผนผังวิธีการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบริหารจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา หมู่บ้านคลองคู อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก ได้ข้อสรุปโดยชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ยังยึดติดกับวิถีเดิมๆ อยู่ทำให้ไม่มีการพัฒนาต่อยอด ตลอดจนปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่รู้เพียงแค่ผิวเผิน ไม่รู้ลึกถึงแก่นแท้ของปรัชญาทำให้ประสบปัญหาหลายอย่างตามเช่น ทำแค่พอมีพอกินแต่ไม่พัฒนาของเดิมให้ทันสมัยไม่สามารถต่อยอดจากของเดิม ประสบปัญหาการเพาะปลูก วิธีการเกษตรแบบผสมผสานและอื่นๆ จึงทำให้ชุมชนมีความอ่อนแอลง ประกอบกับคนรุ่นหลังไม่ใส่ใจกับวิถีทางที่คนรุ่นก่อนได้ทำกันมา จึงหันหลังให้กับวิถีเดิมๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่เสียหายและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ยั่งยืน จากเหตุนี้ทำให้ขาดช่วงต่อในการพัฒนาและปัญหาจากปัจจัยภายนอกเข้ามาในชุมชนจะทำให้ชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอาจจะล่มสลายได้ ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการสร้างความร่วมมือให้ความรู้ความเข้าใจและให้ทุนสนับสนุนในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อจะทำให้ประเทศชาติพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐ มหาวิทยาลัย และส่วนท้องถิ่นต้องมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกภาคส่วนเพื่อเรียนรู้กำหนดมาตรการแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการดำรงชีวิตจนเป็นวิถีของตนแล้วจึงจะสามารถวางแผนและกำหนดแนวทางในการสร้างคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนเพื่อให้ตนเองได้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ในที่สุด
2. ภาครัฐต้องให้ความสำคัญและกำหนดให้มีหน่วยงานในระดับชาติที่กำกับดูแลการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้อย่างต่อเนื่องให้เกิดเป็นวิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่
3. จัดให้มีการอบรมการประชุมเชิงปฏิบัติการในส่วนผู้นำชุมชนปราชญ์ชาวบ้านอาสาสมัครในแต่ละจังหวัด,ภาค และระดับประเทศเพื่อนำความรู้ไปเผยแพร่ให้ประชาชนนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จนเกิดเป็นวิถีชีวิตวิถีชุมชนจนถึงวิถีชีวิตของจังหวัดได้
4. ภาคเอกชน,ภาคอุตสาหกรรม,ภาคสื่อต่างๆ ควรมีองค์ความรู้และเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสามารถสนับสนุนเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และส่งเสริมการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ร่วมกับภาคการเกษตรได้อย่างสมดุล
5. ภาครัฐควรสนับสนุนการวิจัยในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดับภาคการเกษตร,ภาคอุตสาหกรรม,ภาคการบริการ การท่องเที่ยว ที่ทำทั้งระดับบุคคล ชุมชนและองค์กรต่างๆ ทั้งที่ประสบความสำเร็จ และความล้มเหลวเพื่อถอดแบบ และวิเคราะห์เพื่อสร้างสังคมต้นแบบในวิถีชีวิตคนไทยที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงชีวิต

6. ภาครัฐต้องให้ความสำคัญและกำหนดให้ส่วนราชการต่างๆนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างสมดุลอย่างต่อเนื่อง และอย่างยั่งยืนในทุกส่วนที่เป็นพลังงานอำนาจของชาติ

7. ต้องส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในวิถีชีวิตให้ครอบคลุมในครัวเรือนชุมชนจนเกิดเป็นวิถีชีวิตในที่สุด

8. การรณรงค์ให้ทุกบ้าน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน การสร้างความรู้ความภาคภูมิใจของคนในชุมชน การยึดหลักการพึ่งตนเองและอยู่อย่างมีความสุขสมดุล มีการยกย่อง และให้เกียรติแก่ปราชญ์ชาวบ้านเพื่อให้เกิดชุมชนเลียนแบบ

9. การสร้างวิถีชีวิตแบบมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เพื่อเพื่อแผ้วการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่คนรุ่นหลังตลอดจนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดเป็นสังคมวัฒนธรรมเฉพาะสังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรมอย่างแท้จริง

10. การจัดตั้งกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เป็นตัวอย่างสร้างชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สำเร็จเพื่อสืบทอดและยึดถือให้แก่ชนรุ่นหลังต่อไป

นอกจากที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังจะต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกให้รู้จักรักบ้านเกิดและส่งบุตรหลานไปศึกษาในด้านที่ตัวเองที่ถนัดและกลับมาพัฒนาบ้านเกิดตัวเอง แต่อุปสรรคสำคัญนั้นอยู่ที่จิตใจของชาวบ้านในชุมชนเอง ที่จะรักษาความเป็นอยู่ที่มิอยู่เดิมนั้นได้หรือมี ส่วนเรื่องต่างๆ นั้นเป็นเรื่องที่รองลงมา ดังนั้นการที่จะทำให้ชุมชนนั้นอยู่ได้อย่างแข็งแกร่งและยั่งยืนก็ต้องมามองที่ตัวชาวบ้านเองก่อนว่ามีจิตสำนึกมาน้อยขนาดไหน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- ณดา จันทรสม. ธุรกิจกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. รายงานการวิจัย. ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2555.
- ณัฐพงศ์ ทองภักดี. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐศาสตร์และการบริหารพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2550.
- ธงชัย สันติวงษ์. กลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2543.
- วรเดช จันทรศร. การจัดการภาครัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2554.
- วันชัย วัฒนศัพท์. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, 2544.สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11. 2557.
- สมคิด บางโม. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทย์พัฒนา, 2542.
- สมบัติ กุสุมาวลี. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเพื่อความพอเพียงใน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2553.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11. 2557.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. 2560.
- อภิชัย พันธเสน. แนวคิดทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน). 2539.

วารสาร หนังสือพิมพ์

- ดุจเดือน พันธุนาวิน. “หลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล : ทฤษฎี และผลการวิจัยเพื่อสร้างดัชนีในแนวจิตพฤติกรรมศาสตร์”. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. 2550 ฉบับที่ 1.

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. “การแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง”. วารสารเพื่อการพัฒนา
ฉบับปีที่ 7. 2550 ฉบับที่ 22 (มกราคม – มีนาคม). หน้า 83-91

วารสารแก่นเกษตร. เล่ม 44. ฉบับพิเศษ 1. 2559.

สมบัติ กุสุมาวสี. “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาองค์การ. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์.
2551 ฉบับที่ 48 (มกราคม-มีนาคม). หน้า 85-106.

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

ชนิภูธรา กาญจนรังษิณนธ์ และคณะ. “เรื่อง โครงการวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง”.

งานวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2554.

เฉลิมศรี จอกทอง และคณะ. “เรื่อง โครงการการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อประยุกต์ใช้ปรัชญา ของ
เศรษฐกิจพอเพียงในระดับครอบครัวและชุมชน : กรณี ศึกษาบ้านชำเลือด ตำบลกรวด
อำเภอห้วยแถลง และบ้านลำโพง ตำบลพุดซา อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัด
นครราชสีมา”. งานวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2550.

เธียรธิดา เหมพิพัฒน์. “ความคิดเห็นของนักศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์ต่อปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง”. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม, สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2546.

ภาษาต่างประเทศ

Books

Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. Participations place in rural development: Seeking clarity
through specificity. New York World Developments, 1977.

Keith, D. D. Human behavior at work- human relations and organization behavior.
New Planner, 35, 216-224, 1972.

Thesis

Erwin, Willam. “Participation Management : Concept”, Theory and Implementation.
Atlanta Ga : Georgia State University, 1976.

ภาคผนวก

ผนวก ก แบบสัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล _____

ที่อยู่ _____

เพศ _____ อายุ _____ อาชีพ _____

รายได้เฉลี่ยต่อปี _____

หมิ่นสิ้นต่อครัวเรือนโดยเฉลี่ยมีหรือไม่ ถ้ามีเฉลี่ยเท่าไร _____

คำถาม การพัฒนารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

1. จุดเริ่มต้นของโครงการ

.....

.....

.....

.....

2. อุปสรรคและปัญหาของโครงการมีหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. มุมมองของท่านที่มีต่อโครงการ

.....

.....

.....

.....

4. มีแนวคิดพัฒนาต่อยอดโครงการหรือไม่ ถ้ามีอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ประมวลภาพกิจกรรมการดำเนินงานโครงการฯ

ด้านการบริหารจัดการ

ด้านการจัดการความสงบ

ด้านสาธารณสุข

ด้านเศรษฐกิจ

ด้านวัฒนธรรมและประเพณี

ด้านการพัฒนา

ด้านสวัสดิการและสังคม

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลตรี สุชาติ แดงประไพ	
วัน เดือน ปีเกิด	18 ธันวาคม พ.ศ.2504	
การศึกษา	โรงเรียน ทบอ.ค่านารายณ์ศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า หลักสูตร ชั้นนายร้อยเหล่าทหารราบ หลักสูตร ชั้นนายพันเหล่าทหารราบ หลักสูตรเสนาธิการทหารบก รุ่นที่ 74	พ.ศ.2521 พ.ศ.2530 พ.ศ.2532 พ.ศ.2535 พ.ศ.2539
ประวัติการทำงาน	ผบ.มว.ค.60 ร้อย.อวบ.ร.2 พัน.2 รอ. ผบ.มว.ปล.ร้อย.อวบ.ร.2 พัน.2 รอ. ผบ.ร้อย.อวบ.ร.2 พัน.2 รอ. นายทหารปฏิบัติการ กร.กร.ทภ.1 ประจำกอง กกพ.ทภ.1 นายทหารกิจการพลเรือน ทภ.1 ประจำกอง กกพ.ทภ.1 ฝสธ.ประจำผู้บังคับบัญชา สลก.ทบ. รอง ผอ.กกบ.ทบ. ผบ.นพศ.นทพ. ผบ.นพค.11 สนภ.1 นทพ. ผบ.นพค.34 สนภ.3 นทพ. รอง ผอ.สนภ.3 นทพ.	พ.ศ.2530 พ.ศ.2531 พ.ศ.2536 พ.ศ.2537 พ.ศ.2539 พ.ศ.2540 พ.ศ.2542 พ.ศ.2547 พ.ศ.2547 พ.ศ.2553 พ.ศ.2556 พ.ศ.2557 พ.ศ.2558
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้ทรงคุณวุฒิกองบัญชาการกองทัพไทย	

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา หมู่บ้านคลองคู อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัย พลตรี สุชาติ แดงประไพ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 59

ตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิกองบัญชาการกองทัพไทย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นสังคมวัตถุนิยม เน้นการตอบสนองความต้องการทางด้านวัตถุ และเงิน เป็นหลัก การดำรงชีวิตประจำวันมีค่าครองชีพที่สูงขึ้นความเห็นแก่ตัวจึงมากขึ้นในสังคม การรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันน้อยลง หวังพึ่งพิงผู้อื่นจนลืมนึกถึงตนเอง ทำให้ขาดหลักการพึ่งตนเอง การพัฒนาในปัจจุบันจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมการพัฒนาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานให้กับสังคมไทย การส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังและปฏิบัติได้ผลจริง เป็นสังคมที่สามารถพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนในที่สุด

ซึ่งจากการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในพื้นที่ บ.คลองคู ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก โดยได้มีการดำเนินงานจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรชน พ.ศ.๓๔ สนภ.๓ นทพ. เพื่อถวายเป็นความจงรักภักดีแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และเป็นการชี้แนะแนวทางตามพระราชดำริ เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ให้แก่เกษตรกร เยาวชน นักเรียน และประชาชน ในชุมชนพื้นที่เป้าหมายของหน่วยฯ ตลอดถึงกำลังพลครอบครัวของหน่วยฯ โดยได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ เป็นต้นมาได้มีการปรับปรุงพัฒนามาอย่างต่อเนื่องและได้ดำเนินการเปิดศูนย์ฯ เมื่อ ๒๔ พ.ค.๕๔ เพื่อให้เป็นศูนย์ที่ใช้ประโยชน์กับประชาชน อย่างแท้จริงและยั่งยืน โดยได้เน้นการดำเนินกิจกรรมในลักษณะผสมผสานทั้งการปลูกพืช ปลอดภัย การปลูกพืชผักสวนครัว ไม้สวน ไม้ผล การเลี้ยงสัตว์ การทำป่าชุมชน การส่งเสริมอาชีพ และอื่นๆ ดดยใช้หลักการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ เพื่อทำให้เกิดกระบวนการความร่วมมือจากชุมชนในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คุณภาพชีวิตสมบูรณ์ ชุมชนเข้มแข็ง โดยภายในชุมชนมีการสร้างระบบบริหารจัดการน้ำ การผสมผสานระหว่างเกษตรกรรม ปศุสัตว์ และประมง การรวมกลุ่มเพื่อใช้วัตถุดิบภายในชุมชน ตลอดจนมีการจัดตั้งกลุ่มทุนของตนเอง ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมองไปถึงในอนาคตชุมชนเหล่านี้ก็อาจจะเกิดปัญหาขึ้นได้ เมื่อคนรุ่นใหม่ในชุมชนอาจไม่สามารถสืบทอดแนวทางเดิมไว้ได้ จะทำให้เกิดภูมิคุ้มกันลดน้อยลงอันอาจจะทำให้สภาพความเป็นอยู่แบบพอเพียงนี้กลับไปสู่สภาพของชุมชนอื่นๆ บางพื้นที่ ก็คือการขายที่ดินทำกิน และกลับไปสู่ความยากจนและคุณภาพชีวิตที่แย่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททั่วไปและรูปแบบการประยุกต์ ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อจัดการตนเองอย่างยั่งยืน ของหมู่บ้านคลองคู อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการประยุกต์ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จ และศึกษาแนวทางในการสร้างชนรุ่นถัดไป ในการสืบทอดเจตนารมณ์ของชนรุ่นที่ผ่านมาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการประยุกต์แนวคิดประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง
4. เพื่อเสนอแนวทางและวิธีการประยุกต์ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบริหารจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการสร้างผู้นำ การสร้างประชาชนชาวบ้าน รวมทั้งการศึกษาความเป็นอยู่และปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ ในการสร้างผู้นำ และการสร้างแนวทางการพัฒนาให้กับชุมชนเข้มแข็งต่อไป
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เป็นพื้นที่ บ.คลองคู ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก ในการศึกษาเพื่อใช้เป็นต้นแบบ
3. จะใช้ข้อมูลและเวลาศึกษา พ.ย.59 – พ.ค.60

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยมีรายชื่อผู้ที่สัมภาษณ์ต่อไปนี้

1. นาย ธวัช สิงหเดช	นายยก อบต.ท่าโพธิ์
2. นาย บุญมี คำหมอน	ผู้ใหญ่บ้านคลองคู
3. นาย เชิด กลมพุก	กำนันตำบล
4. นาย สงคราม นาคท่าโพธิ์	ประชาชนชาวบ้าน
5. นาย เชื้อ โตพันปี	ประชาชนชาวบ้าน
6. นาย นงนุช อภิวัฒนาวา	ประธานกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชน
7. นาย ก้านตอง วงษ์สุวรรณ	ประธานกลุ่มทำไข่เค็ม
8. นาย มาลี กันจุก	ขยายเศรษฐกิจพอเพียง
9. นาย สุรชาติ พวงท่าโก	ขยายเศรษฐกิจพอเพียง
10. นาย ทองดี ก้อนคง	ผู้ใช้แก๊สชีวภาพ

รูปแบบการประยุกต์ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองของหมู่บ้านคลองคู หมู่4 ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนและได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสร้างและพัฒนา รูปแบบการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเอง
2. การประเมินและตรวจสอบรูปแบบการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ปัจจัยภายในหรือสภาพแวดล้อมภายใน จะทำให้หมู่บ้านทราบถึงความสามารถหรือความเป็นตัวตนของหมู่บ้าน ในการจัดเวทีประชุมหมู่บ้าน ได้วิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT ดังต่อไปนี้

จุดเด่นของหมู่บ้าน

- เป็นหมู่บ้านเข้มแข็งมีความสามัคคี ซึ่งลักษณะหมู่บ้านมีประชารณ้อยจึงทำให้การเข้าถึงและการรวมตัวของหมู่บ้านมีส่วนร่วมมาก

- มีระบบการจัดการน้ำที่ดี

- มีการผู้นำกลุ่มที่มีศักยภาพ

จุดด้อยของหมู่บ้าน

- ประชาชนยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากไม่แน่ใจในการดำเนินการในเรื่องใดๆ ว่าจะสำเร็จหรือไม่ ทำให้ไม่เกิดข้อโต้แย้งหรือถูกปัญหาหรือผลที่จะตามมาในการกระทำ

- ยึดติดการทำเกษตรแบบดั้งเดิม สืบเนื่องจากวิถีแบบชาวบ้านเดิมๆ ยังยึดติดกับหลักเดิมอยู่ไม่มีการพัฒนาในการที่จะนำเอาเทคโนโลยีจากภายนอกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับการเกษตรที่ตนทำอยู่ได้

2. การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกหรือสภาพแวดล้อมภายนอก ที่จะทำให้หมู่บ้านทราบถึงโอกาสและอุปสรรคการทำงานของหมู่บ้าน

โอกาสของหมู่บ้าน

1. ได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านต้นแบบ ตามโครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบ และพัฒนาการเรียนรู้ของสถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน มหาวิทยาลัยนเรศวร

2. การคมนาคมสะดวก ไม่ไกลตัวอำเภอและจังหวัด

3. ใกล้แหล่งจำหน่ายพืชผลการเกษตร

อุปสรรคของหมู่บ้าน

1. งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ มีอย่างจำกัด

2. ต้นทุนการผลิตภาคการเกษตรและค่าครองชีพสูง

ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยการพัฒนา รูปแบบการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา หมู่บ้านคลองคู อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางใน

การพัฒนาต่อไป จากการชุมชนในใช้วิสัยทัศน์ “หมู่บ้านปลอดภัยเสพติด ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ดำเนินวิถีตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” โดยใช้ 4 ยุทธศาสตร์ ที่จะนำหมู่บ้านไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติด

โดยให้หมู่บ้านมีการจัดอบรมอาสาสมัคร เฝ้าระวัง ตั้งด่านตรวจและจัดเวรยามในหมู่บ้าน ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและโทษของยาเสพติด จัดกรรมด้านกีฬาหรือกีฬาสนามความสัมพันธ์ เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนมีสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและแลกเปลี่ยนปัญหาสิ่งกันและกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ส่งเสริมให้ชุมชนในหมู่บ้านมีกิจกรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อบรมให้ความรู้ศึกษาดูงาน จัดฝึกอบรมและรับการศึกษาดูงานในที่ต่างๆ ภายในประเทศเพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับพัฒนาใช้กับหมู่บ้าน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาการผลิตภายใต้เกษตรอินทรีย์

จัดการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ในการผลิต และคิดค้นหรือนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาปรับใช้ในการป้องกันแมลงและปุ๋ยชีวภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

ควรส่งเสริมการเชื่อมโยงผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มและบุคคลในชุมชนตลอดจนการทำงาน เน้นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนให้เป็นทีม เพื่อความสมานฉันท์ในกลุ่มชุมชน โดยจัดกิจกรรมทำร่วมกัน หรือจัดเป็นกลุ่มเกษตรหลายๆ ด้านเพื่อจะมาใช้ในหมู่บ้านได้